

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 16

ANDRA KAMMAREN

1969

10—11 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 10 april

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Larsson i Norderön (cp) ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till frågan om anordnande av olympiska vinterspel i Jämtland	3
herr Magnusson i Nennesholm (cp) ang. den tekniska kvaliteten på vissa TV-sändare	5
herr Johansson i Skärstad (cp) ang. reglerna för användandet av läroböcker som icke granskats av statens läroboksnämnd	6
herr Hyltander (fp) ang. vissa underbefälselevers tjänstgöring	7
herr Ahlmark (fp) ang. försäljningen av pistoler	9
herr Johansson i Skärstad (cp) ang. alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon	11
herr Clarkson (m) ang. rättelse av felaktig anmälan om sjukdomsfall	12
herr Börjesson i Falköping (cp) ang. den uppsökande verksamheten inom åldringsvården	14
herr Åberg (fp) ang. olägenheterna för fisket av utsläpp av bl. a. avloppsvatten	15
Interpellation av herr Lindberg (s) ang. bestämmelser om högsta tillåtna vibrationsnivå för motorsågar	19
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Bengtsson i Landskrona (s) ang. åtgärder mot olaga fiske i Öresund	21
herr Westberg i Ljusdal (fp) ang. väntetiden för måls avgörande vid försäkringsdomstolen	21

Fredagen den 11 april

	Sid.
Meddelande ang. dagens plenum	21
Utgifterna på driftbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde:	
Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet	22
Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader	51
Trafiksäkerhetsforskning	56
Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer . . .	59
Beskattningen av totalisatorvinster	64
Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.	67
Missbruk av s. k. T-sprit	87
Interpellationer av:	
fru Kristensson (m) ang. utredning rörande en allmän försvarsplikt omfattande både män och kvinnor	88
herr Börjesson i Glömminge (cp) ang. fisket i Östersjön	89
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Sjöholm (fp) ang. åtgärder mot olyckor föranledda av vätgasballonger	92
herr Lindkvist (s) ang. tidpunkten för informationsutredningens framläggande av förslag om ökad samhällsinformation	92
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. tidpunkten för framläggandet av proposition om förbud mot spritreklam	92

Samtliga avgjorda ärenden**Fredagen den 11 april**

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 6, rörande utgifterna på driftbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	21
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 21, beträffande beskattningen av totalisatorvinster	64
— nr 24, om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.	67
— nr 27, beträffande missbruk av s. k. T-sprit	87
— nr 28, beträffande skatt på utlandsresor	88
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 24, om ersättning för skada vid lämnande av hjälp i samband med trafikolycka	88

Torsdagen den 10 april

Kl. 15.30

§ 1

Svar på fråga ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till frågan om anordnande av olympiska vinterspel i Jämtland

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Larsson i Norderön har frågat om regeringen under innevarande vårsession kommer att ta ställning till frågan om anordnande av olympiska vinterspel i Jämtland år 1976.

Den sakkunnige som fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för att förlägga 1976 års olympiska vinterspel till Östersund avgav sitt betänkande i slutet av januari. Betänkandet har remitterats till olika myndigheter och organisationer för yttrande. Innan ärendet slutgiltigt beretts kan tidpunkten för regeringens ställningstagande i frågan inte anges.

Vidare anförde:

Herr LARSSON i Norderön (cp):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för att han har svarat på min fråga.

Bakgrunden till frågan är att det i den förteckning, som riksdagen strax före påsk fick över propositioner som var avsedda att föreläggas riksdagen under vårsessionen, inte finns något nämnt om en proposition rörande ställningstagandet till frågan om anordnande av 1976 års olympiska vinterspel i Jämtland. Sedan beslut fattats här i riksdagen om att utreda förutsättningarna för att förlägga spelen till Jämt-

land angav statsrådet att arbetet borde »bedrivas skyndsamt och inriktas på att underlag för ett principbeslut av statsmakterna skall kunna föreligga vid sådan tidpunkt att frågan kan prövas av riksdagen vid vårsessionen 1969.» Nu däremot säger statsrådet att han inte kan ange ens tidpunkten för ett ställningstagande, och handelsministern måste då förstå mig, om jag säger att jag inte är särskilt nöjd med svarets innehåll.

Eftersom ingenting har hörts från regeringen om något ställningstagande är framför allt Östersunds stads OS-kommitté men även andra berörda mycket intresserade av att nu få ett besked. För att beslut skulle kunna fattas snabbt har regeringen satt en mycket kort tid för remissyttrandena — herr Bergérus' utredningsbetänkande lämnades ju den 30 januari — d. v. s. till den 28 februari. Jag vet av egen erfarenhet att det inte gick att få den remisstiden förlängd. Det borde därför finnas förutsättningar att regeringens ställningstagande sker snabbt.

Jag sade att man i Östersunds OS-kommitté med stor spänning emotser regeringens besked eftersom det är grunden för att kunna igångsätta det stora och kostsamma arbetet med fortsatt agerande och iordningställande av ansökningshandlingarna till Internationella olympiska kommittén. Då måste man nämligen först ha statsmakternas besked.

Det bör finnas goda förutsättningar att anordna spelen. Under februari i år arrangerade Östersund svenska mästerskapen i längdloppning på skidor samt i specialslalom. I Åre arrangerades den stora världscuptävlingen i storslalom

Svar på fråga ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till frågan om anordnande av olympiska vinterspel i Jämtland

och specialslalom, och Hammarstrand har arrangerat europamästerskap i rodel samt skandinaviska och svenska mästerskap i samma gren.

Internationella skidförbundet har till Åre och Östersund sänt sina tekniska experter, som förbehållslöst har givit tävlingsbanorna högsta betyg. Internationella rodelförbundets president har också besökt Östersund, Åre och Hammarstrand och givit banorna samma goda vitsord.

Presidenten i internationella olympiska kommittén, Mr Brundage, har också besökt Östersund och förklarat att Jämtland har lika goda chanser att få spelen som någon annan sökande.

Ansökan om anordnande av spelen skall vara internationella olympiska kommittén till handa senast under december månad i år, och den skall vara åtföljd av en skriftlig förbindelse från regeringen att denna stöder ansökan och går i god för att spelen organisatoriskt kan genomföras. Ansökningshandlingen blir ett digert aktstycke, som det beräknas ta cirka ett år att åstadkomma. Det står alltså mycket kort tid till förfogande, och det är nödvändigt att ett snabbt positivt besked — och under alla förhållanden ett besked — lämnas av regeringen, så att länets OS-kommité har möjlighet att agera vidare med någon utsikt till framgång.

Nog skulle jag vilja utveckla frågeställningen och fråga handelsministern: Är det ändå inte meningen att här skall avges ett besked före vårsessionens slut?

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Det framgick av herr Larssons i Norderön anförande att ansökan om att få anordna de olympiska spelen skall vara Internationella olympiska kommittén till handa i december i år. Det är ju ändå en rätt rundlig tid dit. Jag hade inte klart för mig att ansökningshandlingarna kunde lämnas in

så pass sent när direktiven för den Bergéuska utredningen gavs.

Jag vill tillägga att det ju rör sig om ett ganska betydande ekonomiskt engagemang från statsmakternas sida — det visar utredningen. Och enligt vad jag sett av remissyttrandena — jag har inte gått igenom dem systematiskt ännu — har några gensagor mot utredningens slutsatser inte gjorts. Det är också alldeles uppenbart att remissyttrandena inte är entydiga vad gäller kostnaderna och den nytta för bygden som man till äventyrs skulle kunna räkna med.

Jag kan bara säga att vi kommer att ta upp frågan i regeringen, och jag föreställer mig att ett besked i den ena eller andra formen skall kunna ges i så god tid att inte Östersund på grund av *den* omständigheten att det är ett tidskrävande arbete att utforma ansökningshandlingarna skall behöva riskera att inte komma i fråga som kandidat.

Herr LARSSON i Norderön (cp):

Herr talman! Jag noterar att handelsministern nu säger att ett besked skall föreligga i så god tid att Östersunds möjligheter att söka arrangerandet av olympiska spelen 1976 inte skall äventyras. Jag måste då få påminna om några saker som måste göras innan ansökningshandlingarna sänds in.

OS-kommittén måste redan nu förbereda sitt deltagande i Internationella skidförbundets kongress i Barcelona under andra hälften av maj månad och i Internationella olympiska kommitténs kongress i Warszawa första veckan av juni. Det blir uppenbarligen stora svårigheter för OS-kommittén att agera vid dessa båda betydelsefulla tillfällen, om inte statsmakterna har givit ett besked dessförinnan. Och kan inte OS-kommittén delta i dessa kongresser — där kommittén givetvis är väntad, eftersom den tidigare har varit med, och där ett agerande är förutsättningen för att positionerna för Sverige skall ytterligare förbättras — kommer mycket av vad

Svar på fråga ang. den tekniska kvaliteten på vissa TV-sändare

som hittills byggts upp att gå förlorat. Konkurrenterna från andra länder kommer då säkerligen att vinna fördelar.

Statsrådet Lange har alldeles rätt i att det är fråga om en betydlig summa pengar. De direkta bruttokostnaderna för spelens genomförande är enligt utredningen beräknade till 116,5 miljoner kronor. Däremot svarar inkomster på 38,5 miljoner kronor och vidare en beräknad satsning från Östersunds kommunblock, Åre kommun, Ragunda kommun samt länets landsting, som samtliga i princip har ställt sig positiva till dessa åtaganden om 20,9 miljoner kronor. Då återstår för staten 57,1 miljoner kronor. Vad som tillkommer i indirekta kostnader för Sveriges Radio, för vägbyggnader o. s. v. måste väl anses höra hemma på ett annat plan än direkta kostnader.

Enligt Riksidrottsförbundets tidskrift Svensk idrott har det i Schweiz fattats ett beslut i samma fråga. Där har man givit ett positivt besked. Regeringen har klart slagit fast betydelsen för landets turism av ett OS. Den har utlovat att militären skall hjälpa till som ett led i sin utbildning, och den garanterar en ekonomisk hjälp på 48 miljoner kronor för direkta kostnader.

Herr talman! För mig återstår att instämna med Riksidrottsförbundet, som i samma tidskriftsartikel säger sig hoppas att vårt lands regering och riksdag skall ha samma positiva syn på det vinter-OS som Sverige är skyldigt att stå som värd för och inte längre kan undandra sig. Det är nödvändigt med ett besked under vårriksdagen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. den tekniska kvaliteten på vissa TV-sändare

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Magnusson i Nennesholm har frågat chefen för kommunikationsdepartementet om han vill medverka till en skyndsam förbättring av den tekniska kvaliteten på TV-sändningarna från de sändare som är otillfredsställande utrustade. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Bakgrunden till frågan torde vara de i vissa områden mindre goda mottagningsmöjligheterna, vilka inte beror på bristfällig utrustning hos respektive sändare utan på ogynnsamma topografiska förhållanden. Enligt vad jag erfär från televerket beräknas det permanenta distributionsnätet för det nuvarande TV-programmet, innefattande bl. a. ytterligare ett antal s. k. slavstationer, i huvudsak bli klart under innevarande budgetår. I permanent skick beräknas nätet, i enlighet med statsmakternas beslut, ge drygt 99 procent av befolkningen acceptabla mottagningsmöjligheter.

Vidare anförde:

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (cp):

Herr talman! Jag vill till statsrådet Palme framföra mitt tack för svaret, som var positivt i så måtto att det redovisade att televerket under innevarande budgetår skall kunna klara av saken. Det är jag tacksam för.

Anledningen till min fråga är de otillfredsställande förhållanden vi har haft i min hemtrakt vid Finnvedssändaren i Bredaryd, som inte någon gång under hela sin tillvaro fungerat ordentligt. I en intervju i en lokaltidning säger televerkets man, att man har flyttat gammal utrustning från Nackasändaren ned till Finnvedssändaren och att detta skulle vara orsaken till att denna inte har fungerat.

Då felen nu har förekommit i flera år har befolkningen blivit otålig. Både privatpersoner och t. o. m. kommunala församlingar har tagit upp frågan och sänt in protestskrivelser om hur denna TV-sändare har fungerat.

Svar på fråga ang. reglerna för användandet av läroböcker som icke granskats av statens läroboksnämnd

Nu är man garvad, men till en början ringde man TV-handlaren som kom och tittade på apparaten. Så konstaterade han att det var inget fel på denna utan det berodde på sändaren. Nu ringer man till en granne och frågar om han ser något på sin apparat. Om inte han heller ser något vet man var felet ligger och behöver inte besvara reparatören.

Det svar som statsrådet i dag lämnat ger oss anledning att hoppas att sändnings- och mottagningsförhållandena skall bli bättre. TV-innehavarna där nere betalar ju lika stora licensavgifter som alla andra och anser sig därför kunna begära fullgod service.

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Herr Magnussons i Nennesholm fråga var ju principiell, och jag visste inte exakt vad som låg bakom den; jag är därför inte expert på sändaren i Finnveden. Jag har emellertid hört att det varit besvär där nere, och kommunalfullmäktige i Bredaryd har sänt en skrivelse till televerket i frågan. De tekniska fel som från tid till annan förekommit är enligt uppgifter som jag har fått från televerket nu åtgärdade.

Vad som kanske är väsentligt att påpeka i detta sammanhang är att risken för en upprepning av dessa i och för sig inte så ofta förekommande fel elimineras i och med utbyggnaden av det permanenta nät som jag talade om i mitt svar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. reglerna för användandet av läroböcker som icke granskats av statens läroboksnämnd

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet **PALME**, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat mig om jag är beredd lämna en redogörelse för de regler som tillämpas beträffande användandet inom det allmänna skolväsendet av läroböcker som icke granskats av statens läroboksnämnd.

Inom den övervägande delen av det allmänna skolväsendet, bl. a. grundskolan, får endast användas lärobok som granskats av läroboksnämnden och uppförts på läroboksförteckningen. I fråga om samtliga läroböcker gäller att skolstyrelsen beslutar om antagande. Rektor skall därvid avge förslag efter hörande av ämneskonferensen eller vederbörande lärare.

Vidare anförde:

Herr **JOHANSSON** i Skärstad (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Anledningen till att jag ställt frågan är att det utkommer läroböcker som inte granskats av statens läroboksnämnd. När dessa böcker sedan blir granskade i efterhand har vissa avsnitt blivit underkända. Efter flera ändringar har de ändå inte godkänts av läroboksnämnden, men trots detta används de i flera skolor i undervisningen.

Detta är alltid allvarligt men inte minst när det gäller läroböcker som behandlar kontroversiella och för ungdomen farliga områden som t. ex. narkotika. Det förekommer då och då kritik, ibland förödande och överdriven, mot läroböcker som nu är i bruk. Jag tror att det finns sådant som behöver ses över. Men då är det viktigt — det har föräldrarna rätt att kräva — att vi inte får sämre och icke granskade läroböcker. Principen borde vara att ingen lärobok finge användas som inte granskats och godkänts.

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! I den mån herr Johans-

Svar på fråga ang. vissa underbefälslevers tjänstgöring

son i Skärstad menar att det inom skolväsendet används böcker som underkänt av läroboksnämnden är det naturligtvis beklagligt om så sker. Men svaret för vilka böcker som används åvilar skolstyrelsen. Man skall naturligtvis inte använda böcker som inte har godkänts av läroboksnämnden.

Om herr Johansson i Skärstad avser att påtala att vissa delar av skolväsendet för närvarande inte täcks av läroboksnämndens granskning är detta förhållande riktigt. Detta gäller för yrkeskolan och i stora delar för fackskolan. Det har med den nuvarande läroboksnämndens kapacitet inte varit möjligt att göra en fullständig granskning, och det har varit ett av skälen till tillsättandet av den nu arbetande läromedelsutredningen, som skall finna vägar för en granskning av alla inom skolan förekommande böcker.

I den mån herr Johansson, för det tredje, avser att den granskning som förekommer icke är tillfredsställande vill jag säga, att detta också är en fråga som prövas av läromedelsutredningen, vilken ju för närvarande arbetar för högttryck med dessa spörsmål. Jag har många tidigare torsdagar besvarat andra frågor om läroböcker, innebärande kritik från mycket vitt skilda utgångspunkter. Jag har tolkat dessa frågor så att riksdagens ledamöter och den opinion de gör sig till talesmän för med iver ser fram mot ett förslag från läromedelsutredningen. Jag tror inte heller att de skall behöva vänta alltför länge.

Herr JOHANSSON i Skärstad (cp):

Herr talman! Jo, herr statsråd, vad jag avser är att en bok ges ut av ett förslag och först i efterhand blir föremål för granskning, varvid den blir underkänd. Jag anser att detta icke är en riktig ordning, och därför bör den högsta beslutande myndigheten vidta någon åtgärd för att sådant inte skall få förekomma. Vi lever ju i en tid av ideologisk kamp, och det är många som vill föra fram sin ideologi bakvägen. Jag

hoppas att det inte finns någon sådan bakväg till skolan.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. vissa underbefälslevers tjänstgöring

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet GEIJER, som yttrade:

Herr talman! Herr Hyltander har frågat chefen för försvarsdepartementet om han anser det rättvist och tillfredsställande att den, som planenligt uttagits för utbildning till underbefäl och härför fått längre tjänstgöringstid men som sedan placerats som vanlig menig, ändock skall nödgas tjänstgöra den längre tid, som underbefälsleverna fullgör, och detta utan att få motsvarande ekonomiska ersättning.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Värnpliktiga, som uttagits för underbefälsutbildning rycker in tidigare än värnpliktiga som uttagits till befattning som menig. Utbildningen för bägge kategorierna avslutas med en gemensam grundläggande krigsförbandsutbildning. Om en värnpliktig, som överförts från underbefälsutbildning, skulle rycka ut redan när han fullgjort det antal dagar som erfordras för menig, går han miste om den viktiga grundläggande krigsförbandsutbildningen. Detta medför minskad användbarhet i krigsorganisationen.

De något större ekonomiska förmåner som utgår till de underbefälsuttagna utgör en kompensation för visst befälsansvar och en uppmuntran att genomföra utbildningen på ett godtagbart sätt.

Jag finner det motiverat att en värnpliktig som överförts från underbefälsutbildning till kategori för menig även skall genomföra slutskedet i sin utbildning. Vad beträffar de ekonomiska för-

Svar på fråga ang. vissa underbefälselevers tjänstgöring

månerna anser jag inte att någon orättvisa föreligger.

Det antal värnpliktiga som överförs kommer troligen att minska då vårt nya inskrivningsförfarande säkrare kan fastställa individens lämplighet för underbefälsutbildning.

Vidare anförde:

Herr **HYLTANDER** (fp):

Herr talman! Tack för svaret, herr statsråd! Inom alla grenar inom samhällslivet framhåller man ju vikten av att det finns goda informationskanaler och kontakter mellan dem som arbetar inom respektive områden. Detta gäller även och kanske inte minst försvaret. Den tid torde vara förbi när den s. k. kadaverdisciplinen kunde tolereras. Detta hindrar inte att de värnpliktiga skall ha fullt klart för sig vem som för befälet och har ansvaret, men samtidigt bör all utbildning gå ut på att befälet skall ge motivering och bakgrund till beslut och orderhandlingar, så att funktionen blir ett lagarbete i bästa mening, där varje man vet sin uppgift och fullgör den till det gemensammas bästa. Då kan uppgifterna fullgöras, även om befälet av någon anledning inte skulle fungera. I motsatt fall blir gruppen inte funktionsduglig om befälet kommer bort.

Liksom de flesta frågor har även denna ett bakgrundsfall, och för den som är berörd är det stor skada att inte svaret kunde ha givits i normal ordning för 14 dagar sedan, liksom det också är skada att försvarsministern tydligen även i dag har varit förhindrad att lämna svaret. Tidsfaktorn spelar här en viss roll. Detta får emellertid inte tolkas så att jag har något emot statsrådet Geijers funktion som svarare; jag menar bara att det hade varit värdefullt om departementschefen hade varit inne i samtalet, om detta eventuellt skulle fortsätta i annan form efter denna frågestund.

Beträffande tiden under inkallelsen

när krigsförbandsutbildningen sker och om man skulle gå miste om den vid en eventuellt tidigare uttryckning eller vid motsvarande tjänstledighet går tydligen meningarna isär. Tyvärr medger nu inte tiden här i frågestunden att jag går närmare in på den saken. Vad ekonomin angår måste det väl ändå anses rättvist att alla som fullgör övertidstjänstgöring får övertidsersättning — om jag här använder den bilden.

Vad slutligen angår bakgrundsfallet kan jag inte frigöra mig från den miss tanken att man från befälssidan inte har iakttagit möjligheterna att lämna informationer och förklaringar av uppgifterna, utan tvärtom reagerat negativt när vederbörande värnpliktig framställt frågor och anhållit att få besked. Det finns skäl att anta att det har förekommit sådan bakgrund till den »degradering» som föranlett denna fråga. Jag föreställer mig därför att statsrådet håller med om att det har varit motiverat att ställa en fråga som denna.

Vad kan man då göra för att förbättra förhållandena? Ja, en sak är klar, nämligen att den, som har ålagts träning och utbildning för en viss uppgift och sedan får beskedet att han inte är aktuell för den uppgiften, har mycket svårt att inse det meningsfulla i att han ändå skall fullfölja den längre utbildningstid han uttagits att fullgöra, speciellt som han inte får samma ersättning som andra vilka fullgör denna längre utbildning. Det är skada att sådant här skall kunna förekomma. Jag kan inte anse att det är en tillfredsställande ordning.

Herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Beträffande frågan om den särskilda ersättningen vill jag upplysa herr Hyltander om att i den mån de värnpliktiga som tagits ut till underbefälsutbildning sedan överförts till meniga och då fullgör tjänstgöring över 300 dagar får de en högre dagsersättning. Att de inte får den särskilda ersättningen beror på, som jag nämnde i svaret, att det med den grad underbefälet er-

håller följer ett särskilt ansvar som de meniga inte har. Det är detta som motiverar den särskilda ersättningen.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! Faktum kvarstår ändå att de värnpliktiga som inte uttagits till underbefäl fortfarande har den längre utbildningstiden och inte åtnjuter någon ersättning för den.

Vad som ligger bakom hela denna frågeställning är på vilket sätt man bedömer den påtalade nedklassning eller »degradering» som förekommer. I här aktuellt fall kan jag inte frita mig från misstanken att man inte tagit sakliga hänsyn, utan att vederbörandes lust att erhålla informationer — frågvishet kan det också kallas — har påverkat nedklassningen. Och detsamma kan förekomma i flera fall.

Jag vill också nämna att i det fall jag här har talat om var vederbörande av kamraterna föreslagen som kompani-assistent. Han fick så gott som samtliga röster i det sammanhanget, men han uttogs sedan inte av befälet. Vidare var han av kamraterna vald som ledamot av regementsnämnden. Det kan sålunda inte vara vilken nolla som helst; han har varit uppskattad av sina kamrater. Det är därför jag menar att man borde eftersträva större demokrati, alltså företagsdemokrati även inom försvaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. försäljningen av
pistoler

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Ahlmark har frågat handelsministern om han anser att man bör tillåta försäljning av mindre farliga och ofarliga pistoler som är så lika pistoler avsedda för skarpskjutning

att man på något avstånd inte kan se skillnaden. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Att förbjuda försäljning av föremål av det slag som herr Ahlmark åsyftar är i praktiken inte möjligt.

Vidare anförde:

Herr AHL MARK (fp):

Herr talman! Natten till den 23 mars i år tvingades två poliser skjuta ner en 25-årig man i Berzelii park i Stockholm. Han hade hotat dem båda och andra med en pistol. Alla som hade utsatts för det här hotet var övertygade om att det var en riktig pistol, avsedd för skarpskjutning. Poliserna vågade inte — och det är fullt förståeligt — ta risken att inte försvara sig. Lyckligtvis krävde händelsen den här gången inget dödsoffer.

Den pistol som 25-åringen hade hotat med var en luftpistol. Men det är nästan omöjligt att se skillnaden mellan den och den svenska armépistolen 07:an med 9 mm kaliber.

Stockholmskriminalen har i dag lånat mig de båda pistolerna, och herr talmannen har gett mig tillstånd att visa dem för kammaren. Den ena är just det exemplar som användes i Berzelii park, en luftpistol av märket Diana. Den andra är armépistolen 07:an. Jag tror inte att många av kammarens ledamöter kan se skillnaden och avgöra vilken som är den verkligt farliga pistolen, avsedd för skarpskjutning. Och tanken från fabrikanternas sida är ju att göra helt ofarliga leksakspistoler och mindre farliga luftpistoler så lika de skarpskjutande vapnen som möjligt.

Jag tackar justitieministern för det korta men alltför negativa svaret på min fråga. Ty det är ju faktiskt så, att problemen med pistoler, som är kopior av riktiga vapen, blir större för varje år. Förra året inträffade ungefär ett rån, i regel bank- eller postrån, i månaden med hjälp av leksaks-, luft- eller ollonpistol. Och inom polisen tror man att

Svar på fråga ang. försäljningen av pistoler

åtskilliga brott av den här typen blir av just därför att det är så lätt att på ett billigt sätt skaffa sig en pistol som är en kopia av ett riktigt vapen.

Marknaden översvämmas av importerade leksaks- och s. k. prydnadspistoler av det här slaget. Annonserna i en del tidningar vädjar till känslor av typen: tänk att få en äga en pistol som känns precis som ett riktigt vapen!

Visst är det svårt att lösa de här problemen. Men jag tror inte att man skall avvisa tanken på att lägga också luftpistoler under licenstväng av något slag, även om det kan bli en del krångligheter. Och beträffande de rena leksakspistolerna kan man väl tänka sig att man förbjuder import och försäljning av sådana pistoler som uppenbarligen är gjorda som kopior av vanliga, riktiga vapen. Kanske finns det också en möjlighet att föreskriva att leksakspistoler utseendemässigt skall skilja sig från vanliga pistoler.

Men jag är medveten om att det här, som justitieministern påpekade, rymmer svåra praktiska problem. Men just därför att marknaden för de här varorna tycks kraftigt svälla bör man försöka undersöka branschen och se om vissa restriktioner är möjliga att genomföra. Min följdfråga till statsrådet Kling blir därför: Är justitieministern beredd att på något sätt låta utreda marknaden och problemen kring de pistoler, och missbruket av dem, som jag här har talat om?

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **KLING**:

Herr talman! Det har vid flera tillfällen väckts förslag om att licenstväng skulle införas för bl. a. luft- och fjäderpistoler. Statsmakterna har dock hittills av flera skäl avböjt att genomföra en sådan reglering och i stället litat till bestämmelser som i olika hänseenden inskränker rätten att använda denna typ av vapen.

Samma ståndpunkt har intagits i en promemoria med förslag till vissa änd-

ringar i vapenförordningen som förra året upprättades inom justitiedepartementet. Praktiskt taget samtliga remissinstanser — ett drygt trettiotal — som har yttrat sig över promemorian ställer sig också avvisande till tanken att licensbelägga dessa vapen. Jag har ännu inte tagit slutlig ställning i frågan, men jag är preliminärt böjd att ansluta mig till promemorians och remissinstansernas bedömning. Detta är alltså mitt svar på herr Ahlmarks följdfråga.

Beträffande den vapendemonstration som herr Ahlmark här har gjort vill jag bara uttrycka den förhoppningen, att herr Ahlmark innehar gällande vapenlicens eller eljest har iakttagit föreskrifterna i 6 § vapenförordningen om lån av vapen och det ändamål för vilket det sker. Men herr Ahlmark är väl som ungliberal van vid att handskas med vapen; under en av de senaste valrörelserna höll ni ju på med en stor kanon och skulle skjuta bort stadshuset här i Stockholm.

Det är för övrigt, herr talman, litet egendomligt att man här i riksdagen så ofta hör krav på kriminalisering av ytterligare områden just från riksdagsmän som säger sig ha en liberal åskådning. Mina strävanden går i motsatt riktning. Jag försöker avkriminalisera det ena området efter det andra. Som bevis vill jag bara nämna fylleristrafutredningen, trafikmålsutredningen, utredningen rörande de mindre brotten och slutligen yttrandefrihetsutredningen.

Herr **AHLMARK** (fp):

Herr talman! Jag skall lugna justitieministern: jag har tillstånd både från polisen och från talmannen att visa upp de här oladdade pistolerna i andra kammaren. Jag vill också påminna statsrådet om att förra gången jag var i närheten av något vapen, den där gamla kanonen, var just i valrörelsen 1966, och den gick ganska bra för oss.

Jag tycker att den här frågan är något allvarligare än vad statsrådet Kling har

Svar på fråga ang. alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon

sagt. Ledningen för Stockholmskriminalen säger så här: »Det är oförsvarligt av tillverkarna att framställa 'ofarliga' vapen med sådant utseende sett mot bakgrunden av den alltmer förgrovade och förrådde våldsmentaliteten i landet.» Kriminalkommissarie G. W. Larsson yttrar vidare: »Vi har tidigare varit i kontakt med vapenhandlarna och diskuterat problemet med dem. De verkar helt oförstående. Vi anser det vara oförsvarligt av tillverkarna att framställa sådana här vapen, som inte går att skilja från de farliga.»

Det är alltså vad polisen säger. De brottas dagligen med de problem och risker som enskilda polismän och andra utsätts för. Då svarar justitieministern att han för sin del försöker »avkriminalisera» vissa områden. Det är alldeles utomordentligt när man kan göra det. Men det betyder inte att man avkriminaliserar alla områden. I en rad andra fall, t. ex. när det gäller narkotikahandeln, har vi gått in för hårdare straff och vidgad kriminalisering för att komma till rätta med de stora skadeverkningar för svensk ungdom som narkotikabruket medför. Inte ens justitieministern följer alltså konsekvent sin linje att avkriminalisera områdena.

I Förenta staterna pågår en debatt om det är en mänsklig rättighet att fritt få köpa in och bära skjutvapen. Den debatten har vi kommit ifrån; vi anser den orimlig. Frågan för oss är: Är det en mänsklig rättighet att få sälja och köpa minutiöst gjorda kopior av riktiga vapen i metall, bakelit eller plast, kopior som sedan kan användas vid inbrott, överfall och rån?

Jag anser inte att det är någon mänsklig rättighet att slå vakt om. Om det praktiskt går att genomföra begränsningar på det här området hälsar jag det med glädje.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Om man godkänner herr

Ahlmarks resonemang skulle man vara tvungen att förbjuda en stor del av produkterna på leksaksmarknaden. Om herr Ahlmark studerar Expressens morgonupplaga för i dag kan han finna exempel på vilka praktiska svårigheter ett sådant förbud skulle medföra.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Visst finns det praktiska svårigheter, och därför har jag krävt att frågan borde utredas.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat mig vilka ytterligare kontrollåtgärder jag avser att vidta för att förhindra att motorfordon framförs av personer som har förtärt alkohol.

I polisens trafikövervakning ingår kontrollen av fordonsförarnas nykterhetstillstånd som ett viktigt led. Några uppgifter om hur många fordonsförare som kontrolleras finns inte. Jag kan dock nämna att redan det antal förare som rapporterades för trafikförseelse av något slag uppgick till omkring 460 000 under år 1968. Över 15 000 fordonsförare omhändertogs därvid som misstänkta för rattfylleri eller rattonykterhet. Genom att intensifiera trafikövervakningen kan man ytterligare förbättra kontrollen av trafiknykterheten. Vidare vill jag framhålla, att frågan om kontroll av trafiknykterheten övervägs av trafiknykterhetsbrottskommittén, som beräknas avsluta sitt arbete detta år.

Vidare anförde:

Svar på fråga ang. alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon

Herr JOHANSSON i Skärstad (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Anledningen till att jag ställt frågan är att det så ofta förekommer olyckor i trafiken — så har hänt även under den senaste påskhelgen — där någon av de inblandade förtärt alkoholhaltiga drycker. Det kan vara fråga om drycker som allmänt anses farliga men även om sådana som betraktas som oskyldiga men egentligen är mycket farliga.

Ett annat skäl till min fråga är den undersökning som publicerades i tidningarna härförleden beträffande hur många som färdas i trafiken med alkohol i kroppen. I intervjuer avslöjade flera personer vilken skräck de känt inför risken att bli avslöjade och hur rena turen hade räddat dem vid kontroll, bl. a. därför att man bara undersökte varannan bil.

Behöver det vara så här, herr justitieminister? När skall vi få bort detta riskmoment i trafiken? Vi går mot vår och sommar med mer intensiv trafik på våra vägar än tidigare. Hur länge skall dessa spritmarodörer få härja?

Vi gör allt för att få trafiksäkra bilar, och det bör vi också göra. Men vi måste vara medvetna om att säkerheten inte i första hand sitter i bilens plåt, motor och däck utan hos föraren bakom ratten. Det farligaste för en förare är spritförtäring i vilken form den än förekommer. Medan vi väntar på att få se vilka synpunkter trafiknykterhetsbrottskommittén kan anlägga måste åtgärder vidtas för att hindra ytterligare tragik.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag vill bara erinra om att vi under de senaste åren har satsat mycket kraftigt på en ökad trafikövervakning både när det gäller personal och material.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. rättelse av felaktig anmälan om sjukdomsfall

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Clarkson har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta rättelse för dem som under inflytande av sjukdom eller av andra skäl gör en felaktig sjukanmälan och därigenom går miste om eljest berättigad sjukpenning.

I lagen om allmän försäkring uppställs krav på sjukanmälan för rätt till sjukpenning. Kravet innebär att sjukpenning inte får utges för tid innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos försäkringskassan. Undantag gäller, om hinder mött för sådan anmälan eller om andra särskilda skäl föranleder att sjukpenning bör utgå.

Kravet på sjukanmälan har uppställts för att göra det möjligt för försäkringskassorna att utföra sina åligganden beträffande sjukkontrollen. Ett normalt led i denna kontroll är att försäkringskassan, sedan den mottagit sjukanmälan, infordrar uppgifter från den försäkrade i olika hänseenden, bl. a. om den tid under vilken den försäkrade avhållit sig från förvärvsarbete på grund av sjukdomen. Uppgifterna lämnas på särskild blankett.

Av herr Clarksons fråga framgår inte klart om han avser sjukanmälan i egentlig mening eller lämnande av uppgifter på sådan blankett som jag nyss nämnde. För båda fallen gäller emellertid att fel eller försummelse från den försäkrades sida leder till bortfall av sjukpenning bara då vägande skäl, som sammanhänger med försäkringskassornas kontrollfunktioner, gör detta nödvändigt.

Vidare anförde:

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Aspling för svaret på min

Svar på fråga ang. rättelse av felaktig anmälan om sjukdomsfall

fråga. Statsrådet är något tveksam om vilken blankett jag avser. Jag tänker i detta fall på den särskilda blankett som skall lämnas efter en viss tids sjukdom för sjukkassans kontroll. Det har redan förekommit många uppgifter i pressen om fall då personer förväxlat de båda kolumner som de har att välja mellan när de fyller i blanketten.

Det blir sannerligen ett fatalt fel om man fyller i fel kolumn! Detta händer särskilt ofta när sjuka personer på väg till läkaren går in till sjukssan för att fylla i blanketten. När de sjuka i detta tillstånd gör fel hjälper det inte ens med läkarintyg för att de skall kunna styrka sin sjukdom. Har de fyllt i fel kolumn, herr statsråd, får de ingen ersättning från sjukkassan förrän de på nytt sjukskrivit sig, och det tar ju några dagar.

Statsrådet sade i sitt svar följande: »För båda fallen gäller emellertid att fel eller försummelse från den försäkrades sida leder till bortfall av sjukpenning bara då vägande skäl, som sammanhänger med försäkringskassornas kontrollfunktioner, gör detta nödvändigt.» Det verkar som om det i praktiken inte är så väl ställt, herr statsråd, utan betydligt sämre! Det finns alltså konkreta fall där folk gått miste om sin sjukersättning på grund av att sjukkas-sepersonalen tydligen har så formalistiska instruktioner för sitt agerande att de inte kan handla på annat sätt. De som gör felskrivningar tvingas under nuvarande förhållanden tillgripa det mycket omständliga besvärösförfarandet, vända sig till riksskattenämnden o. s. v.

Jag tycker att personalen borde få instruktioner att hjälpa allmänheten att fylla i blanketten rätt. De bör automatiskt göra detta när de ser att en person gör fel. Det allra första steget för att undvika nya misstag av denna typ vore kanske att införa en ny blankett för detta ändamål, eller kanske ännu hellre två blanketter, en för dem som vill friskskriva sig och en annan för den som vill anmäla att han fortfarande är

sjuk. Även om allmänhetens förmåga att fylla i blanketter blivit allt bättre, är det fortfarande både ursäktligt och förklarligt att många människor gör ett fel när de skall fylla i de olika blanketterna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Det är naturligtvis angeläget att i största möjliga utsträckning söka förebygga fel i de uppgifter från den försäkrade, vilka skall ligga till grund för försäkringskassornas beslut i sjukpenningärenden. I detta hänseende är det särskilt viktigt att de blanketter som skall ifyllas av den försäkrade görs så enkla och lättfattliga som möjligt. Jag vill understryka, herr talman, att tjänstemännen inom försäkringskassorna självfallet är angelägna om att bistå och hjälpa allmänheten i olika avseenden. Vi vet emellertid att sådana fall som dem herr Clarkson pekat på kan inträffa.

Inom såväl riksförsäkringsverket som försäkringskassorna och deras samorganisation, försäkringskasseförbundet, pågår emellertid ett fortlöpande arbete för att förenkla och förbättra blankettformulären. Enligt vad jag erfarit har man nu för avsikt att se över det blankettformulär som jag antar att herr Clarkson närmast har i tankarna, och då kommer man att ha ledning av de erfarenheter som samlats under de cirka två år som gått sedan blanketten senast var föremål för översyn.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Nu är jag mera nöjd med statsrådets svar, sedan jag fått förtydliga min fråga, och jag noterar att en förbättring är att emotse på detta område. Ett faktum är nämligen, herr statsråd, att många människor har beklagat sig över att försäkringskassepersonalen inte alltid hjälper allmänheten att fylla i blanketterna på rätt sätt, trots att det

Svar på fråga ang. den uppsökande verksamheten inom åldringsvården

borde vara självklart för den att göra det.

I år har man från försäkringskassornas sida bedrivit en ganska omfattande kampanj i pressen, i vilken man talat om vilka förmåner allmänheten har. Man har trott att personalen skulle svara på den kampanjen med en mycket servicebetonad inställning till allmänheten, men så är tydligen inte alltid fallet. De fall jag här talat om ger belägg för att något är fel i det avseendet på försäkringskasseområdet. Men sedan statsrådet nu förklarat att blanketterna skall ses över är jag nöjd och hoppas att förhållandena blir bättre. Jag tackar ännu en gång för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. den uppsökande verksamheten inom åldringsvården

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig vilka åtgärder jag har för avsikt att vidta för att förstärka de sociala myndigheternas uppsökande verksamhet inom åldringsvården.

Enligt beslut vid förra årets riksdag har gjorts ett tillägg till socialhjälpslagen beträffande den uppsökande verksamheten. I de nya bestämmelserna fastslås att kommun skall se till att den som vistas i kommunen får tillfredsställande omvårdnad. Socialnämnderna skall dels skaffa sig kännedom om de individuella behoven av omvårdnad, dels antingen själva vidta åtgärder eller förmedla insatser för att tillgodose vårdbehovet. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 1968.

Jag räknar med att denna lagändring kommer att leda till att de sociala myndigheterna intensifierar sina insatser för

att ta reda på de individuella hjälpbehoven och för att tillgodose dem. Socialstyrelsen kommer att ge ut närmare råd och anvisningar om hur den uppsökande verksamheten bör utformas i kommunerna.

Vidare anförde

Herr **BÖRJESSON** i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga.

Det händer ofta att äldre personer lever helt isolerade utan kontakt med omvärlden. Situationen blir allra svårast för dem som saknar anhöriga eller bekanta som kan komma på besök. Isoleringen kan dessutom bli värre därigenom att den gamle har någon sjukdom eller skada som binder honom inomhus, i värsta fall i sängen.

I pressen kan man inte så sällan läsa om att en gamling under flera veckor har legat död i sin lägenhet innan dödsfallet kommer till myndigheternas och allmänhetens kännedom. Säkerligen förekommer det också åtskilliga sådana fall som inte kommit till pressens kännedom.

Av det svar jag fått på min fråga i dag framgår tydligt att socialnämnderna enligt socialhjälpslagen har skyldighet att göra sig väl förtrogna med enskilda människors behov av omvårdnad och verka för att detta behov blir tillgodosett. Det är också angeläget — vilket också framhålles i svaret — att se till att socialnämnderna får tillräckliga resurser för att fylla sina uppgifter på ett effektivt sätt. Kommunernas uppgifter när det gäller åldringarnas personliga omvårdnad är omfattande och mångskiftande, och detta ställer stora krav på vilja, initiativkraft och förmåga.

Inom socialstyrelsen har man för avsikt att ge ut närmare råd och anvisningar om hur den uppsökande verksamheten bör utformas ute i kommunerna, och med de anvisningarna kan jag också få svar på min fråga. Men

Svar på fråga ang. olägenheterna för fisket av utsläpp av bl. a. avloppsvatten

vad jag i sammanhanget vill poängtera är angelägenheten av att man i kommunerna kartlägger vilka pensionärer som finns inom kommunen, deras boendeform, grad av förmåga att kunna sköta sig själva etc. Kontinuerliga hembesök bör också göras, speciellt hos de ensamstående pensionärerna. Dessa besök kan utföras av en distriktssköterska, en hemsamarit eller en hemsyster.

En möjlighet för äldre och handikappade personer att nå kontakt med yttervärlden är att de har tillgång till telefon. I den mån telefon ej finns och då vederbörande själv av ekonomiska skäl inte kan skaffa sig en telefon bör sådan installeras genom kommunens försorg. Jag vet att många kommuner har skaffat kommunala abonnemang för telefoner, avsedda för äldre och handikappade.

Jag är medveten om de svårigheter som kan föreligga för de sociala myndigheterna i deras uppsökande verksamhet bland åldringarna, men jag anser att det är ytterst angeläget att se till att de gamla som vistas i sina lägenheter och som är hänvisade till att i största möjliga utsträckning klara sig själva får hjälp av samhället till att kunna leva ett människovärdigt och meningsfullt liv.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. olägenheterna för fisket av utsläpp av bl. a. avloppsvatten

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Åberg har frågat om jag är uppmärksam på de risker och nackdelar för fisket, som vissa större utsläpp av bl. a. avloppsvatten kommer att få, och om jag är beredd tillse att

fiskets och andra vitala intressen blir tillgodosedda vid dylika frågors fortsatta handläggning.

Frågor om större utsläpp av avloppsvatten prövas regelmässigt vid vattenodomstol. Därvid utreds bl. a. utsläppens inverkan på fisket. Vidare bevakas bl. a. fiskets intressen av naturvårdsverket i sådana mål.

I propositionen nr 28 till årets riksdag har lagts fram förslag till miljöskyddslag. Förslaget innebär att skyddigheten att motverka vattenförorening skärps. Alla skäliga och rimliga skyddsåtgärder skall vidtas. Om verksamheten trots detta befaras föranleda olägenhet av väsentlig betydelse, får den utövas endast om särskilda skäl föreligger. Innebär olägenheten att vitala allmänna intressen — t. ex. fiske av större betydelse, naturvårdsintresse m. m. — avsevärt skadas, får verksamheten utövas endast efter tillstånd av Kungl. Maj:t. Den nya lagen avses träda i kraft den 1 juli i år.

Jag vill vidare erinra om att betydande statliga bidrag utgår för byggande av kommunala avloppsreningsverk och fr. o. m. nästa budgetår även till vattenvårdande åtgärder inom industrin. Den förbättring av recipientförhållandena som dessa åtgärder innebär är självfallet till gagn även för fisket.

Som framgår av vad jag sagt är såväl fiskets som andra vitala intressen väl tillgodosedda vid prövning av utsläpp av avloppsvatten.

Vidare anförde:

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga.

Till en viss del är ju svaret positivt. Jag är fullt på det klara med att det är omöjligt för jordbruksministern att ge ett helt lugnande svar på frågan i ett skede då miljövårdsdebatten är så intensiv som för närvarande. Oron är stor.

Svar på fråga ang. olägenheterna för fisket av utsläpp av bl. a. avloppsvatten

Svaret är liksom frågan principiellt hållet. Men det är väl ändå rätt självklart att det var ett speciellt avlopp jag hade i tankarna när jag framställde frågan, nämligen Göteborgs stads planerade avlopp utanför Hönö i Göteborgs skärgård. Det råder mycket stor oro bland de fiskare och även de konservfabrikanter som är beroende av det fiske som bedrivs där. Just detta område är en mycket viktig lekplats för exempelvis skarpsill, och där fiskas en rätt betydande mängd av havskräftor. Det beräknas att man tar upp fisk för cirka 5 miljoner kronor årligen inom det område som blir mer eller mindre berört av ett eventuellt kommande utsläpp.

I ett tyskt vetenskapligt arbete har man kunnat läsa att två tyska professorer, Rosenthal och Kinne, har påvisat att skarpsillyngel är så känsliga att en utspädning av det vatten där de lever med 1/32 000 påverkar dem negativt. Vi har sett i pressen att man räknar med en utspädning i det aktuella området med cirka 1/200. Visst kan det invändas att fisk på sina ställen lever långt uppe i Göta älv, men enligt vetenskapsmännen är det en oerhörd skillnad mellan en uppvuxen fisk och en fisk på yngelstadiet. Det är därför man är så orolig för utvecklingen i detta fall.

Jag tackar för svaret, och jag ser med glädje att det, om det blir svårigheter, är Kungl. Maj:t som till syvende og sist skall avgöra saken. Jag litar på att jordbruksdepartementet bevakar utvecklingen, så att inte de svårigheter fiskarna redan har blir ännu större.

Jag är emellertid en aning ängslig på en punkt. Det sägs att fiskets intressen i vattendomstolarna bevakas av naturvårdsverket. Det är naturligtvis riktigt, men naturvårdsverket bevakar också andra intressen, och i dag står många olika intressen mot varandra just i denna debatt.

Herr talman! Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Åberg och fiskarna är oroliga för det alldeles speciella problem som herr Åberg hade i tankarna då han ställde sin fråga, nämligen följderna av Göteborgs stads framtida avloppsläpp. Jag skall strax återkomma till detta.

Herr Åberg frågade mig om jag hade uppmärksammat de risker för det svenska fisket som vissa större utsläpp av bl. a. avloppsvatten kommer att innebära och om jag var beredd att tillse att fiskets och andra vitala intressen blir tillgodosedda vid dylika frågors fortsatta handläggning. Mitt svar måste betecknas som positivt på den punkten; jag beskrev ju hur man tillvaratar fiskets intressen innan man medger rätt att göra sådana större utsläpp.

På herr Åbergs fråga om naturvårdsverkets roll i detta sammanhang vill jag svara att naturvårdsverket alltid bereds tillfälle att yttra sig i mål om avloppsvatten. Vid sin bedömning har det alltid att ta hänsyn till fiskets intressen.

Jag vill också i detta sammanhang erinra herr Åberg om den nya miljöskyddslagen, som riksdagen har fått på sitt bord, och om koncessionsnämnden, som kommer att få stor betydelse då det gäller att bedöma huruvida utsläpp skall medges eller inte.

Vad till sist beträffar frågan om Göteborgs stads framtida avloppsläpp, som uppenbarligen har oroat fiskarna i trakten, handläggs detta ärende för närvarande i Västerbygdens vattendomstol. Denna har anmodat fiskeristyrelsen att göra en fiskeribiologisk utredning, som sedan skall ligga till grund för vattendomstolens prövning. Så noggrant sker alltså denna prövning. Som

Svar på fråga ang. olägenheterna för fisket av utsläpp av bl. a. avloppsvatten

alla i denna kammare vet är herr Åberg medlem av fiskeristyrelsen, och ärendet kommer alltså att bedömas med stor sakkunskap. Även herr Åberg har således möjlighet att lugna fiskarena, eftersom han i fiskeristyrelsen får vara med om att granska ärendet innan man tillåter utsläpp.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Det är i någon mån naturvårdsverkets agerande som har oroat mig. Av artiklar i göteborgstidningarna att döma lutar naturvårdsverket nu åt den åsikten att det är bäst att få utsläppet utanför Hönö. Hur mycket fog det finns för dessa skrivelser vet jag inte, men de skapar oro.

Att Västerbygdens vattendomstol skall pröva ärendet och har skickat det på remiss till fiskeristyrelsen är ju bra. Men har fiskeristyrelsen tillräckligt med personal och tid till förfogande för att göra den ingående undersökning som behövs beträffande de rent biologiska faktorerna, strömsättningar o. s. v.? I pressen har uppgiften lämnats att frågan skall avgöras av naturvårdsverket redan i maj månad, men det kan ju tänkas att den uppgiften är felaktig och det vore i så fall glädjande.

Huruvida jag har möjlighet att påverka behandlingen av frågan beror på om den skall avgöras av hela fiskeristyrelsen eller på tjänstemannaplanet — där är gränserna ibland ganska diffusa.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga. Det är alltså Västerbygdens vattendomstol som skall handlägga ärendet. Som framgick av mitt svar och även av mitt senare anförande handlägger vattendomstolen inte ett sådant mål utan att ha rådgjort med fiskerisakkunnig personal, och jag kan inte finna sådan någon annanstans än hos fiskeristyrelsen.

Naturvårdsverket har — vilket jag tycker bör finnas med i protokollet — överläggningar med Göteborgs stad om avloppsfrågans lösning. Därvid har naturvårdsverket mycket kraftigt understrekat att fiskeintressena särskilt måste beaktas och att staden får vara beredd att även vid havsutsläpp i en nära framtid bygga ut reningsverk med mycket hög reningskapacitet.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Det är viktigt även från jordbruksdepartementets synpunkt — och det tror jag att jordbruksministern håller med mig om — att inte Göteborgs stad för att spara några miljoner för sina invånare överlåter åt fiskarna att genom förlorade fångster betala priset. Om så blir fallet kommer jordbruksdepartementet och fiskarna gemensamt att få massor med bekymmer i framtiden.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 57, angående professur i historia, särskilt stads- och kommunhistoria, vid universitetet i Stockholm;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 72, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § 5 mom. kyrkomötesförordningen den 22 april 1949 (nr 174);

till statsutskottet propositionen nr 74, med förslag om kreditgaranti åt svensk varvsindustri, m. m.;

till lagutskottet propositionen nr 77, med förslag till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617);

till statsutskottet propositionen nr 81, angående organisationen av länsstyrelsernas datamaskinanläggningar;

till lagutskott propositionen nr 82, med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967);

till bevillningsutskottet propositionen nr 86, angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 87, angående fortsatt valutareglering, och

nr 88, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.

§ 11

Föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott de å bordet vilande motionerna nr 1083—1088.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 1089, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 38, med förslag till lag om pensionstillskott, m. m., hänvisades motionen, såvitt avsåg anvisande av anslag, till statsutskottet och i övrigt till lagutskott.

Härefter föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionen nr 1090;

till statsutskottet motionen nr 1091;

till jordbruksutskottet motionen nr 1092;

till lagutskott motionerna nr 1093 och 1094;

till jordbruksutskottet motionen nr 1095; samt

till lagutskott motionen nr 1096.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 1097, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 42, angående åtgärder för att främja fritidsfisket, m. m., hänvisades motionen, såvitt avsåg ändring i lagen om fiskevårdsområden, till lagutskott och i övrigt till jordbruksutskottet.

Vidare föredrogs var efter annan och hänvisades till bevillningsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 1098—1101.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 1102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 47, angående inrättande av koncessionsnämnden för miljöskydd och anslag till statens naturvårdsverk för budgetåret 1969/70, hänvisades motionen, såvitt avsåg koncessionsnämndens sammansättning till lagutskott, och i övrigt till jordbruksutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 1103—1111;

till lagutskott motionen nr 1112;

till statsutskottet motionerna nr 1113—1115;

till lagutskott motionen nr 1116; och

till bankoutskottet motionen nr 1117.

§ 12

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 22, 25, 26 och 29, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 11—14, första lagutskottets utlåtande nr 27, tredje lagutskottets utlåtande nr 16 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 19—25.

§ 13

Föredrogs den av herr *Andersson* i Örebro (fp) vid kammarens nästföregående sammanträde på förmiddagen gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående informationen om hjälpmedel för handikappade.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14

**Interpellation ang. bestämmelser om
högsta tillåtna vibrationsnivå för
motorsågar**

Ordet lämnades på begäran till

Herr LINDBERG (s), som yttrade:

Herr talman! I en hälsoundersökning av skogsarbetare inom Lyckseleområdet, som redovisats av arbetsmedicinska institutet 1968, påvisas att 48 procent av skogsarbetarna har besvär med cirkulationsrubbingar i händernas blodkärl. Dessa cirkulationsbesvär med åtföljande domningar och känslolöshet i händerna förorsakas av motorsågarnas vibrationer.

Dessa missförhållanden är uppmärksammade sedan lång tid tillbaka. Redan 1962 gjordes en undersökning i Värmland av arbetsfysiologiska institutet och skogshögskolans institution för skogsteknik i samarbete med Svenska skogsarbetareförbundet beträffande förekomsten av vibrationsskador hos skogsarbetare. Denna undersökning visade att det redan då förekom skador i hög omfattning hos huggare, som kontinuerligt använde motorsåg. Efter denna tidpunkt har arbetstekniken vid huggningsarbete förändrats. Man har övergått till att använda motorsågen även vid kvistningsarbetet, och därigenom har huggarna utsatts för starkt ökade exponeringstider för motorsågsvibrationerna. Frekvensen av vibrationsskador har på denna grund starkt ökat. I dag är situationen den att allt fler skogsarbetare tvingas byta yrke på grund av vibrationsskadorna.

Situationen är i ovan nämnda avseende allvarlig och Svenska skogsarbetareförbundet har upprepade gånger påtalat att denna svåra hälsorisk för skogsarbetarna måste undanröjas. Från skogsarbetarhåll anses att arbetarskyddsstyrelsen måste fastställa en medicinsk riskgräns för motorsågarnas vibrationsnivå och sedan med stöd av 45 § i arbetarskyddslagen förbjuda försäljning och upplåtande av motorsågar

med vibrationer ovan denna medicinska riskgräns.

Från skogsarbetarna och deras fackliga organisation har riktats kritik mot arbetarskyddsstyrelsen för att man tagit alltför god tid på sig för att klarlägga frågan om de medicinska risktalen och därigenom skapa förutsättningar för ett beslut om förbud mot försäljning av hälsovådliga motorsågar.

Arbetarskyddsstyrelsen har i detta sammanhang anfört, att det föreligger vissa svårigheter att fastställa var den medicinska gränsen går. Det har också varit delade meningar bland experterna om mätningmetoderna vid mätning av motorsågarnas vibrationer.

Mot dessa senare uppfattningar kan sägas, att av litteraturen på området framgår att man inom andra länder, främst då inom öststaterna, fastställt medicinska risktal för motorsågsvibrationerna. Här i Sverige pågår för närvarande inom arbetsmedicinska institutet forskningsarbete för att fastställa inhemska riskkriterier för motorsågsvibrationerna. Man har sagt mig att detta arbete fördröjs på grund av bristande ekonomiska resurser. Dessutom är arbetet delegerat till en med. lic. som avser att doktorera på ämnet, vilket ytterligare torde fördröja ärendet.

Det finns anledning att här fråga sig, om inte andra länders risktal kan användas för bedömning av sågarna i avvaktn på svenska forskningsresultat inom området. Det måste väl ändå vara bättre att snarast angripa detta problem än att inte göra något alls, även om man i förstone har en gräns, som ligger något för högt.

Inga officiella mätningar av motorsågarnas vibrationer sker inom landet för närvarande. Den institution, som närmast skulle kunna svara för sådana, är statens maskinprovningar. Där saknas emellertid för närvarande ekonomiska resurser för dylikt arbete. Arbetarskyddsstyrelsen har hos riksförsäkringsverket ansökt om forskningsmedel för att bekosta sådana mätningar.

Interpellation ang. bestämmelser om högsta tillåtna vibrationsnivå för motorsågar

Det kan i detta sammanhang påpekas att vid de Finska Maskinprovningarna sker regelmässigt mätningar av motorsågarnas vibrationer sedan ett antal år tillbaka. De finska mätningemetoderna har kritiserats av en del svenska experter, framför allt kanske av sådana som representerar fabrikantintressen. Man kan emellertid hävda, att det trots allt är bättre med enkla mätningar än inga alls.

Tekniskt sett är inte frågan om motorsågarnas vibrationer olöslig. Detta har visats av några fabrikanter, som enligt finska mätningar har lyckats nedbringa vibrationsnivån på sina sågar rätt väsentligt. Detta har fabrikanterna förmåtts att göra genom påtryckningar från företrädare för stora köparintressen. För närvarande finns dock på marknaden alltför många motorsågsfabrikat, vilkas vibrationsvärden ligger alltför högt. Det måste vara en uppgift för samhällsorganet på detta område att snarast möjligt komma till rätta med denna otillfredsställande situation genom att utfärda bestämmelser om högsta tillåtna vibrationsnivåer för motorsågar.

Med stöd av vad jag nu anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Anser statsrådet att det inom en snar framtid är möjligt att utfärda bestämmelser om högsta tillåtna vibrationsnivå för motorsågar?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 117, till Konungen i anledning av motion angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid lantbruksförsöksanstalten Röbbäcksdalen.

§ 16

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående viss reglering av tillverkning av och handel med fodermedel avsedda för fisk, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 17

Anmälades följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till traktor-skatteförordning, m. m., motionerna:

nr 1118, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*,

nr 1119, av herrar *Jonasson* och *Börjesson* i Glömminge,

nr 1120, av herr *Josefson* i Arrie *m. fl.*,
nr 1121, av herr *Lothigius*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 48, med förslag om inrättandet av en pressens lånefond m. m., motionerna:

nr 1122, av herr *Antonsson m. fl.*,

nr 1123, av herr *Dahlgren m. fl.*,

nr 1124, av herr *Svensson* i Eskilstuna *m. fl.*, och

nr 1125, av herr *Svensson* i Eskilstuna *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 56, angående ökade resurser för statlig företagsetablering inom ramen för ett särskilt bolag, m. m., motionerna:

nr 1126, av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*, och

nr 1127, av herr *Wedén m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 58, angående ny organisation av sjöfartsverket, m. m., motionerna:

nr 1128, av herr *Thylén*, och

nr 1129, av herr *Wiklund* i Stockholm; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 80, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1969/70, motionen nr 1130, av herrar *Petersson* i Gäddvik och *Lothigius*.

Dessa motioner bordlades.

§ 18

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Bengtsson* i Landskrona (s), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder mot olaga fiske i Öresund, och

herr *Westberg* i Ljusdal (fp), till herr statsrådet och chefen för socialdeparte-

mentet angående väntetiden för målsavgörande vid försäkringsdomstolen.

§ 19

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.43.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 11 april

Kl. 10.00

§ 1

Meddelande ang. dagens plenum

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela att dagens sammanträde kommer att avslutas omkring kl. 16.00. De ärenden som därvid återstår på föredragningslistan upptages till avgörande onsdagen den 16 april.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 90, angående viss reglering av tillverkning av och handel med fodermedel avsedda för fisk.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna nr 1118—1121;

till statsutskottet motionerna nr 1122—1127;

till jordbruksutskottet motionerna nr 1128 och 1129; samt

till statsutskottet motionen nr 1130.

§ 4

Föredrogs den av herr *Lindberg* (s) vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående bestämmelser om högsta tillåtna vibrationsnivå för motorsågar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Utgifterna på driftbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1969/70 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 4*Allmän översikt över vägväsendet.
Anslagen till vägväsendet

Före behandlingen av de skilda anslagen hade Kungl. Maj:t (bilaga 8, s. 83—98) lämnat en allmän översikt över vägväsendet.

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1969/70 under de skilda väganslagen m.m. innebure bl. a.

att till Byggnad av statliga vägar anvisades ett reservationsanslag av 700 000 000 kr. (punkt D 3, s. 100—101),

att till Bidrag till drift av kommunala vägar och gator anvisades ett förslagsanslag av 99 500 000 kr. (punkt D 4, s. 101—102), samt

att till Bidrag till drift av enskilda vägar m.m. anvisades ett reservationsanslag av 53 700 000 kr. (punkt D 6, s. 103—104).

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 603 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 690 av herrar *Hedlund* och *Wedén* i vad avsåg hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att Kungl. Maj:t vid kommande års budgetarbete måtte beräkna resurser för vägändamål av sådan omfattning, att dels någon omprövning av väghållningsansvaret icke ifrågakomme, dels senare års ackumulerade eftersläpning såvitt rörde vägbyggnad och underhåll undanröjdes,

dels de likalydande motionerna I: 70 av herr *Sveningsson m.fl.* och II: 86 av herrar *Enarsson* och *Ringaby*,

dels motionen I: 200 av herr *Karl Pettersson*,

dels de likalydande motionerna I: 598 av herr *Bengtson m.fl.* och II: 691 av herr *Hedlund m.fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte till Byggnad av statliga vägar under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa ett reserva-

tionsanslag av 706 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 374 av herr *Lindblad* och II: 362 av herr *Westberg* i Ljusdal, vari hemställts att riksdagen måtte vid sin behandling av punkten D 3, Byggnad av statliga vägar, under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa ett med 6 miljoner kronor höjt reservationsanslag, att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 601 av herr *Vilhelm Erik Carlsson* och II: 686 av herr *Enarsson*,

dels de likalydande motionerna I: 315 av herr *Ferdinand Nilsson m.fl.* och II: 358 av herrar *Persson* i Heden och *Mattsson*, vari hemställts att Bidrag till drift av kommunala vägar och gator måtte utgå med högst 85 procent av skälig verklig kostnad, samt att anslagsbeloppen till nyssnämnda ändamål måtte justeras nedåt i överensstämmelse härmed utan att därmed verksamheten i avsedd omfattning behövde reduceras,

dels motionen II: 710 av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Berndtsson*,

dels de likalydande motionerna I: 316 av herr *Ferdinand Nilsson m.fl.* och II: 359 av herrar *Persson* i Heden och *Mattsson*, vari hemställts bl. a. att till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m.m. för budgetåret 1969/70 anvisades ett reservationsanslag av 63,03 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedel; ävensom att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning avseende dels ett vidgat intagande till allmänt underhåll av mera trafikerade enskilda vägar, dels att genom bidrag av automobilskattemedel åstadkomma förbättrad vägstandard åt det omfattande nät av enskilda vägar som tjänade motortrafikens växande krav så att lokaltrafiken tillfredsställde fritidsfolkets önskan att snabbt och trafiksäkert komma ut till glesbygdsmiljö,

dels motionen II: 220 av herr *Oskarsson m.fl.*,

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

dels de likalydande motionerna I: 602 av herrar *Eric Carlsson* och *Nils Nilsson* samt II: 696 av herr *Jonasson*,

dels motionen II: 383 av fru *Ryding m. fl.*, såvitt nu var i fråga,

dels de likalydande motionerna I: 121 av herr *Werner* och II: 140 av fru *Ryding m. fl.*, såvitt nu var i fråga,

dels de likalydande motionerna I: 377 av herr *Strandberg m. fl.* och II: 705 av herrar *Lothigius* och *Petersson* i Gäddvik, vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande vägväsendets framtida finansiering, varvid särskilt större kapitalkrävande investeringar beaktades,

dels de likalydande motionerna I: 8 av herr *Skårman m. fl.* och II: 7 av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 265 av herr *Hjorth* och II: 215 av herr *Ekström*,

dels de likalydande motionerna I: 264 av herr *Axelsson* och II: 300 av herr *Eriksson* i Arvika,

dels de likalydande motionerna I: 613 av herrar *Ernst Olsson* och *Svanström* samt II: 685 av herrar *Elmstedt* och *Larsson* i Borrby,

dels de likalydande motionerna I: 321 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 436 av herrar *Oskarson* och *Enarsson*,

dels motionen II: 214 av herr *Börjeson* i Glömminge,

dels de likalydande motionerna I: 58 av herrar *Sveningsson* och *Vilhelm Erik Carlsson* samt II: 65 av herrar *Oskarson* och *Nilsson* i Agnäs,

dels de likalydande motionerna I: 596 av herr *Bengtson* och II: 709 av herrar *Magnusson* i Nennesholm och *Persson* i Heden,

dels de likalydande motionerna I: 608 av herrar *Axel Kristiansson* och *Svanström* samt II: 695 av herrar *Johansson* i Skärstad och *Polstam*,

dels motionen II: 681 av herr *Bengtsson* i Landskrona *m. fl.*

Utskottet hemställde,

1. att riksdagen måtte för budgetåret 1969/70 anvisa

a. till Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter ett förslagsanslag av 3 796 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

b. till Drift av statliga vägar ett reservationsanslag av 768 200 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 374 och II: 362 samt I: 598 och II: 691 till Byggnad av statliga vägar för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

3. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 315 och II: 358 till Bidrag till drift av kommunala vägar och gator för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 99 500 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

4. att riksdagen måtte till Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 301 600 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

5. att riksdagen måtte

a. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 710 samt motionerna I: 316 och II: 359, de två sistnämnda såvitt nu var i fråga, till Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 53 700 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

b. medge att under budgetåret 1969/70 statlig lånegaranti för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar beviljades intill ett belopp av 100 000 kr.,

6. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 316 och II: 359, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till byggande av enskilda vägar

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 23 600 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

7. att riksdagen måtte för budgetåret 1969/70 anvisa

a. till Tjänster till utomstående ett förslagsanslag av 8 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

b. till Avsättning till statens automobilskattemedelsfond ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

8. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 603 och II: 690 i vad de avsåge väghållningsansvarets fördelning mellan stat och kommun,

9. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 603 och II: 690 i vad de avsåge undanröjande av den ackumulerade eftersläpningen i fråga om vägbyggnad och underhåll,

10. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 70 och II: 86,

11. att riksdagen måtte avslå motionen I: 200,

12. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 601 och II: 686,

13. att riksdagen måtte avslå motionen II: 220,

14. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 602 och II: 696,

15. att riksdagen måtte avslå motionen II: 383 i vad den avsåge utarbetande av en plan för förbättring av vägnätet i Värmland,

16. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 121 och II: 140 i vad de avsåge utredning rörande anläggande av motorväg genom landets sydöstra delar, förslagsvis genom en successivt genomförd omläggning av riksväg 15,

17. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 377 och II: 705,

18. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 8 och II: 7,

19. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 265 och II: 215,

20. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 264 och II: 300,

21. att riksdagen måtte avslå motio-

nerna I: 316 och II: 359 i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t,

22. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 613 och II: 685,

23. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 321 och II: 436,

24. att riksdagen måtte avslå motionen II: 214,

25. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 58 och II: 65,

26. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 596 och II: 709,

27. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 608 och II: 695,

28. att riksdagen måtte avslå motionen II: 681.

Reservationer hade avgivits

beträffande anslaget till byggande av statliga vägar av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Bengtson* (cp), *Eric Peterson* (fp), *Nils Persson* (fp), *Lindblad* (fp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Mattsson* (cp), *Enskog* (fp), *Antonsson* (cp) och *Dahlgren* (cp), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 374 och II: 362 samt med bifall till motionerna I: 598 och II: 691 till Byggande av statliga vägar för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 706 300 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen;

beträffande väghållningsansvarets fördelning mellan stat och kommun av herrar *Virgin* (m), *Ivar Johansson* (cp), *Bengtson* (cp), *Eric Peterson* (fp), *Strandberg* (m), *Nils Persson* (fp), *Lindblad* (fp), *Bohman* (m), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Mattsson* (cp), *Enskog* (fp), *Antonsson* (cp), *Cassel* (m) och *Dahlgren* (cp), som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 603 och II: 690, såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande väghållningsansvarets fördelning mellan stat och kommun;

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

beträffande ackumulerad eftersläpning rörande vägbyggnad och vägunderhåll av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Bengtson* (cp), *Eric Peterson* (fp), *Nils Persson* (fp), *Lindblad* (fp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Mattsson* (cp), *Enskog* (fp), *Antonsson* (cp) och *Dahlgren* (cp), som ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 603 och II: 690, såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande undanröjande av den ackumulerade eftersläpningen i fråga om vägbyggnad och underhåll;

beträffande vägväsendets framtida finansiering av herrar *Virgin*, *Strandberg*, *Bohman* och *Cassel* (samtliga m), som ansett att utskottet under 17 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 377 och II: 705 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande utredning rörande vägväsendets framtida finansiering.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det har inom statsutskottet rått en betydande grad av enighet om väganlagen för nästa budgetår. Detta får kanske ses delvis mot bakgrunden av att Kungl. Maj:t nu för första gången på flera år har föreslagit en ökning av investeringsanslagen för nybyggnad av vägar. Ökningen är emellertid utomordentligt blygsam och gäller framför allt nybyggnader av vägar inom tätorter. Jag vill understryka att den ökningen endast får betraktas som ett första steg.

Vi kan väl alla i denna kammare vara ense om att väganlagen för närvarande är otillräckliga. De har inte ökat i takt med de ständigt stegrade krav som ställs på vägväsendet här i landet.

Godstransporterna har sålunda mer och mer överflyttats till vägarna. År 1950 gick ungefär 20 procent av godstransporterna på vägarna, medan 1967 den andelen hade stigit till 52 procent. Över hälften av samtliga godstransporter går alltså nu på vägarna. Dessutom ökar antalet personbilar oerhört snabbt. Under den senaste tioårsperioden har bilantalet fördubblats från 1 till 2 miljoner, och antalet beräknas redan år 1975 vara uppe i 3 miljoner, alltså en ytterligare ökning med 1 miljon personbilar. Detta ställer naturligtvis mycket stora krav på vägväsendet.

Vad är då anledningen till att anslagen till vägväsendet har varit så relativt blygsamma? Ja, i någon mån beror det kanske på att vi inte haft riktigt klart för oss att vägväsendet är en produktiv verksamhet. Om denna verksamhet skötes rationellt ger den samhälls-ekonomiska vinster, men får inte vägväsendet tillräckliga resurser och blir verksamheten icke rationellt skött, uppstår samhälls-ekonomiska förluster. Vägverket har också påpekat, att om nybyggnadsanslagen inte ökas tillräckligt kommer detta att medföra ökade utgifter för samhället därigenom att man då blir tvungen att höja anslagen för underhåll av vägarna.

Kommunikationsministern har gjort en detaljändring i årets statsverksproposition som är intressant, när han ändrat beteckningen »underhåll av vägar» till »drift av vägar». Det är ett steg i rätt riktning, nämligen att man skall betrakta vägväsendet som en produktiv verksamhet.

I detta sammanhang vill jag också uttrycka min tillfredsställelse över den programbudgetering som har påbörjats. Statsrådet säger i statsverkspropositionen att han inte kan uttala sig om när detta system skall vara fullständigt genomfört, men jag vill uttrycka den förhoppningen att man snarast möjligt skall få en fullständig programbudgetering då det gäller vägverket, eftersom man på detta sätt bättre kan be-

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

tona vikten av att denna fråga måste ses ur samhällsekonomisk — jag skulle också kunna säga företagsekonomisk — synpunkt.

När det gäller väganlagen för nästa budgetår föreligger bara en reservation, reservationen 1, i vilken reservanterna utöver Kungl. Maj:ts förslag begär en ökning på 6,3 miljoner kronor, som skall tillfalla länsvägarna. Detta yrkande följer vägverkets förslag på denna punkt, och reservationen har tillkommit med tanke på vikten av att få till stånd så goda förhållanden som möjligt för länsvägarnas del.

Det är dock givetvis den framtida vägverksamheten som är det intressanta i detta sammanhang. Härvidlag har det ansvariga verket, vägverket, lämnat upplysningar som jag tycker är närmast sensationella. Man säger att de samlade väg- och gatubyggnadsbehoven i och mellan tätortsregionerna synes komma att få en sådan omfattning att — om inte övriga investeringsbehov nästan helt skall lämnas åsido — investeringsanslagen till den statliga väghållningen måste öka med minst 9 procent per år. En sådan ökning uppnås inte på något sätt i årets budget, och jag kan inte heller finna att kommunikationsministern i den gjort några utfästelser för framtiden.

Nå, vad skall man då göra om denna ökning med 9 procent per år inte kan genomföras under den närmaste tiden? Vägverket menar att den statliga väghållningsverksamheten då får koncentreras till primärlederna, huvudsakligen i och mellan tätortsregionerna, medan för det mera finmaskiga vägnätet utanför de större tätortsregionerna väghållningsansvaret får överflyttas från staten till kommunerna.

Vad innebär nu detta? Att man får koncentrera sig på primärlederna genom att lasta över ansvaret för den övriga verksamheten på kommunerna löser inte frågan om underhållet av det mera finmaskiga vägnätet. Hur skall kommunerna kunna ordna detta? Vil-

ka ekonomiska möjligheter har kommunerna att överta en betydande del av väghållningsansvaret när de statliga anslagen inte räcker till?

Vi vet att kommuner i glesbygdsområdena redan har det besvärligt ekonomiskt. Kommunalskatterna måste ökas i betydande grad, och det är svårt att inse hur kommunerna skall kunna bära en sådan överflyttning av väghållningsansvaret från staten utan att någon ny finansieringskälla anvisas för dem. Med det skattesystem som vi för närvarande har drabbar dessutom kommunalskatten de lägre inkomsttagarna hårdare, och det torde vara en ytterligare anledning till att inte lasta över sådana här bördor på kommunerna.

Vägverket anför emellertid också en annan synpunkt. Man menar att det kan vara mera rationellt att låta kommunerna överta en större del av väghållningsansvaret. Jag måste säga att jag ställer mig mycket tveksam härtill. Kan det vara mera rationellt när det gäller t. ex. att utnyttja maskinparken, att det finns två huvudmän för väghållningen — staten för primärlederna och kommunerna för det s. k. finmaskiga vägnätet? Annars sägs det ju alltid att man får en rationellare skötsel genom de stora enheterna.

Det vore bra om kommunikationsministern hade möjlighet att anlägga några synpunkter på denna fråga. Nog tycker jag att det närmast verkar som om detta att överflytta en stor del av väghållningsansvaret på kommunerna innebär att riksdagen så att säga sopar hela problemet under mattan. Man vill inte riktigt se vilka konsekvenser det skulle ha att inte ge vägväsendet tillräckliga anslag, utan man hoppas att det skall bli kommunernas problem.

Det är därför, herr talman, som vi i reservationen 1 framfört synpunkter av det slag jag här redovisat.

Departementschefen har inte tagit någon ställning till vägverkets förslag. Ja, om det är ett förslag vet man inte riktigt — det kan måhända tolkas som en

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

hotelse från vägverket, att beviljas inte denna anslagsökning på 9 procent, så kan verket inte ta ansvaret för vägverksamheten här i landet. Vägverket vill alltså få till stånd en kraftig ökning av väganlaget.

Jag hoppas att kommunikationsministern tar hänsyn till dessa synpunkter och ser till att det i framtida statsverkspropositioner föreslås anslag av den storleksordning som behövs för en rationell väghållning. Det verkar som om den s.k. rationaliseringsynpunkten för vägverkets del kommer i andra hand.

Kommunikationsministern säger emellertid att vi får ta ställning till dessa ting senare — utredningar och överväganden pågår inom departementet. Utskottsmajoriteten uttalar att vi inte skall föregripa den prövning som görs inom departementet, eller kommande riksdagens beslut. Jag för min del tycker att denna fråga är så väsentlig att det inte skadar att kommunikationsministern får några synpunkter med på vägen när han skall överväga saken. Jag hoppas därför att de synpunkter som vi framfört i reservationen 2 blir beaktade, oavsett om riksdagen nu bifaller reservationen eller inte.

Jag tror inte att vare sig kommunikationsministern eller utskottsmajoritetens talesman kan förneka att den skildring som vägverket ger i sina petita är riktig. Det är helt enkelt ett faktum att det behövs en kraftig investeringsökning, om vi skall kunna bedriva en rationell vägverksamhet här i landet. Och kan vi fortsätta diskussionen från den utgångspunkten, tror jag att det finns förutsättningar för ett konstruktivt tankeutbyte.

Herr talman! Reservationen 3 anknyter till de synpunkter som jag nu framfört. Vi uttalar där att Kungl. Maj:t bör »vid kommande budgetarbete beräkna resurser för vägändamål av sådan omfattning att senare års ackumulerade eftersläpning såvitt rör vägbyggnad och drift undanröjes».

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna, 1, 2 och 3. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr DAHLGREN (cp):

Herr talman! Det är att hälsa med tillfredsställelse att anslagsökningar har gjorts i år, även om dessa för det stora vägnätet inte kommer att innebära några påtagliga förändringar.

Jag vill ta upp ett uttalande av vägverket, som jag anser vara värt en särskild kommentar, och som också här understrukits av avdelningens ordförande. Vägverket har i årets petita framhållit att om riksdagen inte ställer erforderliga medel till vägverkets förfogande, kan det nuvarande väghållningsansvaret inte uppehållas. Det är då enligt vägverkets mening nödvändigt att överföra det mera finmaskiga vägnätet till annan huvudman.

Detta är en uppfattning som centerpartiet inte kan biträda. Det är inte mer än 25 år sedan vägväsendet förstatligades. Många goda insatser har gjorts under den tiden, men fortfarande drivs många vägar av kommuner, vägsamfälligheter och enskilda. Att i ett sådant läge överföra ansvaret för en ännu större del av vägnätet till dessa olika huvudmän förefaller att vara mindre välbetänkt. En sådan ordning skulle också, som här förut sagts, i första hand drabba kommuner i glesbygder som redan har ett dåligt skatteunderlag, en hög kommunal utdebitering och en mångfald kilometer av just detta finmaskiga vägnät inom sina områden. Jag föreställer mig att det måste vara mycket irrationellt att här bygga upp en helt ny väghållningsorganisation med maskiner och personal, som i många fall skulle få korsa vägförvaltningarnas ansvarsområden.

Därför vill vi redan nu avvisa denna tanke. För centerpartiet är det naturligt att målsättningen med ett förstatligt vägväsende skall vara att staten i prin-

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

cip skall svara för *alla* vägar och kommunikationsleder mellan olika orter.

Om vägverket har gjort detta uttalande mot bakgrunden av en för liten årlig anslagstilldelning, kanske det bör uppfattas som ett hot inför vad som blir följden av den knappa medelstilldelningen. Jag hade därför väntat mig att kommunikationsministern i årets statsverksproposition närmare skulle ha kommenterat och motiverat den hittills förda vägpolitiken. Statsrådet säger visserligen att konsekvenserna av en ändrad ansvarsfördelning är svåra att överblicka utan en mera ingående prövning av alla betydelsefulla faktorer i sammanhanget men att frågan för närvarande övervägs i departementet.

Vår mening i centerpartiet är att sådana överväganden inte behöver göras. Några ändringar beträffande väghållningsansvaret i enlighet med vägverkets propå bör inte ske. Riksdagen har att anslå de medel som behövs för att hålla en önskad vägstandard, och Kungl. Maj:t har att beräkna tillräckliga anslag för detta.

När det gäller årets investeringar har herr statsrådet föreslagit att ökningen främst skall gå till städernas gator och vägar. Det är klart att storstäderna har problem med viktiga trafikleder och andra svärbemästrade trafikförhållanden. Men å andra sidan kan sägas att vägbyggnadsbehoven är enorma även i övriga delar av landet. Vi vet hur de kollektiva transportmöjligheterna har försämrats för dem som bor i glesbygd, men fortfarande får det väl betraktas som en rättighet för de människor som stannar kvar i glesbygden att de skall kunna färdas på vägar av godtagbar standard när de vill och behöver besöka centralorten.

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet orkade Sverige investera mer än 1 miljard kronor — i den tidens penningvärde — för att bygga ut järnvägsnätet. Vid denna tidpunkt ansågs Sverige vara ett av de fattigare länderna i Europa, men trots detta gjordes denna

stora investering. I dag, när vi får räkna vårt land som ett av de rikaste i Europa, aktualiseras frågan om staten över huvud taget har råd att svara för vägväsendet i dess nuvarande omfattning.

Detta är enligt min mening mycket märkligt, bl. a. med tanke på den väntade expansionen av bilismen; antalet bilar beräknas stiga från 2 miljoner i dag till 4 miljoner år 1980 och 6—7 miljoner år 2000. Vi är alla dessutom medvetna om den betydelsefulla roll som en god vägstandard spelar för näringslivet. Vi satsar helt riktigt stora pengar på lokaliseringpolitiken, men jag vill påstå att den skulle få ännu större effekt om länsvägnäten vore bättre rustade. I centerpartiet är vi beredda att sluta upp kring ett intensifierat vägbyggnadsprogram, och vi tillmäter dessutom ett sådant program mycket hög prioritetsgrad.

Vi känner till den väntade trafikutvecklingen, men vi vet fortfarande ingenting om resultaten av de utredningar som är tillsatta. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Är det inte på tiden att dessa utredningar nu slutredovisar sitt arbete? Vägplaneutredningen tillsattes ju år 1964 och bilskatteutredningen och vägkostnadsutredningen år 1965. Vi måste snart få ta del av dessa utredningars arbete för att kunna få en fast grund för de bedömningar vi måste göra inför 1970-talets väg- och trafikpolitik.

Beträffande de reservationer som finns fogade till denna punkt vill jag bara utöver vad avdelningens ordförande sagt påpeka att reservationen 1, vari begärs en anslagsuppräknning med 6,3 miljoner kronor, skall ses som ett uppföljande av reservationen 2, där vi hävdar ett oförändrat väghållningsanslag. Dessa 6,3 miljoner kronor är naturligtvis i och för sig en obetydlig summa i en budget som omsluter nära 2 miljarder kronor, men de motsvarar det belopp som man har prutat på vägverkets äskanden till länsvägar och som — föreställer vi oss — i första hand kommer att tas just från det finmaskiga vägnätet.

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

Vi menar i stället att detta är i behov av betydande upprustningar. Reservationen 3 slutligen innebär en beställning till nästa år: vi måste få större medel för att kunna uppehålla och förbättra den nuvarande vägstandarden med ett oförändrat väghållningsansvar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 vid punkten 4.

I detta anförande instämde herrar *Vigelsbo*, *Mattsson* och *Josefson* i Arrie (samtliga cp).

Herr andre vice talmannen CASSEL (m):

Herr talman! Jag skall försöka att inte hemfalla åt någon svartmålning av vårt nuvarande vägnäts situation. Vi har en stump här och en där som är riktigt bra, och vi skall gärna erkänna att vägverket gör väl ifrån sig med de pengar som riksdagen ställer till dess förfogande. Men detta, herr talman, betyder inte alls att vi har det bra som vi har det och tyvärr inte heller att utvecklingen går i rätt riktning.

Låt mig bara erinra om att vägverket i sina petita har uppgivit att av vårt riksvägnät, som nu utgör nära 13 000 kilometer, 35,5 procent eller 450 mil — 4 500 kilometer — är i behov av omedelbar ombyggnad. Jämför vi detta läge med hur det såg ut 1962 visar samma petita att det beträffande dessa vägar har blivit en förbättring med bara 2 procent, medan Europavägarna på grund av den förslitning som de varit utsatta för sedan 1962 har försämrats med 6 procent. Det har sagts tidigare från denna talarstol, men jag skall upprepa det: Vägverket anser att anslagen behöver räknas upp med cirka 9 procent om året, om verket skall kunna klara sin uppgift beträffande väghållningen.

Sådant, ärade kammarledamöter, är läget i dag. Och i dag finns det ju knappt 2 miljoner personbilar, men ut-

vecklingen på det området står på intet sätt stilla. Vägverkets PM »Morgondagens vägar», publicerad så sent som i februari 1969, ger oss verkligen något att tänka på. Vi skall ha 3 miljoner personbilar 1975, omkring 4 miljoner 1980 och mellan 6 och 7 miljoner år 2000. Och man kan så mycket man vill tala om för folket att »det där är inte bra ur miljösynpunkt, det är en felaktig utveckling». Jag är övertygad om att det är en utveckling som det inte går att rida spärr mot. Lusten att ha en egen bil kommer att vara oemotståndlig även i framtiden och allt fler människor, hoppas jag, kommer att få råd att unna sig den glädjen.

Med denna utgångspunkt — ett vägnät som redan är otillräckligt för nu rullande trafik — och med en utveckling av trafiken i det perspektiv som här har rullats upp är det uppenbart att gigantiska uppgifter väntar på oss. Vägverket har också räknat fram att man åren 1970—1985 — alltså på 15 år — behöver nybygga huvudvägar, d. v. s. riksvägar och primära länsvägar, för inte mindre än 17,5 miljarder kronor. Det är så svindlande belopp att vi nästan har svårt att fatta vad det är fråga om. Att nå dit fordrar helt andra insatser än vi fått vänja oss vid under senare år med praktiskt taget oförändrade anslag år efter år och med en total vägbudget som i år med mer än $\frac{1}{2}$ miljard kronor understiger vad bil- och drivmedelsskatterna ger.

Jag har det intrycket, herr talman, att kommunikationsministern är i färd med att kapitulera inför en uppgift som jag gärna erkänner kan förefalla vem som helst olöslig. En liten antydning om denna kapitulation ges i statsverkspropositionen, där departementschefen på sitt stillsamma och försiktiga sätt ifrågasätter, om man inte skulle kunna göra det litet lättare för staten och vägverket att lösa sina problem genom att lämna över en del av väghållandet på kommunerna. Det skulle alltså vara ett sätt att minska pressen på staten och vägverket.

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

På vårt håll är vi helt på det klara med att en sådan utveckling vore en utveckling till det sämre. Till att börja med vore det tekniskt, ekonomiskt och organisatoriskt felaktigt att koppla in kommunerna och tvinga dem att vara vägbyggare och väghållare i större utsträckning än de för närvarande är. Det skulle som redan sagts innebära att den tekniska och administrativa apparaten måste dubbleras. Det skulle vara i hög grad betänkligt att ytterligare betunga kommunerna ekonomiskt. Detta gäller alldeles speciellt glesbygdskommunerna, de fattiga kommunerna med dåligt skatteunderlag som omöjligen kan åta sig nya tunga uppgifter.

Det kan synas vara att ta ställning litet för hastigt, att man redan vid denna tidpunkt bestämt motsätter sig t. o. m. en utredning. Men vi som varit med länge i det här jobbet vet av erfarenhet vad som menas med att beställa en utredning. Det innebär i själva verket att man har en viljeinriktning åt ett visst håll. Någon sådan viljeinriktning, herr talman, har vi för vår del inte alls. Vi är redan i dag — utan några utredningar — fullt på det klara med att vi icke önskar koppla in kommunerna i detta sammanhang.

Och sedan, herr talman, tillåter jag mig att återkomma till något som jag så många gånger förut sagt från denna talarstol. Sverige är ett land i Europas periferi, och om vi inte skall bli handikappade på grund av vårt avlägsna geografiska läge behöver vi mycket goda förbindelser ned mot Europas centrum. Vi behöver broar över Öresund och Bälten, och vi behöver åtminstone en autostrada tvärs igenom Sverige i längdriktningen. Den autostradan får vi inte, och vi får inget adekvat vägnät över huvud taget, om vi skall hålla fast vid de båda principer som under så många år för socialdemokraterna varit heliga kor, nämligen dels principen att alla väginvesteringar direkt skall finansieras via budgeten, dels principen att

man inte kan inrätta tullvägar i någon form.

Principen om direkt finansiering finner jag tämligen orimlig. Jag har sagt det många gånger förut, och jag upprepar det: Ingen människa tänker på att uppföra en fabrik och betala den kontant; ingen tänker på att bygga ett bostadshus eller affärshus och betala det kontant. Var och en som ger sig in i sådana vidlyftiga företag är helt på det klara med att den kontanta insats han själv kan göra är ganska ringa och att han måste låna högst betydande penningmedel.

Varför skulle inte samma princip gälla vägbyggen? Vi måste komma ihåg att vägbyggandet är ett högst räntabelt företag, fastän vi inte så där omedelbart kan avläsa inkomsterna i kronor och ören. Men nationalekonomiskt sett ger vägbyggandet högst väsentliga inkomster. Det finns därför ingenting som borde hindra oss att tämligen oberoende av vad bilskatterna för ögonblicket ger göra sådana utbyggnader av vårt vägnät som vi finner adekvata och att låna pengarna på marknaden för att finansiera detta byggande, för att slutligen förränta och amortera dessa lån med inflytande bilskattemedel. Vi får då värgarna så att säga i förskott, och vi blir skyldiga pengar på dem.

Det är klart att det föreligger en begränsning på det sättet att vi inte kan överanstränga de reella resurserna i fråga om maskiner och arbetskraft. Men inom den begränsningens ram kan jag inte se något som hindrar att vi finansierar en rätt betydande del av vägbyggandet genom upplåning. Jag vill bara erinra om — och anknyter då till vad herr Dahlgren nyss sade — att det inte skulle ha funnits några järnvägar alls här i landet, om man i slutet av 1800-talet inte hade förfarit på just det sättet. Man lånade pengar utomlands — framför allt av de franska småspararna — och byggde våra järnvägar.

Detta, herr talman, om lånefinansiering

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

ering; jag nöjer mig i det avseendet med det sagda.

Vi har även ett annat gammalt tvisteämne, nämligen frågan huruvida man inte skulle kunna ta ut avgifter för begagnande av motorväg. Vi vet alla att byggandet av motorvägar är en så enormt dyrbar uppgift, att man med de skatteinkomster som står och kommer att stå till förfogande inte kan räkna med att vi i Sverige inom överskådlig tid över huvud taget skall få några motorvägar att tala om. Vi har just nu något över 30 mil motorväg, och vi skulle enligt nu gällande vägplan år 1975 ha 180 mil. Det fattas alltså 150 mil motorväg, och det skulle kosta gigantiska summor att bygga ut dessa mil. Vi har som sagt en stump här och en stump där, och jag måste med tacksamhet erkänna att vi har en alldeles utmärkt motorväg genom Karlstad, varför jag alltså på hemmaplan inte har någonting att klaga på. Men det blir i alla fall ingenting som verkligen betyder något för framkomligheten genom detta långa land.

Jag vill göra en jämförelse med Italien, som är ett ungefär lika stort land som Sverige och där man för närvarande har cirka 400 mil modern motorväg och i rask takt fortsätter utbyggnaden. Man sade klart ifrån att man inte hade råd att bygga motorvägar om inte trafikanterna var beredda att betala vad det kostar att färdas på en sådan motorväg, men det visade sig att de var beredda att göra det, eftersom det är lönsamt för dem. Den enskilde trafikanten slipper vänta, han sparar enormt mycket tid, drivmedel och underhållskostnader för bilen, och han kommer fram på ett säkrare och smidigare sätt.

Jag vill understryka att detta inte är en fråga om diskriminering av de mindre betalningskraftiga; tvärtom är det lönsamt för alla kategorier att använda motorväg, och jag har fullständigt klart för mig att man förr eller senare måste acceptera tanken på avgiftsbeläggning,

om vi inte skall hamna i en fastlåst position, som innebär att vi i Sverige skulle ha sämre vägar än man har i våra konkurrentländer.

Vi motionärer har naturligtvis inte kunnat skaffa oss några konkreta förställningar om hur en motorväg i nord-sydlig riktning skulle förläggas genom svenska bygder. Men, herr talman, låt mig ta den fantasibilden att man från Luleås horisont drog vägen rakt ned igenom landet med tillfarter från olika håll och med mynning vid de broar och andra förbindelser som kan tänkas tillkomma vid Öresund. Vilken kolossal lättnad skulle inte en sådan motorväg innebära inte bara för lastbilstrafiken utan även för de miljoner personbilar som redan finns och de som ytterligare kommer till.

Principen är för övrigt inte ny. Vi är alla helt överens om att man skall tullbelägga överfarten på den förbindelseled som jag hoppas mycket snart skall beslutas mellan Malmö, Saltholm och Köpenhamn.

Jag stannar vid detta, herr talman, och jag ber att få yrka bifall till reservationerna 2 och 4.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Agnäs och Ringaby (båda m).

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Vid behandlingen av väganlagen i årets budget har statsutskottets fjärde avdelning haft ett betydligt bättre utgångsläge än under de tre senaste budgetåren. Det har i budgeten skett en anslagshöjning som — om man får uttrycka sig så — i nya pengar räknat uppgår till cirka 95 miljoner kronor. Denna höjning ligger vid gränsen till det uttalande som statsutskottet och riksdagen tidigare har gjort.

Utskottsmajoriteten och reservanterna skiljer sig när det gäller anslagen på 6,3 miljoner kronor. I en budget som uppgår till mer än 2 miljarder kronor och där det ändå har skett en sådan

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

uppräknning som jag nyss nämnt har vi från majoritetens sida kunnat godta regeringens förslag. Det är klart att om man ser till anmälda behov, bl. a. kraven i många av motionerna, finns det omätliga behov på vägbyggnadsområdet, trots att vi under de senaste åren haft ett byggande och underhåll på hög nivå.

Man får emellertid inte glömma den stora del som beredskapsarbetena utgjort på vägbyggnadssidan och som i pengar räknat under vissa budgetår uppgått till över 200 miljoner kronor. Minns jag inte alldeles fel, utgjorde beloppet år 1967 273 miljoner kronor.

Vägbehoven och de samhällsekonomiska vinster som ett väl utbyggt vägnät leder till får, liksom när det gäller alla andra samhällsinvesteringar, ses mot bakgrund av det samhällsekonomiska och statsfinansiella läge som vi lever i. Bakom vägverkets skrivning i budgetförslaget om en rationellare fördelning av väghållningsansvaret mellan staten och kommunerna ligger ytterst den tanken, att man på mest effektiva sätt skall utnyttja de anslagsmedel som man får sig tilldelade för underhåll och vägbyggande.

Nu tycker jag att vi kunde ha väntat med den här debatten, eftersom såsom departementschefen har framhållit konsekvenserna i olika hänseenden av ansvarsfördelningen är svåra att överblicka utan en mera ingående bedömning av alla betydelsefulla faktorer i sammanhanget. Frågan övervägs ju också i departementet.

Utskottsmajoriteten har godtagit detta resonemang. Låt mig därutöver tillägga, att det inte är någonting nytt att det sker en omfördelning. Vägsträckningarna visar upp nya mönster, och därmed görs en omfördelning mellan stat och kommun. Så har skett tidigare, och jag tror det kommer att ske även i fortsättningen. Jag har emellertid den uppfattningen, att staten inte kommer ifrån att med anslag stödja kommunernas gatu- och vägbyggande även i fort-

sättningen enligt de bidragsbestämmelser som är fastställda, och jag tror det kommer att röra sig om betydande belopp.

Jag har här behandlat de två första reservationerna. Den tredje reservationen går ut på ett uttalande, att man inför nästa års budgetbehandling skall beakta de ackumulerade anslagsbehov som finns. Vilka belopp det kan gälla kan vi tvista om, och det finns heller ingen siffra nämnd i reservationen.

Riksdagen har emellertid tidigare uttalat, att det är olämpligt med bindande uttalanden om kommande budgetbehandling. Utskottsmajoriteten har velat följa samma regel även denna gång, och vi vill alltså inte att riksdagen skall göra något uttalande om den kommande budgetbehandlingen.

Vad beträffar den fjärde reservationen, om avgifts- och lånefinansiering av vägbyggandet som andre vice talmanen så talande har beskrivit, vill jag bara hänvisa till att denna fråga har varit uppe till behandling ända sedan 1963 och att riksdagen varje år har fastslagit, att de riktlinjer som nu följts är de riktiga. Skulle speciella vägobjekt aktualiseras, har ju riksdagen möjlighet att på förslag av Kungl. Maj:t behandla ett sådant ärende i särskild ordning. Jag vill hänvisa till tidigare utskottsuttalanden och även till uttalanden i år i denna fråga.

Herr talman! Med vad jag har anfört ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan under punkten 4.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt som herr Johansson i Norrköping säger, att en ganska stor del av beredskapsarbetena har gått till vägarna, men detta är inte något nytt för de senaste åren. Beredskapsarbetena har med vissa variationer hållit sig på ungefär samma nivå under en följd av år. Hade vi inte haft dem, skulle tillståndet inom vägväsen-

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

det ha varit synnerligen otillfredsställande.

När det gäller eventuell avgiftsfinansiering vill jag hänvisa till vad utskottet säger om att man bör avvakta de ytterligare utredningar som pågår. Det kan uppkomma lägen, då en sådan sak måste övervägas.

Egentligen begärde jag ordet, herr talman, för att påpeka att utskottets talesman genom tystnad på en punkt väl instämde i vägverkets uttalande, att det kommer att behövas en anslagsökning med 9 procent per år, om man skall kunna upprätthålla en tillfredsställande vägverksamhet här i landet. Anser man att denna uppfattning, som vägverket har, är riktig, måste ju detta få konsekvenser också för den budgetbehandling som nu snart skall börja och som avser budgetåret efter nästa.

Jag tror det är viktigt att vi förstär, att vad som nu behövs när det gäller vägverksamheten här i landet inte är en fortsättning av den stilla lunk som man nu är inne i utan en omprövning av denna fråga från nya utgångspunkter i medvetande om att det gäller en produktiv verksamhet som ställer stora krav i det nya läge som transportpolitiken leder till. En sådan omprövning i konstruktiv anda skulle jag hälsa med tillfredsställelse.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m) kort genmäle:

Herr talman! När man hör herr Johansson i Norrköping blir man på det klara med att han inser att vägverkets siffror och vägverkets beskrivning av situationen är riktiga. Det vore också förbluffande om han inte skulle ha samma uppfattning som vägverket, eftersom han där intar en framträdande position. Så långt är vi alla helt överens. Vi vet vad som behöver göras med hänsyn till trafikutvecklingen.

Någonting som vi saknade i herr Johanssons i övrigt ytterst intressanta anförande var däremot någon antydning

om i vilka banor majoritetens funderingar om framtiden rör sig. Hur tänker sig herr Johansson och med honom majoriteten inom utskottet att dessa gigantiska och orimligt svåra problem skall kunna lösas? Jag har efter fattig förmåga försökt antyda en utväg, nämligen lånefinansiering och avgiftsfinansiering, men herr Johansson har inte alls dragit åt sidan den slöja som nu täcker de djupa tankarna och låtit oss »koxa in i Guds härlighet», som Linné en gång sade.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om man vinner så stort resultat genom att krypa alltför långt ner i djupa tankar — jag tror det är bättre att stå med båda fötterna på jorden när man försöker lösa problemen.

Jag vill säga till både herr andre vice talmannen och avdelningens herr ordförande, att jag anser det helt naturligt att vägverket skall redovisa alla de behov som finns på detta område. Det har vägverket gjort och kommer att göra det, men den samhällsekonomiska och statsfinansiella bedömningen måste till slut göras av regering och riksdag. Jag instämmer med herr Dahlgren att, när vägplaneutredningen — vars ordförande, herr Skoglund i Umeå, tyvärr inte nu är inne i kammaren — blir färdig med och framlagt resultatet av sitt arbete, vilket jag hoppas blir under detta år, och vägverket har redovisat sina behov, då kan vi få en vettig diskussion kring dessa frågor. Som vi vet har det här även blandats in andra frågor som sammanhänger med hela vår trafikpolitik, och därför tror jag, att det är nyttigt att vi får en helhetsdiskussion om dessa problem under de kommande åren.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara påpeka

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

för herr Johansson i Norrköping, att en person som står med bägge fötterna på jorden kan omöjligt ta ett steg framåt.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall först be att få instämna i de synpunkter som här har framförts av herr Dahlgren. Jag har begärt ordet närmast för att säga några ord om ett motionspar som behandlas under punkt 4 i utskottsutlåtandet.

I motionerna I: 602 och II: 696 har vi yrkat att riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om en mellanriksväg via Dalarna och Värmland till lämplig isfri hamn i Norge. Denna fråga är inte ny. Liknande framställningar har gjorts tidigare ifrån olika håll, och jag har själv vid flera tillfällen fört frågan på tal.

De i motionerna berörda områdena Värmland och Dalarna har haft och har fortfarande alldeles speciella svårigheter beträffande sysselsättningen. I Värmland, som jag bäst känner till, har flera industrier lagts ned, och vi har inte fått motsvarande nya. Utvecklingen har lett till stor arbetslöshet. Många har flyttat ur länet, som fått vidkännas en befolkningsminskning sedan flera år tillbaka. Detta inger naturligtvis bekymmer för landsting, kommuner och enskilda.

Länet har emellertid ett i stort sett mycket bra geografiskt läge men kan knappast utnyttja detta, huvudsakligen på grund av besvärliga och dyra kommunikationer. Kanalfrågorna är mycket viktiga, men jag skall inte i detta sammanhang gå in på dessa. Dem kommer vi att få behandla litet längre fram. Vägnätet i nord—sydlig riktning är tämligen tillfredsställande, men i öst—västlig riktning är vägarna dåliga, och på många håll saknas vägar i denna riktning.

En mellanriksväg på sätt som skisserats i motionerna är en grundförutsätt-

ning för att intressera företagare att etablera sig och intressera redan befintliga företagare att bygga ut och därmed skapa sysselsättning åt människorna. Vägfrågan behöver därför lösas mycket snart.

Utskottet har vid behandlingen av dessa motioner hänvisat till att Nordiska rådet rekommenderat länderna att ta upp denna fråga. Jag hoppas att det blir allvar av med det. Utredningar och planeringar tar tid, och här behövs det krafttag snarast, så att det blir något resultat. I förhoppning att så skall ske, skall jag inskränka mig till att instämma i det yrkande som här har framställts av herr Dahlgren.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Med full vetskap om att det är föga fruktbringande att tala för en motion som ett enhälligt utskott har avstyrkt vill jag ändå säga några ord i anslutning till motionen II: 220.

Vi har i denna motion tagit upp eftersläpningen i motorvägbyggandet i allmänhet, och vi har gjort det främst mot bakgrunden av tillståndet i fråga om Europaväg 6 genom västra Sverige. Vi har också i motionen krävt åtgärder för en snabbare utbyggnad av en viss sträcka. Den sträcka det gäller är sträckan mellan Varberg och Fjärås.

Utskottet avfärdar motionen genom att dels hänvisa till att planering och projektering angående utbyggnaden av denna sträcka sedan länge pågår och dels att utbyggnadsfrågor bör behandlas i den för prövning av vägfrågor stadgade ordningen. Beträffande det senare har vi själva framhållit i motionen, att vi är fullt medvetna om att frågorna måste behandlas i rätt ordning. Därför tycker jag att det var en något onödig upplysning.

Påståendet att projektering och planering av sträckan Fjärås—Varberg skulle ha pågått sedan länge är en sanning med mycket stor modifikation. Det är riktigt att planeringen kommit i gång

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

men det har skett under det senaste året, och först under den allra senaste tiden har den tagit fart på allvar — och detta efter påtryckningar från olika håll. Jag noterar tacksamt att myndigheterna nu fått upp ögonen för att det är nödvändigt att någonting görs och görs snart då det gäller denna vägsträcka. Det är emellertid gott och väl att planering och projektering påbörjats men det allvarligaste är att en tidsplan för utbyggnaden av Europaväg 6 fortfarande saknas. Enligt vad som kan utläsas av de hittillsvarande planerna skulle det ta 15—20 år innan denna, det vägar jag påstå, en av landets allra viktigaste vägar blir utbyggd till motorväg. Detta kommer med största säkerhet att medföra en absolut ohållbar situation. Jag vill motivera mina påståenden i följande punkter.

1. Nuvarande Europaväg 6 har till stor del byggts ut i mitten av 1930-talet enligt de krav som då ställdes på vägar. Att inte vår tids krav uppfylls är därför helt naturligt.

2. Detta har medfört att vägsträckan på många håll är hårt nedsliten, vilket i sin tur orsakar förutom trafiksvårigheter även stora risker från trafiksäkerhetssynpunkt.

3. Den förda vägpolitiken har inte tillräckligt beaktat den snabba trafikutvecklingen, och den har inte heller tagit tillräcklig hänsyn till trafikströmarnas storlek och godstransporternas omfattning och låtit detta vara normgivande för vägbyggandet.

4. Europaväg 6 går som alla vet genom ett av landets industriellt och även befolkningsmässigt sett mest expansiva områden. Den sammanbinder så stora tätbefolkade områden som osloområdet i norr och öresundsområdet i söder. Dessutom har vi det icke helt obetydliga göteborgsområdet i mitten.

5. Enligt vår åsikt innebär detta att utbyggnaden av Europaväg 6 inte bara är ett lokalt eller regionalt intresse utan en riksfråga av allra största vikt. Man

kan också påstå att det är ett skandinaviskt spörsmål av mycket stort intresse.

6. Alla vet att industrialiseringen av väröbackaområdet pågår och där är vägen sämst. Detta måste framtvinga en snabb utbyggnad av vägsträckan i fråga. Det räcker inte med att bara förklara att projektering och planering pågår, utan vi måste få en tidsplan för utbyggnaden.

Herr talman! Med det anförda har jag velat motivera vår motion och samtidigt framhålla att jag inte kan godta den knapphändiga skrivningen och det förströdda intresse som utskottet har ägnat motionen. Våra i motionen framförda synpunkter kommer också att beaktas i en snar framtid.

Herr ELMSTEDT (cp):

Herr talman! Jag ber att mycket kort få kommentera motionen II: 685, i vilken kräves ändrade bestämmelser för statsbidrag när det gäller hårdgöring av enskilda vägar.

Kraven på vägnätet i allmänhet ökar mer och mer, och därvidlag utgör de enskilda vägarna inget undantag. Vi har i dag en trafikintensitet som vi för bara några år sedan inte kunde förutse. Turist- och fritidsområdena är därvidlag speciellt utsatta; där är också det enskilda vägnätet starkt accentuerat. Detta ställer höga krav på vägarnas kvalitet; även trafiksäkerheten kommer in i bilden som en mycket betydelsefull faktor. Även den nya skolorganisationen med dess koncentration till vissa undervisningsorter ställer ökade krav på vägstandarden i allmänhet, och inte heller där är det enskilda vägnätet undantaget. Ytterligare en faktor i sammanhanget är den ökade pendlingen mellan hem och arbetsplatser.

Allt flera intressenter i de enskilda vägarna bedömer det nu som nödvändigt att göra förbättringar, närmast då att hårdbelägga vägbanan. Men det finns inga möjligheter att erhålla statsbidrag

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

för täckande av kostnaderna härför, utan man är tvungen att låna pengar mot borgensförbindelser — med allt vad det för med sig — för att finansiera förbättringarna. Detta blir självfallet betydligt kostsammare än vad som kan anses rimligt.

Det är inte heller bara de personer som bor utmed vägarna som trafikerar dessa, vilket är ännu en sak som i mycket hög grad motiverar en ändring av statsbidragsbestämmelserna. Visserligen utgår underhållsbidraget obeskuret även efter det att någon på eget initiativ hårdbelagt vägen och därmed gjort underhållskostnaderna något mindre — jag är medveten om att detta underhållsbidrag är en kompensation — men det är långtifrån tillräckligt. Bidraget räcker inte på långt när för att klara ränte- och amorteringskostnaderna för berörda väginressenter. Jag anser att det inte kan vara rimligt att ha det ordnat på det sättet, när man vet i vilken omfattning de enskilda vägarna användes av andra människor än väginressenterna, d. v. s. av andra än av dem som får bära kostnaderna.

Nu har statsutskottet avfärdat vår motion på några få rader och varit helt enigt på denna punkt, och av den anledningen har jag, herr talman, inte något yrkande.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Norrköping nämnde bl. a. AMS-pengarna och sade att vi borde vara glada för dem. Ja, det skall vi vara. Men som en kommentar till det uttalandet vill jag här anföra några siffror ur vägverkets petita. Man har där tagit upp hur väganlagen förhåller sig till vägplanen. Den tabell som är införd i vägverkets petita för den 19 augusti 1968 visar att vägbyggandet 1966 låg 157 miljoner kronor under vägplanen, trots att man hade fått 201 miljoner kronor av AMS-medel. År 1967 låg vägbyggandet 280 miljoner kronor under vad som angivits

i vägplanen, trots 205 miljoner kronor i AMS-medel. Det förhåller sig också så med dessa medel, att det visserligen blir vägar av dem men att det inte alltid är säkert att dessa vägar kommer att ligga på de ställen där de bäst behövs. Det är andra och ur den synpunkten fullt acceptabla faktorer som bestämmer förläggningen av dem.

Fjärde avdelningens ordförande har tidigare i en replik påpekat något som herr Johansson i Norrköping inte hade sagt. Också jag tänker ägna mig åt en fråga, som herr Johansson inte berörde men som jag tycker är mycket viktig, nämligen överförandet av en del av ansvaret för vägbyggandet från staten till kommunerna. Herr Johansson sade att staten självfallet även i fortsättningen kommer att få satsa pengar på alla allmänna vägar, också de som kommunerna skall hålla.

Jag ser detta perspektiv som ett nödrop från vägverket. Man skriver i sina petita att om investeringsbehovet inom den statliga väghållningen inte kan tillgodose, torde det på längre sikt bli nödvändigt att överväga en modifiering av inriktningen. Man framhåller detta rent allmänt och anför dessutom att vissa rationaliseringsskäl talar för en förändrad fördelning av väghållningsansvaret mellan staten och de kommuner som är egna väghållare.

I övrigt ger motiveringarna och beskrivningen av läget i vägverkets petita ett ganska oordnat och oengagerat intryck. Man har egentligen bara sänt ut ett nödrop och har därutöver velat vädra ett par synpunkter, som man inte ordnat upp och dragit ut konsekvenserna av. Jag skall ändå gå igenom aktstycket i fråga och sortera ut vad det kan ge. Jag hoppas naturligtvis över en del och går direkt in på de förslag som framförs.

Man skriver till att börja med att om den angivna medelstillelningen inte kan komma till stånd torde möjligheterna till investeringar i vägar och ga-

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

tor utanför »de egentliga stadsregionerna» — vad nu det är för något — bli små.

I departementets referat har man ändrat uttrycket »de egentliga stadsregionerna» till »de egentliga tätortsregionerna». Vägverket skriver att under sådana förhållanden »den statliga väghållningen inte kommer att kunna fylla sina uppgifter inom den totala väghållningen. Behov skulle då uppstå av att överföra delar av det mera finmaskiga vägnätet utanför de större stadsregionerna» från staten till kommunerna. — Nu har man alltså fört in ett nytt begrepp, tidigare talade man om »de egentliga stadsregionerna», i departementets referat använder man här begreppet »de större tätortsregionerna». Vägverket ifrågasätter då »att koncentrera den statliga väghållningsverksamheten till primärlederna huvudsakligen i och mellan stadsregionerna». Nu har vi fått ett tredje begrepp. Först talade man om »de egentliga stadsregionerna», sedan om »de större stadsregionerna» och nu om »stadsregionerna», allt omgjort till »tätortsregioner» i departementets referat. Detta hänger inte riktigt ihop.

Förslaget motiveras med att vissa rationaliseringsvinster kan kamma in genom att större vägbyggen på landsbygden, vilka passerar genom eller vid sidan av dessa egentliga, större eller rätt och slätt stadsregioner bör genomföras samtidigt, så att staden inte som egen väghållare bromsar upp eller föregriper byggandet. Det är väl också alldeles riktigt.

Vidare skyller man på att kommunernas omfattning vartannat år ändras genom kommunindelningsreformerna. Det blir väl inte i fortsättningen vartannat år, men det har hittills varit så. Detta motiv har departementschefen dock inte återgivit, och det är väl bra att han inte gör det.

Rationaliseringsvinsten gäller i alla fall bara i fråga om staten och de kom-

muner som är väghållare; fortfarande är de andra kommunerna utanför. Men det slutgiltiga förslaget innebär en omfördelning av väghållningsansvaret på så sätt, att staten övertar väghållningsansvaret beträffande »samtliga leder av genomfartskaraktär i tätorterna». Här har alltså även vägverket börjat tala om tätorter, och tätorter är ju statistiskt sett alla orter med en sammanhängande bebyggelse och minst 200 invånare. Då är man alltså ganska långt nere. Kommunerna skulle enligt förslaget svara för väghållningen beträffande övriga vägar och gator inom tätorterna. Detta skulle till stor del eliminera svårigheterna och dessutom tillgodose koordineringsbehoven, heter det i förslaget.

Det finns emellertid en stor svaghet härvidlag. Vi har nu 848 kommuner — vi hade som bekant flera förut, och när vägverket gjorde det uttalande jag nyss redovisade var antalet kommuner 900. Av dessa kommuner är endast cirka 100 väghållare — de andra 800 är det inte. Det blir alltså en helt ny fråga att överföra väghållning på sådana kommuner. Men detta andas man inte om, och vägverket hade kanske inte heller anledning att gå in på saken. Vägverkets yttrande är ett nödrop — verket får inte så mycket pengar som det anser sig behöva och vill visa att det under sådana förhållanden måste bli en inskränkning. Då har man alltså sänt upp denna lilla luftballong, något som utskottets talesman tydligen inte ville försvara.

I de likalydande motionerna I: 603 och II: 690 — andrakammarmotionen har väckts av herrar Hedlund och Weden — har man utgått från att departementschefen inte direkt sagt nej härvidlag. Han säger att det kan hända att konsekvenserna blir stora och att han inte är beredd att göra något direkt uttalande — frågan övervägs i departementet. Innehållet i motionen är helt kort att man skall bespara sig mödan

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

att fundera på dessa ting i departementet. Det är helt fruktlöst att göra det; det kan inte vara rimligt att man på ett sådant här område genomför en förändring av denna genomgripande natur utan att diskutera hela frågan om vad staten skall göra, vad landstingen skall göra och vad kommunerna skall göra.

Den historiska bakgrunden är ju att detta en gång var en kommunal angelägenhet — ända fram till 1944, tror jag. Det fanns en sekundärkommun som kallades vägdistrikt och som skötte detta efter bästa förmåga. Statsbidrag utgick. Men statsmakten ansåg att det gällde en ur hela landets synpunkt viktig sak och staten gavs då huvudansvaret. Ur rationell synpunkt var vägdistriktet för små — man ville att enheterna skulle omfatta åtminstone länen och att ett statligt vägverk (väg- och vattenbyggnadsstyrelsen) skulle ha överinseendet över verksamheten. Ett visst antal kommuner — främst städer och en del köpingar — undantogs, och för närvarande är det cirka 100 kommuner som får statsbidrag.

När man gick igenom vägplanen i slutet av 1950-talet kom man underfund med att den rent statliga väghållningen på landsbygden hade fått litet mera i förhållande till trafikarbetet än städerna, och därför har statsbidraget till städerna ökat något under senare år. Man har alltså försökt ta igen eftersläpningen.

I rationaliseringssyfte har man alltså förstärkt vägväsendet, med den avsikten att stora kommuner, som kan bedriva en rationell vägverksamhet, själva får göra det.

Jag tycker att det i detta läge är underligt att sådana tankegångar förs fram som vägverket yppat och att inte statsrådet som gammal kommunalman tar avstånd från dem. Jag begriper heller inte hur riksdagens kommunparti — det är ju den beteckning vi brukar använda — som griper över alla parti-

gränser kan underlåta att reagera. Och utskottets talesman är ju även framstående kommunalman samt dessutom förslagsställare i vägverket. Han har nu den tråkiga uppgiften att försvara den nedprutning som departementschefen föreslagit, när det gäller vägverkets förslag, men jag tycker att det måste ha varit ännu värre för honom att sitta i vägverket och skriva under sådana här förslag. Det är för mig fullkomligt obegripligt hur man kan föreslå något sådant. Om man kan se någon mening med vad jag kallar vägverkets luftballong, måste det ju bli att det är småkommunerna som kommer att drabbas. Nej, vi vill bespara departementet arbetet med att fundera över dessa frågor. Jag förstår inte att utskottet inte kunnat enas om att göra ett uttalande i den riktningen. En debatt är alldeles nödvändig för att visa att man har observerat det anslag som gjorts mot den ansvarsfördelning som nu finns i fråga om vägväsendet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Utskottets talesman har redan bemött många av motionärerna och reservanterna, och även andra talare har gjort det, varför det för mig inte skulle finnas så mycket att tillägga på dessa punkter. Men en del av de uttalanden som gjorts gör det ändå nödvändigt för mig att göra ett inlägg i denna diskussion.

När man lyssnar till denna debatt, vilket jag naturligtvis gjort med synnerligen stort intresse, skulle man närmast kunna få ett intryck av att efter den uppladdning som opponenterna gör mot den statliga vägpolitiken deras yrkanden borde utmynna i krav på väldiga anslagsyrkanden i budgeten.

Sedan alla dessa starka kritiska ord uttalats materialiserar sig dock hela debatten i ett yrkande om en anslagsök-

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

ning på 6,3 miljoner i en budget på 2 miljarder kronor. Man blir då inte lika imponerad av de s. k. häftiga angreppen mot regeringens vägpolitik såsom de skildrades i tidningspressen med anledning av första kammarens debatt i denna fråga. Om oppositionen vill ge sken av att den vill så mycket mer på detta område än regeringen, får den vara beredd att även anslå medel för ändamålet.

Jag förmodar att herr Cassel för sitt vidkommande tycker att han löser problemet elegant genom att säga: Ja, men vi kan väl låna pengar! Ja, men om vi skall låna upp mera pengar för detta ändamål, får vi begränsa vår upplåning för något annat. Jag vill erinra herr Cassel om att inte minst moderata samlingspartiet då och då brukar rikta kritik mot statens upplåning bl. a. med hänsyn till att därigenom begränsas industrins utrymme för upplåning.

Det gäller här en avvägningsfråga inom ramen för våra samhällsekonomiska resurser, vilket tidigare framhållits av företrädare för utskottet. Jag vill understryka att moderata samlingspartiet här står ensamt i sin uppfattning. Jag får nog det intrycket att oppositionen försöker skapa föreställningen att den vill åstadkomma mera än den egentligen är beredd att medverka till.

Herr Cassel använder debattekniken att fråga: Vill utskottets företrädare förneka att det som vägverket säger är riktigt när det gäller den framtida bedömningen? Vill man ifrågasätta vägverkets påståenden om vad som är önskvärt och nödvändigt för att vi skall få den eller den standarden på våra vägar? Nej, det är nog ingen som ifrågasätter vägverkets bedömningar. Inte heller, herr Cassel, ifrågasätter vi väl i detta hus de andra statliga myndigheternas bedömningar på olika områden. De skildrar nog för oss, var och en på sitt område, på ett riktigt sätt den utveckling vi kan ha att vänta oss. Samtidigt befinner vi oss ständigt i den situa-

tionen, att vi vid budgetbehandlingen inte bara har att summera alla krav från olika myndigheter och sedan kvittera ut räkningen på dessa krav av de svenska skattebetalarna utan också måste konstatera att våra resurser är begränsade och göra prioriteringar och avvägningar mellan de olika områdena.

Herr Cassel började sitt anförande så lovande med att säga att han skulle försöka att inte svartmåla tillståndet på de svenska vägarna, men när han gjorde internationella jämförelser ville han ändå framställa Sverige som ett u-land på vägväsendets område. Det är inte riktigt, herr Cassel. Vid en objektiv internationell jämförelse skall herr Cassel finna att få länder offrar så mycket på hela sitt vägnät som Sverige. I många andra länder lägger man ned mycket mera på enbart de stora huvudstråken, medan vi försöker underhålla vägnätet i dess helhet på ett så anständigt sätt som möjligt.

Sedan ville herr Cassel tillvita mig ett ståndpunktstagande i statsverkspropositionen som innebar att kommunerna skulle få ta på sig ökade kostnader för vägarna. Det är också felaktigt. Det finns inget sådant ståndpunktstagande i propositionen. Vägverket har emellertid haft vissa funderingar, som möjligen kan ha misslett herr Cassel. Eftersom flera talare har haft den punkten uppe vill jag säga att frågan om fördelningen av väghållningsansvaret mellan stat och kommun, som jag ser det, bör diskuteras från utgångspunkten hur vi skall få en så rationell organisation som möjligt av byggande och drift. Skulle vi i detta avseende kunna genomföra förändringar, som gav oss mera vägbyggande och bättre underhåll för de pengar vi statligt och kommunalt satsar på vägarna, borde vi kunna vara överens om att förändringarna är motiverade. Men jag vill understryka att sådana åtgärder inte behöver resultera i förskjutningar mellan stat och kommun i fråga om kostnadsansvaret för väghållningen. Det

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

torde alltid finnas möjligheter att på den punkten reglera förhållandena så, att icke önskvärda konsekvenser i detta avseende inte uppstår. Det är ett alldeles för statistiskt resonemang oppositionen för, då man säger att vägverket över huvud taget inte bör besvara sig med att fundera på om vi kan få en rationellare ordning för vår väghållning och t. o. m. vill befria departementet från att tänka på sådana åtgärder.

Nej, jag vill slå fast att vi gärna tar på oss en arbetsbörda som kan resultera i att vi får fram bättre metoder och en rationellare ordning på detta område såväl som på andra. Man kan inte utgå från att det inte finns möjligheter att vidta åtgärder som skulle kunna ge oss mera för pengarna, och man behöver inte blanda samman sådana åtgärder med frågan om kostnadsansvarets fördelning mellan stat och kommun. Jag tror att vi i stället skall vara glada över att vägverket verkligen uppmärksammar möjligheterna att åstadkomma en så rationell drift som över huvud taget är möjlig.

Här har frågats om det inte nu vore dags att påskynda de utredningar som vi också enligt min mening bör ha som underlag för vår fortsatta diskussion när det gäller vägfrågorna. Nu vet vi med säkerhet att vägplaneutredningen kommer att framlägga sitt betänkande i år, och vi har goda förhoppningar om att även bilskatteutredningen skall bli färdig i år. Det ger oss, som också någon framhållit tidigare, ytterligare möjligheter att från olika utgångspunkter studera dessa frågor i stort.

Oppositionens försök att framställa sig som mer välvilligt inställd till väganlagen än regeringen slutar alltså bara i ett yrkande på en uppräkningsanslag med 6,3 miljoner kronor inom ramen för denna tvåmiljardersbudget. Jag vägar därför sluta med att påstå, att vi uppenbarligen även i år i stort sett är helt ense om dessa anslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr kommunikationsminister, det är inte så att det hela bara slutar med en begäran om anslagsökning med 6,3 miljoner kronor. Det väsentliga i de reservationer som finns är hur man skall lägga upp väghållningen på längre sikt, och det är något som måste påbörjas i god tid.

Kommunikationsministern lämnade här en mycket intressant upplysning: han ifrågasätter inte vägverkets bedömning, liksom han inte heller ifrågasätter andra ämbetsverks bedömningar. Det finns emellertid en väsentlig skillnad mellan de petita som andra ämbetsverk framlägger och som de får finna sig i att få nedprutade och vägverkets petita. Vägverket har nämligen sagt — det framgår av utskottets utlåtande på s. 8 — att om det inte får den anslagsökning som det anser oundgängligen nödvändig blir anslagen till vägar och gator utanför de egentliga tätortsregionerna så små, att den statliga väghållningen inte kommer att kunna fylla sina uppgifter inom den totala väghållningen. Ämbetsverken brukar inte säga att »om vi inte får denna anslagsökning kan vi inte fylla vår uppgift». Därför tycker jag att man skall se allvarligt på vägverkets framställning. Vägverket har också sagt att om det inte får de anslag som verket begärt i sina petita måste en del av det finansiella ansvaret kanske överlätas på kommunerna.

Statsrådet gjorde ett intressant uttalande när han sade: Kan vi få en rationellare ordning skall vi inte motsätta oss den. Det har emellertid inte, som jag tidigare framhållit, förebragts några som helst skäl för att det skulle bli rationellare att i viss mån återgå till tidigare väghållningsansvar för kommunerna.

Vad jag har önskat är inte att så att säga ställa statsrådet vid skampålen utan att få till stånd en konstruktiv debatt om den framtida vägpolitiken med

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

utgångspunkt i den bedömning som vägverket har gjort.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m) kort genmäle:

Herr talman! Kommunikationsministern gör gällande att vi i Sverige inte har sämre vägar än man har på andra håll. Jag vill mycket bestämt bestrida detta — jag har betydande erfarenheter av vägar i olika länder i Europa, ty jag har kört dem fram och tillbaka under många år. Jag vet därför att man åtminstone har mycket bättre genomfartsleder i andra länder.

Jag vill inte ett ögonblick bestrida att vi i Sverige har större svårigheter att bygga upp ett bra vägnät än man har på andra håll. Vårt land är stort och har få människor — det är en svårighet — och vi har frost, kyla och annat elände. Men när jag hör kommunikationsministern tala i dag blir jag inte särskilt optimistisk för framtiden. Det är trevligt med förnöjsamma människor, men man får inte vara hur förnöjsam som helst. Om kommunikationsministern är förnöjsam och tycker att allt är bra som det är eller i varje fall inte ser någon utväg att ordna det bättre, betyder det i själva verket att vi trafikanter får försöka vara lika förnöjsamma.

Kommunikationsministern har inte gett oss några nya framtidsperspektiv eller någon antydan om i vilken riktning hans tankar går, vad han har för idéer och vad han ser för möjligheter att komma ur den utomordentligt besvärliga situation som vi befinner oss i och som ser ut att bli värre. Jag måste säga, herr talman, att jag hade hoppats att kommunikationsministern från denna talarstol skulle avslöja någonting om sina framtidsplaner. Ty han måste väl i alla fall ha några framtidsplaner!

Herr TOBÉ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet ironiserade litet över att oppositionen uppmanat honom att fundera på en mer rationell

väghållning. Vår utgångspunkt har varit vägverkets petita och vad som står i propositionen. Där talas mycket litet om rationalisering. I stället är det ett nödrop om pengar. Man har inte pengar att sköta sina uppgifter och därför måste verksamheten skäras ned. Det hela går ut på att överföra en del av verksamheten på kommunerna. Den rationaliseringsvinst som skulle kunna göras anges med orden, att dessutom dessa koordineringsvinster tillkommer. Men detta gäller bara genomfartsvägar i kommuner som är väghållare.

Därför var det mycket välgörande att statsrådet tog upp denna fråga ur en helt annan synvinkel än vad vägverket gjort. Det gäller att med tillgängliga medel bygga så många och så bra vägar som möjligt — helst även på de rätta ställena. Vissa kommuner har utgifter för vägbyggande — de flesta har det inte — och staten har stora utgifter här för. En diskussion om hur kostnaderna skall fördelas och hur vägbyggande skall koordineras för att bli så rationellt som möjligt vill jag gärna var med om. Men något underlag för en sådan diskussion hade vi inte förrän statsrådet från denna talarstol tog upp dessa frågor.

Herr DAHLGREN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Kommunikationsministern är att gratulera om han genom att splittra väghållningsansvaret ytterligare tror sig kunna skapa en rationellare drift. Jag tror att det är en omöjlighet; det strider mot all praktisk erfarenhet.

Statsrådet raljerade om de 6,3 miljonerna och sade att detta är en så liten summa, att den inte borde föranleda den debatt som här förts. Jag vill understryka vad jag förut sagt, nämligen att förslaget om dessa 6,3 miljoner skall ses som vår viljeyttring att väghållningsansvaret skall vara oförändrat. Dessa 6,3 miljoner skulle nämligen gå till länsvägarna. Att vi i motsats till föregående är inte begärt betydande anslagsupp-

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

räkningar skall naturligtvis ses mot bakgrunden av det statsfinansiella läget. Vi är alla medvetna om — och det har understrukits i varje fall från centerpartiets sida — att årets budget är starkt underbalanserad. Från centerpartiets sida har vi också varje gång som vi krävt anslagshöjningar i någon form redovisat hur man skulle få medel härför i form av nya skattehöjningar. Vi har i år inte varit beredda att lägga fram något sådant förslag, och därför har vi i stort anslutit oss till departementschefens förslag — med det undantaget att vårt förslag om dessa 6,3 miljoner skall ses som vår viljeyttring när det gäller väghållningsansvaret.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Tobé sade att det är först nu han hört från kommunikationsministern om den rationellare och effektivare ordningen. I den diskussion vi hade i avdelningen framhöll jag emellertid ungefär samma sak. I mitt anförande i dag — jag vet inte om herr Tobé var ute då — sade jag också att när det gäller väghållningsansvaret var den främsta tanken att på bästa och mest effektiva sätt utnyttja de anslagsmedel som vägdrift och vägbyggande fått sig tilldelade. Jag tycker inte det är riktigt när herr Tobé säger att detta inte framhållits tidigare. Det är ju ändå så att inte ens vägverket kan i petita skriva in varje ord och tankegång, utan det får ju kompletteras senare.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Herr Dahlgren blev i sitt senaste anförande precis så nyanterad som jag tycker att man har anledning att vara mot bakgrunden av det läge vi för närvarande har och den budget vi har att diskutera. Herr Dahlgren konstaterar — som jag påpekade i mitt första inlägg — att det är mycket vi vill men vi tvingas ta hän-

syn bl. a. till det statsfinansiella läget och vi tvingas att ta ställning mot bakgrunden av samlade samhällsekonomiska resurser. På den punkten vill jag upprepa att vi tydligen är i stort sett överens.

Till herr Gustafson i Göteborg vill jag säga att jag inte ifrågasätter vägverkets totala beräkningar eller andra myndigheters sätt att beräkna. Men vi har både i regering och riksdag skyldighet att göra den totala bedömningen. Jag tror heller inte att herr Gustafson vill sätta i fråga att den uppgiften kommer att innebära för oss nu och i framtiden att vi måste pruta på myndigheternas äskanden, ty vi kommer inte att ha det så välordnat för oss på något område att vi prompt kan tillgodose alla de behov som föreligger. Myndigheterna skall inte försöka göra de totala avvägningarna eller göra sina beräkningar och bedömningar mot bakgrunden av vad samhällsekonomin kan tåla eller vad vi kan ha utrymme för beträffande det ena eller andra området. De har att redovisa för oss hur det ser ut på deras speciella område. Därför måste vi inom regering och riksdag mot bakgrunden av vårt ansvar för helheten och vårt ansvar inför skattebetalarna göra den totala avvägningen.

Man framhärdar när det gäller frågan huruvida vi skall ägna någon uppmärksamhet åt att försöka skapa en rationellare drift. På den punkten vill jag slutgiltigt säga att så konservativ får man inte vara att man inte tillvaratar varje möjlighet på varje område att få ut mera av de pengar som vi satsar på olika typer av samhällsverksamhet. Låt oss säga oss att detta skall vara ledstjärnan för arbetet både i kanslihuset och i detta hus. Det är väl ändå riktigt att vi skall eftersträva att få ut mesta möjliga nytta för pengarna.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

Herr talman! I det sist sagda vill jag absolut instämma. Vårt syfte skall vara att få en så rationell väghållning som möjligt.

Från oppositionens sida har vi emellertid sagt att vi inte har kunnat finna att några skäl redovisats för vägverkets ståndpunkt att ett överlämnande av en del av väghållningsansvaret från staten till kommunerna skulle innebära en rationellare väghållning. Det är detta vi velat diskutera.

Statsrådet säger att givetvis är det regering och riksdag som får göra den totala bedömningen av vad vi har råd och möjlighet att göra, och detta är naturligtvis riktigt. Men det som gör att vi ägnat så stort intresse åt just detta års petite från vägverket är att dessa skiljer sig från andra ämbetsverks sätt att lägga fram sina synpunkter. Säger ämbetsverket att det icke kan fylla sin uppgift, måste riksdag och regering antingen visa att ämbetsverket har fel eller också ge verket de resurser som det behöver för att fylla sin totala uppgift.

Nu menar vi att det efter flera år av stillastående när det gäller väginvesteringar finns anledning att ompröva hela vägpolitiken. Jag tror inte att kommunikationsministern i och för sig har någonting att invända mot att han får stöd av riksdagen när det gäller att hävda hans departements intressen i den konkurrens som alltid finns mellan olika departement, som kan föra fram i och för sig skäliga och motiverade krav. Om vi nu säger att läget är sådant inför den utveckling på trafikområdet som vi kan se fram mot, att det verkligen är befogat att ompröva riksdagens och regeringens inställning till väganslagen, tycker jag att kommunikationsministern inte borde ha alltför mycket att invända mot en sådan positiv inställning till det departement som han är satt att sköta.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg säger att man inte har funnit några konstruktiva förslag från vägverket för att åstadkomma en mera rationell drift, och så säger han att man vill ompröva hela vår vägpolitik. Samtidigt har man emellertid i denna debatt gått så långt, att man menar att riksdagen bör uttala att departementet och vägverket bör befrias från att tänka på några rationaliseringsåtgärder. Jag menar att oppositionens resonemang inte hänger ihop.

Skall vi ompröva hela vår vägpolitik, ingår som ett naturligt led i en sådan omprövning att vi också undersöker möjligheterna till rationaliseringar — det måste vara helt logiskt. För att det icke skall uppstå några missförstånd vill jag emellertid ännu en gång understryka, att detta icke behöver ha någonting att göra med en omfördelning av vägkostnaderna mellan stat och kommun.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m) kort genmäle:

Herr talman! Detta tal om rationalisering genom omfördelning av uppgifterna mellan stat och kommun är i verkligheten ingenting annat än ett skalkeskjul som kommunikationsministern försöker gömma sig i.

Vägverket säger att det inte klarar sina uppgifter, eftersom det har för litet pengar, och att en stor partage därför måste skjutas över på kommunerna. Jag har inte påstått att departementschefen har tagit ställning, men tanken är ju att man skall göra det lättare att klara sin uppgift genom att lämna över en betydande del på kommunerna. Det talas om att kommunerna skall få statsbidrag, men vi vet ju hur det brukar bli.

I verkligheten är det fråga om att betunga kommunerna ytterligare, och den samlade oppositionen har redan på detta förberedande stadium velat säga ifrån att vi inte accepterar eller kommer att acceptera det.

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

Herr TOBÉ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad vi har reagerat mot är att kommunikationsministern i propositionen har relaterat vad vägverket har sagt men utan att reagera mot det och utan att dra ut konsekvenserna i den riktning som departementschefen nu har angivit. Jag sade i mitt förra anförande, att det är välgörande att departementschefen meddelar, vilka tankar han har om hur man skall attackera problemet.

Vägverkets förslag var helt dominerat av talet om brist på medel. Den del som berörde rationaliseringar var obetydlig — det var då fråga om koordineringen med genomfartsvägar inom kommuner som är egna vägghållare. Statsrådet har inte själv gjort något tillägg till detta i propositionen. Då måste vi utgå från att de överväganden som enligt propositionen görs i departementet bygger på den luftballong som vägverket har släppt upp.

Herr DAHLGREN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Talet om rationalisering och om största möjliga nytta av de pengar som investeras får enligt min mening inte drivas till någon sorts lönsamhets-hysteri. Det finns värden som inte kan mätas i kronor och ören. När man bygger vägar måste man ta hänsyn även till andra faktorer än befolkningstalet — exempelvis sociala faktorer och lokaliseringpolitiska överväganden.

Vännen Tobé har i dag sagt att en del av de beredskapspengar som används för vägbyggen inte har lagts ned där de gör största möjliga nytta. Jag delar inte den uppfattningen. I många län, exempelvis i mitt eget hemlän, Kalmar län, har det byggts mycket vägar för pengar från arbetsmarknadsstyrelsen, och vi anser att de pengarna har gjort oerhört stor nytta. Jag tror den uppfattningen delas av många från andra län som har samma förutsättningar som mitt eget.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Jag kan inte underlåta att göra en sista reflexion i anledning av herr Cassels senaste anförande.

Det är märkligt att en högerman ställer sig upp och säger, att talet om rationalisering är ett svepskäl; behöver man större resurser, är det bara att öka anslaget. Med tanke på hur svensk industri och svenskt näringsliv över huvud taget måste bedriva sin verksamhet och hur vi över huvud taget agerar på det ekonomiska området i vårt land, tycker jag att herr Cassel i stället borde säga, att talet om rationalisering aldrig kan vara ett svepskäl. Det går inte att bara ständigt öka anslagen, om man vill skaffa mera resurser.

Ordet lämnades på begäran till

Herr andre vice talmannen CASSEL (m), som yttrade:

Herr talman! Jag vill bara till protokollet anmäla, att jag inte har någon vidare replikrätt.

Vidare anförde:

Herr PERSSON i Heden (cp):

Herr talman! I samband med behandlingen av sjätte huvudtiteln har riksdagen också att behandla en mängd motioner från olika partigrupper. Jag uppfattar detta som ett bevis på att kommunikationsministerns äskanden om anslag till vägbyggnader, underhåll och förbättringar inte överensstämmer med en realistisk bedömning av det verkliga behovet.

Eftersläpningen av bl. a. underhållet av i all synnerhet de mindre länsvägarna och liknande vägtyper talar ett klart språk. Visserligen har vissa uppräknings gjorts i huvudtiteln, men dessa uppräknings är i huvudsak inte större än att de bara motsvarar den allmänna kostnadsstegringen. Man kan sålunda säga, att eftersläpningen inte minst med hänsyn till den ökade trafiken och kraven på förbättrad bärkraft

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

hos vägar och broar är av högst allvarlig karaktär.

Det är anmärkningsvärt att man slagit in på tankegången om en nyorganisation av vägväsendet som innebär en överföring av en viss del av väghållningsansvaret på kommunerna. Det har berörts tidigare här under debatten av flera talare. Enligt min mening innebär det att man går tillbaka till en omöden och orationell metod.

För glesbygdsbefolkningen innebär det en ytterligare ekonomisk belastning med en fortsatt accelererande kommunalskatt höjning som följd. Men det innebär dessutom en försämring inte bara för glesbygdens folk utan också för de människor från städer och tätorter som under sin fritid färdas ut till naturvårdsområden och fritidsområden.

Enligt min uppfattning, vilken delas av de flesta som har att färdas på de mindre allmänna vägarna och på de enskilda, fordras det ett realistiskt upp- rustningsprogram. Vi bör därför i fråga om vägorganisationen gå i den rakt motsatta riktningen mot den av statsrådet förordade och sålunda gå in för ett utökat intagande av vägar till allmänt underhåll.

I de likalydande motionerna I: 316 och II: 359 har yrkats på utredning just i akt och mening att få till stånd ett vidgat intagande av de enskilda vägarna till allmänt underhåll. När från centerpartiet ofta framförts krav på vägupp- rustning, varvid framhållits att vägupp- rustning utgör en allmänt rationell åtgärd, får man höra att de ekonomiska resurserna inte räcker till. Det har också statsrådet understrukit i sitt senaste anförande.

Med anledning därav skulle jag gärna vilja fråga statsrådet varför inte bilskatten utnyttjas i sin helhet till det avsedda ändamålet. Cirka 600 miljoner kronor pr år av bilskattemedel har ju överförts till budgetregleringsfonden under de senaste åren. Det gäller inte bara detta belopp. Också den extra ben-

sinskatten på 3 öre som beslöts för nå- got år sedan går liksom bilaccisen in i statsbudgeten. Om dessa pengar används på det sätt som är avsett, skulle det finnas resurser till ökade förbättringar av våra vägar.

Jag anser att anslagen till enskilda vägar bör sättas högt upp på listan över angelägna anslag. Statsrådet har sagt att man bör använda mesta möjliga av väganlagen, så långt resurserna räcker. Men då gäller det ju också att prioritera. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 316 och II: 359, vilka innehåller förslag om upp- räkning av anslaget till de enskilda vägnas underhåll och byggnad. Finansieringen därvidlag är föreslagen i enlighet med vad som innefattas i motionerna I: 315 och II: 358, som jag även yrkar bifall till.

Till sist vill jag, herr talman, säga några ord om en motion, II: 709, av herr Magnusson i Nennesholm och under- tecknad, som gäller snabbutredning om vägsaltets användning.

Vi har tidigare diskuterat denna fråga här i kammaren i samband med be- svarandet av en interpellation, och där- för skall jag inte fördjupa mig i proble- matiken. Jag vill uttrycka min till- fredsställelse över att utskottet i sin skrivning erkänt, att det uppstår all- varliga olägenheter vid användandet av vägsalt. Jag skall inte upprepa de argu- ment jag framförde för en tid sedan beträffande förorening av vattentäkter, skador på bilar, vägar m. m. som vägsaltet förorsakar. Den undersökning som statsrådet utlovade vid detta till- fälle hoppas jag blir påskyndad, så att vägsaltet kommer ur bilden i samband med de halkbekämpningsåtgärder som måhända vidtas under nästa vintersä- song. Enligt min mening är detta en betydelsefull åtgärd även från natur- värds- och miljösynpunkt.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):
Herr talman! De under denna punkt

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

behandlade anslagen medverkar till att våra vägar blir bättre och att framkomligheten därigenom förbättras för trafikanterna. Detta hälsas väl av alla med den största tillfredsställelse eftersom det medverkar till att höja trafiksäkerheten, som vi ju med alla medel försöker att öka. Trots allt som görs på detta område kan det inte förhindras att olyckor inträffar på vägarna. Det gäller därvid att försöka skaffa hjälp så snart som möjligt. Utmed gamla vägar, som ofta söker sig fram genom bebyggelsen, är det i allmänhet inte svårt att nå en telefon och skaffa den hjälp som behövs vid en olycka.

Men anläggandet av nya vägar innebär ofta att sträckningen sker långt från bebyggelsen samtidigt som avståndet till avfartsvägarna i många fall är ganska stort.

Vi har därför i vår motion II:681 som behandlas under denna punkt tagit upp frågan om uppsättande av hjälptelefoner på lämpliga ställen, framför allt vid motorvägar och vägar av den typ som jag tidigare beskrivit. Vid byggandet av vägar av dessa slag borde det i framtiden vara självklart att redan i planeringsskedet lösa problemet med hjälptelefoner, vilket givetvis också skulle bli billigare.

Utskottet framhåller att vägverket undersöker de praktiska förutsättningarna för placering av larmtelefoner, något som jag naturligtvis hälsar med tillfredsställelse. Givetvis hade jag varit ännu gladare om man inte endast nöjt sig med detta konstaterande utan också försökt påskynda frågans lösning. Vi är på detta område akterseglade av många andra länder och det är naturligtvis inte bra, allra helst som vi vet att det gäller att så snabbt som möjligt hjälpa medmänniskor i svåra situationer. I sina yttersta konsekvenser kan det ju också komma att handla om människoliv.

Herr talman! Jag skall nu inte ställa något yrkande utan nöjer mig med

att uttala den förhoppningen att vägverket inser denna frågas stora betydelse och snarast medverkar till bra lösningar. Skulle så inte bli fallet får vi väl återkomma.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att nu hålla något längre anförande. Alla vet hur viktig den fråga är som vi nu behandlar. Goda kommunikationer och goda vägar är en viktig förutsättning för det moderna samhällets funktion och utveckling. Vad beträffar de principiella synpunkterna kan jag också instämma i vad herr Gustafson i Göteborg tidigare anförde. Jag nöjer mig på den punkten med det instämmandet.

Däremot kan jag inte underlåta att i en annan punkt hävda en annan mening, nämligen när det gäller fördelningen av de alltför begränsade resurser som ställes till de anslagsbeviljande myndigheternas förfogande. Jag har i en motion pekat på att det län som jag representerar också i år har behandlats styvmoderligt vid fördelningen av de medel det här gäller, och jag har i motionen föreslagit rättelse därvidlag. Tyvärr har jag inte haft någon framgång med motionen vid dess behandling i utskottet. Däremot har jag anledning att med tillfredsställelse konstatera att vägverket beslutat höja rambeloppet i ungefär den utsträckning som begärts i den motion jag väckt i denna kammare och som är likalydande med den som herr Lindblad burit fram i medkammaren.

Jag kan emellertid inte underlåta att påpeka att Gävleborgs län varken tidigare eller nu har fått sin enligt vår mening rättmätiga andel av väganlagen. En sammanställning från 1967 visar att Gävleborgs län då låg på femte plats bland länen när det gällde investeringar och på åttonde plats när det gällde det sammanlagda anslaget till vägväsendet nedifrån räknat. Om

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

man sedan också tar hänsyn till att vi på många håll i länet har synnerligen undermåliga vägar och dessutom långa avstånd, torde man med skäl kunna påstå att vi har blivit styvmoderligt behandlade.

Jag får ofta påstötningar om att jag måste ta upp länets vägfrågor här i riksdagen. Vi kan inte i längden finna oss i att ha så dåliga vägar i länet, säger man. Och när jag då också kan peka på den orättvisa medelsfördelningen vore det naturligt, om jag inte toge vara på alla tillfällen att säga ifrån att en ändring till det bättre måste ske. Det har stor betydelse för länets utveckling, och vi är, som sagt, i stort behov av en upprustning av vägväsendet.

Så som frågan nu ligger till skall jag emellertid inte ställa något yrkande om bifall till vår motion, men det är min förhoppning att kommunikationsministern och vägverket tar hänsyn till de synpunkter som framförs i motionen och till de faktiska förhållanden som föreligger.

Herr SUNDELIN (s):

Herr talman! Jag vill först erinra herr Westberg i Ljusdal och kammarens ledamöter i övrigt om att jag för min del kan skryta med att representera det län som har de sämsta vägarna i landet, om de olika länen nu skall graderas på detta sätt.

Jag begärde, herr talman, ordet närmast för att säga några ord om den principiella fråga som här har diskuterats, nämligen om fördelningen av ansvaret för vägbyggandet. Jag lyssnade för ett par, tre år sedan till en mycket framstående representant för statsmakterna som redogjorde för hela frågekomplexet i anslutning till det framtida vägbyggandet. Denne förmenade att man inte med nuvarande sätt att bygga vägar kan klara vägbbyggandet även ute i glesbygdsområdena och i de små tätorterna, såsom han uttryckte sig. Detta

gjorde mig vid den tidpunkten mycket bekymrad, och resonemanget har återgetts i tidningarna och skapat oro i olika delar av vårt land.

Nu säger statsrådet att man har för avsikt att pröva denna fråga inom departementet från den utgångspunkten att man vill försöka få till stånd en rationellare och ändamålsenligare användning av de resurser, som ställs till förfogande från såväl staten som kommunerna för att bygga gator och vägar inom de berörda områdena.

Låt mig, herr talman, till statsrådet och hans medhjälpare säga att man givit uttryck för en riktig inställning när man säger att man skall eftersträva en rationellare och bättre ordning för att få ut så mycket som möjligt av pengarna. För min personliga del tror jag emellertid inte att man kan uppnå detta genom att fördela vägbyggandet mellan staten och kommunerna. Jag är övertygad om att det finns många andra åtgärder att vidtaga för att bättre vinna rationaliseringsvinster. Det kan inte vara orimligt att i dagens gemensamma hushållning mellan staten och kommunerna på olika områden — och jag inräknar däri även landstingen — åstadkomma en sådan planering, att även de berörda kommunerna kan medverka i sådana fall där staten skall bygga en väg genom en mindre eller större tätort.

Herr talman! Det är endast denna synpunkt jag velat framföra. Jag hoppas verkligen att man inom departementet inte skall hålla fast vid endast denna fördelning av byggandet mellan kommunerna och staten utan också skall pröva andra vägar. Låt mig avslutningsvis, herr talman, säga att jag är glad över att statsrådet ändå så pass positivt uttalat att han inte på något sätt känner sig bunden inför departementets prövning av vägbyggnadsansvaret. Jag vill allra sist säga att jag verkligen hoppas att denna prövning leder fram till att man inte skall övervältra

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

något av ansvaret i den nuvarande fördelningen av byggandet av vägar och dylikt på kommunerna. Detta skulle, såsom tidigare framhållits i denna kammar, inte vara till fördel för landet i dess helhet.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag vill först med tillfredsställelse notera det som herr Sundelin sist sade, beträffande fördelningen av väghållningsansvaret mellan stat och kommun. Det sammanfaller med de synpunkter som framförts av reservanterna.

Det har, herr talman, väckts en hel del motioner som refereras i utlåtandet men som avstyrks av utskottet. Jag skall givetvis inte gå in på dem i detalj utan vill endast beträffande vägsaltet, som ju varit en stor debattfråga, säga att jag med tillfredsställelse noterar att motionärerna är nöjda med utskottets skrivning; det har inte yrkats bifall till några av motionerna i frågan. Vi har ägnat detta problem utomordentligt stor uppmärksamhet vid behandlingen i utskottet, och vi har fått klart för oss att det fortfarande finns brister både i metodiken när det gäller saltningen och i den tekniska materielen. Vi har också förvisst oss om att det pågår en energisk verksamhet för att nå fram till ett tillfredsställande resultat. Till yttermera visso har vi uttalat att vi förutsätter att »verkets arbete på området intensifieras i syfte inte minst att förbättra tillämpade metoder samt den tekniska materielen». Jag vill understryka detta utskottets uttalande.

Som jag uppfattat saken har det endast yrkats bifall till ytterligare två motionspar — I: 315 och II: 358 samt I: 316 och II: 359 — som gäller hur väganlaget skall avvägas mellan å ena sidan städer och å andra sidan övriga kommuner. Motionsförslagen innebär ju faktiskt en mycket hård belastning på städerna. Jag antar att motionärerna har detta fullt klart för sig. Jag hän-

visar till utskottets uttalande, att man innan man över huvud taget tar upp sådana här diskussioner bör avvakta vägplaneutredningens betänkande, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON i Heden (cp):

Herr talman! Jag vill med glädje notera de synpunkter som herr Sundelin framförde beträffande fördelningen mellan stat och kommun i fråga om vägkostnaderna vilka helt överensstämmer med de av mig tidigare under debatten framförda.

Herr Gustafson i Göteborg noterade att vi var nöjda med det uttalande som utskottet gjort i fråga om vår motion om vägsaltet. Jag sade att jag var glad över detta uttalande och tillfredsställd med den uppmärksamhet som utskottet ägnat vägsaltdebatten och det erkännande som gjorts beträffande motiönen. Men huruvida vi är nöjda eller inte får vi klart för oss när vi kommer in på nästa halkbekämpningsperiod. Det kommer då att visa sig om undersökningarna är klarlagda så att vi slipper det vägsalt som ställt till så stor oreda, vållat så stort besvär samt förorsakat kostnader under den gångna säsongen.

Beträffande de motioner som herr Gustafson i Göteborg apostroferade vill jag bara säga att det är självklart att städerna kommer att utsättas för vissa belastningar genom en sänkning av anslagsprocenten. Men herr Gustafson i Göteborg bör också tänka på att även landsbygden med dess långa och stora avstånd, för många platser speciellt långa avstånd, dras med oerhört stora och kostnadskrävande vägbyggnadsprojekt. Detta gäller inte minst med tanke på den stora belastning som vägarna kommer att utsättas för. Beträffande vissa transporter av bl. a. betydelsefulla råvaror till bl. a. exportnäringsar måste det bli rationaliseringsåtgärder som säkerställer att dessa vägar får den bärkraft som behövs.

Herr talman! Jag vill till sist bara

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

konstatera att kommunikationsminister tyvärr inte har svarat på min fråga om »varför inte bilskattemedlen användes till det ändamål för vilket de är avsedda?» Cirka 600 miljoner kronor årligen har överförts till budgetregleringsfonden, och överskottet i denna fond uppgår nu till oerhörda belopp — ungefär 1,6 miljard kronor.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag skulle bara vilja råda herr Persson i Heden att ta ett samtal med sina partikamrater i städerna för att få klarhet om vilka stora problem man där har med att lösa frågorna redan med den bidragsprocent som nu tillämpas.

Herr PERSSON i Heden (cp):

Herr talman! Jag vill bara returnera det rådet till herr Gustafson i Göteborg och be honom att ta ett samtal med sina partivänner i de bygder som har de långa avstånden och de dåliga vägarna.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4) mom. 2) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

4 — Andra kammarens protokoll 1969. Nr 16

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 124 ja och 54 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som för-anleddes av bifall till motionerna I: 315 och II: 358; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som för-anleddes av bifall till motionerna I: 316 och II: 359 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Mom. 6 och 7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 8

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

Allmän översikt över vägväsendet. Anslagen till vägväsendet

dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4) mom. 8) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 100 ja och 77 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 9

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Dahlgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4)

mom. 9) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Dahlgren begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 124 ja och 55 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 10—16

Vad utskottets hemställt bifölls.

Mom. 17

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4) mom. 17) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 31 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 18—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 21

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 316 och II: 359 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 22—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 5*Statens trafiksäkerhetsverk:
Förvaltningskostnader

Kungl. Maj:t hade (punkt E 1, s. 107—110) föreslagit riksdagen att till Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 7 970 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I:

196 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 219 av fru *Nettelbrandt m. fl.* i vad avsåge hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning beträffande trafiksäkerheten syftande till i första hand en sänkning av olycksfrekvensen med 50 % fram till mitten av 1970-talet på i motionerna angivna grunder,

dels motionen II: 682 av herrar *Bengtsson* i Landskrona och *Björk* i Påarp,

dels de likalydande motionerna I: 618 av herr *Palm* och II: 702 av herr *Lindahl*, vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhölle att organisationen och planeringen av det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet bleve föremål för utredning med beaktande av de synpunkter som anförts i motionerna.

Utskottet hemställde,

1. att riksdagen måtte till Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 7 970 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 196 och II: 219 i vad de avsåge utredning rörande trafiksäkerheten,

3. att riksdagen måtte avslå motionen II: 682,

4. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 618 och II: 702 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført beträffande de i motionerna upptagna frågorna.

Reservation hade avgivits beträffande utredning rörande trafiksäkerheten av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Bengtson* (cp), *Eric Peterson* (fp), *Nils Persson* (fp), *Lindblad* (fp), *Gustafsson* i Göteborg (fp), *Mattsson* (cp), *Enskog* (fp), *Antonsson* (cp) och *Dahlgren* (cp), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 196 och II: 219, såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservan-

Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

terna anført om utredning rörande trafiksäkerheten.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Genom tillkomsten av statens trafiksäkerhetsverk har vi fått ett instrument som kan göra stora insatser för trafiksäkerheten. Trafiksäkerhetsverket har lagt upp ett ambitiöst arbetsprogram för den närmaste framtiden. Men alla frågor beträffande trafiksäkerheten är sannerligen inte lösta genom tillkomsten av detta verk. Det visar för övrigt det förhållandet att utskottet enhälligt hos Kungl. Maj:t har hemställt om överväganden beträffande samarbetet mellan trafiksäkerhetsverket och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Det finns alltså möjligheter att ytterligare effektivisera arbetet.

För reservanterna har det syns vara mycket angeläget att trafiksäkerhetsarbetet bedrivs med målsättningen att väsentligt nedbringa antalet trafikolyckor. För närvarande omkommer ungefär 1 200 människor årligen i vägtrafikolyckor. Det är en hög siffra, i synnerhet om den jämförs med att olyckor med andra trafikmedel kräver sammanlagt omkring 200 dödsoffer per år. De flesta olyckorna inträffar alltså vid färd med trafikmedel för vilka vi så att säga själva bär ansvaret för säkerheten.

Reservanterna och motionärerna har ansett att man bör få till stånd en parlamentarisk utredning i syfte att avsevärt nedbringa antalet olyckor och att man inte bör nöja sig med att vi nu befinner oss på en plåtå och att detta med hänsyn till ökningen av trafiken innebär en relativ förbättring. Vi anser att man måste försöka ta ett radikalt grepp i syfte att få en ordentlig nedpressning av antalet trafikoffer. Man har tyvärr också kunnat konstatera att antalet svåra trafikolyckor har

ökat. Detta motiverar enligt vår mening att man tillsätter en utredning.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 5.

I detta anförande instämde herr *Dahlgren* (cp).

Herr BJÖRK i Påarp (s):

Herr talman! Under denna punkt behandlas motionen II: 682, som väckts av herr Bengtsson i Landskrona och mig. I denna motion hemställs att expertgrupper skall tillsättas för undersökning av trafikolyckor. I några fall då verkligt svåra olyckor inträffat har myndigheterna tillsatt expertgrupper för att försöka reda ut orsakerna till olyckan. Det har vid dessa tillfällen framkommit resultat som varit av stor betydelse när det gällt att skapa förutsättningar för en aktivare trafikövervakning och en bättre trafikupplysning. Det skulle vara mycket önskvärt om sådana undersökningar i framtiden på ett mer påtagligt sätt finge ligga till grund för de åtgärder som kan vara motiverade.

Vi har därför i vår motion föreslagit att permanenta expertgrupper skall inrättas. Sådana expertgrupper kan t. ex. inrättas i varje län eller inom annat lämpligt geografiskt område. Gruppernas uppgift skulle vara att så snart en svårare trafikolycka inträffat på ort och ställe göra en undersökning. Det material som på detta sätt regionalt insamlades skulle vara tillgängligt för fortsatta undersökningar beträffande orsakerna till att olyckor inträffar. Härigenom skulle man på ett bättre sätt kunna tillvarata lokala och regionala erfarenheter.

I utskottsutlåtandet framhålles att dessa frågor är föremål för trafiksäkerhetsverkets prövning. Vi får väl anse att det är bra att dessa frågor kommit med i den utredning som nu pågår om en bättre trafiksäkerhet. Jag förutsätter emellertid att man tar allvarligt på

Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

dessa uppgifter och att man driver dessa frågor på det sätt som vi önskar. Vi vill säga detta med utgångspunkt från att det är mycket väsentligt att man får ett mera konstruktivt uppföljande och en intensifierad kartläggning av de olika orsakssammanhang som på många ställen starkt bidragit till olyckor av allvarlig karaktär.

Herr talman! Jag har med detta velat understryka vikten av att dessa frågor tas med vid bedömningen och avstår från att göra ytterligare yrkanden.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! I reservationen, som herr Gustafson i Göteborg nyss gjorde sig till talesman för, framhålles inledningsvis att under senare år ansträngningarna att minska olycksfrekvensen på vägarna har intensifierats. Jag vill instämma i detta påstående och ytterligare understryka detsamma med några exempel.

Arbetet i samband med högertrafikomläggningen anser jag vara ett gott exempel på ett effektivt lagarbete mellan myndigheter och organisationer. Det ledde också till ett såväl tekniskt som trafiksäkerhetsmässigt gott resultat. Trafiksäkerhetsverket fullföljer nu det samordningsarbete som då inleddes framför allt genom två organ, planeringsnämnden och den rådgivande delegationen. Den förra består av representanter för statliga myndigheter, Landstingsförbundet, stads- och kommunförbunden samt AB Svensk bilprovning. Den senare representerar de stora fackliga organisationerna och motororganisationerna. Dessutom har verket i samråd med myndigheter, organisationer och intressegrupper bildat en rad arbetsgrupper som undersöker och utarbetar lösningar till olika begränsade problem. Sammanlagt är det ett hundratal experter inom olika områden av trafiksäkerhetsarbetet som är engagerade i dessa arbetsgrupper.

Samarbetsorganen tar upp såväl lö-

pande som mera långsiktiga problem till behandling. Planeringsnämnden har framlagt ett konkret arbetsprogram i vilket man förmodligen för första gången i världen knutit samman allt som ryms inom trafiksäkerhetsområdet i ett gemensamt program. Planeringsnämnden kommer nu att sätta i gång med en mera långsiktig plan för trafiksäkerhetsarbetet. Som en del i detta ingår en samlad orientering av förslag till nya åtgärder på de områden som är av betydelse för trafiksäkerheten. Planeringsnämnden kommer även att göra en närmare bedömning av de behov av kraftigt ökade resurser som för närvarande föreligger på en rad områden som är av central betydelse för trafiksäkerheten.

Denna korta och sammanfattande redogörelse torde visa att samordningen av trafiksäkerhetsarbetet har kommit långt och i dag fungerar — vågar jag påstå — ganska väl. Motionen om en parlamentarisk utredning synes mot den här tecknade bakgrunden vara alltför sent väckt. I själva verket skulle en eventuell utredning i nuvarande skede av intensivt arbete kunna verka splittande och även fördröjande. Det ligger i själva tekniken på detta komplicerade område att det tar en viss tid innan man når direkt påtagliga resultat. En utredning just nu skulle utan tvivel åstadkomma att effekten av samordningsarbetet skulle skjutas långt in i framtiden.

Även om samarbetet nu har fått fasta och som det verkar effektiva former är det klart att det organisatoriskt återstår någon enstaka punktfråga att lösa, t. ex. NTF:s ställning i trafiksäkerhetsarbetet. På denna punkt har också ett enhälligt utskott förordat en utredning, vilket jag som motionär i frågan hälsar med största tillfredsställelse.

På detta begränsade område, som gäller samarbetet mellan statens trafiksäkerhetsverk och NTF, tror jag att det råder en viss dualism och att det finns behov av att arbetet effektiviseras. Vi

Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

har skrivit mycket uppfordrande på denna punkt, och statsutskottet förväntar att Kungl. Maj:t om möjligt redan till nästkommande års riksdag framlägger förslag i den antydda riktningen.

Inte heller när det gäller trafiksäkerhetsläget i stort torde det i dag vara motiverat med hårdare ingrepp i formerna för samordningen av trafiksäkerhetsarbetet. Detta torde bäst framgå av trafikförsäkringsbolagens statistik över inträffade skadefall. År 1964 anmäldes sammanlagt 320 864 skador, år 1966 nådde man en toppnivå med 399 851 skador, år 1967 sjönk antalet anmälda skador till 322 686, och 1968 pressades antalet anmälda skador ytterligare ned till 321 390, alltså i stort sett samma nivå som år 1964, fastän bilbeståndet under denna tid ökade från 1,8 miljon fordon till 2,2 miljoner. Även under de två första månaderna i år har antalet skadefall legat på en relativt låg nivå. Jag säger inte detta för att ge uttryck åt någon tillfredsställelse, men jag tycker att det är fakta som hör till dagens debatt.

Antalet dödade personer vid trafikolyckor höll sig under 1964—1966 konstant vid drygt 1 300, nämligen 1 308, 1 313 och 1 313, medan motsvarande siffra för 1967 blev 1 077. Den preliminära siffran för 1968 är 1 042, men antalet väntas stiga till cirka 1 200 när definitiva uppgifter föreligger. Det är alltså en ökning i jämförelse med omlägningsåret men en minskning i jämförelse med vad som under en rad tidigare år betraktades som normalt. Även under 1969 har antalet dödsolyckor hållits på en relativt låg nivå. Under första kvartalet i år har 183 personer omkommit i trafiken. Motsvarande siffra var 186 för år 1968 och 229 för år 1967.

Mot den bakgrunden ligger det nära till hands att fråga sig, hur det är i andra länder. Är läget i Sverige särskilt svårt på detta område?

Även internationellt sett är antalet dödsolyckor i Sverige relativt lågt.

OECD har framlagt en rapport som belyser utvecklingen av antalet trafikolyckor i en del europeiska länder. Index har satts till 100 för år 1958. Man finner att Sverige hade 139 år 1966 men 114 för år 1967, medan motsvarande siffror för Danmark är 165 respektive 174, för Norge 163 och 178, för Västtyskland 139 och 140, för England 134 och 123. För USA:s vidkommande är motsvarande siffror 142 respektive 144.

Det är klart att en sådan jämförelse mellan olika länder får göras med stor försiktighet. Det kan föreligga olikheter i fråga om rapportering och statistik samt i fråga om bilantalets utveckling, geografiska förhållanden etc., men siffrorna visar ändå utvecklingslinjer och tendenser.

Det är naturligtvis glädjande att trafikoffren har minskat i antal, men jag är den förste att erkänna att siffrorna fortfarande är alldeles för höga. Det finns anledning att arbeta hårt och intensivt på alla fronter för att än mer minska antalet olyckor.

Det verkar som om man funnit samsarbetsformerna för ett effektivt trafiksäkerhetsarbete i vårt land. Vad som nu krävs är i första hand en fortsatt ökning av resurserna, och en viss ökning har också föreslagits i årets statsverksproposition.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Lindahl sade mot slutet av sitt anförande att vi måste intensifiera våra ansträngningar för att öka trafiksäkerheten. Det vill jag instämma i. Den redogörelse som han dessförinnan gav kunde möjligen ge ett intryck av att vi kunde vara relativt belåtna.

Som jag sade i mitt första anförande har det inträtt en relativ förbättring, eftersom antalet olyckor ligger på en platå trots att biltrafiken har ökat avsevärt. Av de årssiffror över antalet som

Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

omkommit i trafiken och som herr Lindahl lämnade framgick, att det var en nedgång år 1967 såsom ett resultat av de speciella åtgärder som vidtogs i samband med övergången till högertrafik, medan antalet dödade i trafiken år 1968 beräknas ha ökat till 1 200 personer. Herr Lindahl sade i det sammanhanget, att detta är ungefär vad man har brukat anse som »normalt».

Skall vi nu nöja oss med detta? Skall vi betrakta det som normalt att tre eller fyra personer varje dag dör på våra vägar? Reservanterna menar att vi måste ompröva trafiksäkerhetsarbetet med syfte att *avsevärt* nedbringa antalet olyckor, och det är den inställningen som ligger bakom motionerna.

Nu är herr Lindahl och jag inte på något sätt oeniga när det gäller behovet av en utredning om trafiksäkerheten. Herr Lindahl har, såsom han nämnde, i motion II: 702 yrkat, att riksdagen hos Kungl. Maj: t skall anhålla, att organisationen och planeringen av det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet skall bli föremål för utredning med beaktande av de synpunkter som anförts i motionen.

Vi är alltså inte oeniga om behovet av en utredning, men vi är oeniga när det gäller den omfattning som utredningen skall ha. Reservanterna anser att den bör ha den omfattning som har angivits i reservationen, och jag vidhåller mitt yrkande på den punkten.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart angeläget att nedbringa antalet olycksfall i trafiken. Vi som sysslar med detta i de kommunala trafiknämnderna har uppgiften att försöka på bästa sätt lösa olika trafikproblem och nedbringa antalet olycksfall.

Några representanter för Örebro stad gjorde strax före påsk en resa till England, Tyskland och Holland för att studera förhållandena där. Med anledning av herr Lindahls intressanta redogörelse vill jag nämna ett par synpunkter

som kommit fram under vår resa, under vilken vi bl. a. kunde studera SCAFT-normernas praktiska tillämpning.

I England finns en stad på 30 000 invånare som heter Cumbernauld, och på de vägar som där har byggts har man icke haft någon dödsolycka i trafiken under fem år. Vi hoppas att man skall kunna införa sådana normer i tätorterna att vi får planskilda korsningar — jag tror det skulle betyda utomordentligt mycket för en säkrare trafik.

Det skulle vara intressant om herr Lindahl ville granska dessa saker och ange någon uppfattning om huruvida dessa normer skulle kunna vara ett vetigare alternativ till våra traditionella lösningar av trafikproblemen.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg och jag behöver inte tvista i denna sak, eftersom vi är ense i själva sakfrågan. Det poängterade jag inledningsvis, då jag framhöll att också reservanterna erkänner att ansträngningarna att minska olycksfallsfrekvensen på vägarna har intensifierats, och det är vad jag har försökt att framhålla med mitt inlägg för en stund sedan.

Men det är, herr Gustafson, tanken på en parlamentarisk utredning som vi inte tror på. Vi har i Sverige kommit långt, och vi önskar en god fortsättning för statens trafiksäkerhetsverk. Därför är jag uppriktigt rädd för att en parlamentarisk utredning, som mittenpartierna här föreslår, skulle försvåra och måhända försinka trafiksäkerhetsverkets arbete, som nu har kommit i gång på ett så utmärkt sätt.

Jag skulle till och med vilja säga att om en parlamentarisk utredning skulle tillsättas, kan man väl misstänka att en sådan utredning skulle ta ganska lång tid, den kanske behöver ha tre, fyra, fem år till sitt förfogande — vad vet jag. Någon snabbutredning kan det naturligtvis inte bli tal om. Nog skulle, herr Gustafson, en sådan utredning begränsa

Trafiksäkerhetsforskning

rörelsefriheten under tiden, eller hur? Regeringens hänvisningar till sittande utredningar brukar ju inte alltid vara så populära på oppositionshåll.

Därför har jag efter ingående prövning kommit fram till att ett bifall till reservationen ur rent sakliga synpunkter vore felaktigt, och motionärerna är enligt min mening för sent ute.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Givetvis skulle ett bifall till denna reservation innebära att trafiksäkerhetsverket skulle fortsätta med det arbetsprogram det nu har. Ingenting skulle hindra detta.

Man är aldrig för sent ute, herr Lindahl, om man vill göra en verklig insats för att nedbringa antalet dödsolyckor på våra vägar.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 5) mom. 2) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 123 ja och 53 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3 och 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 7***Trafiksäkerhetsforskning**

Kungl. Maj:t hade (punkt E 5, s. 114—116) föreslagit riksdagen att till Trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 196 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 219 av fru *Nettelbrandt m. fl.* i vad avsåge hemställan att riksdagen måtte vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, bilaga 8, till Trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 994 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 626 av herr *Strandberg* och II: 719 av fru *Sundberg m. fl.*, vari hemställtts att riksdagen måtte besluta att till Trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1969/70

Trafiksäkerhetsforskning

anvisa ett i förhållande till departementschefens förslag med 400 000 kronor förhöjt reservationsanslag av 3 400 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 196 och II: 219, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, samt I: 626 och II: 719 till Trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits beträffande medelsanvisningen av herrar *Virgin* (m), *Ivar Johansson* (cp), *Bengtson* (cp), *Eric Peterson* (fp), *Strandberg* (m), *Nils Persson* (fp), *Lindblad* (fp), *Bohman* (m), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Mattsson* (cp), *Enskog* (fp), *Antonsson* (cp), *Cassel* (m) och *Dahlgren* (cp), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 626 och II: 719 samt med bifall till motionerna I: 196 och II: 219, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 994 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utskottsmajoritetens talesman sade nyss att man måste ställa ökade resurser till förfogande för arbetet på en bättre trafiksäkerhet. Det finns ett utmärkt tillfälle att göra detta vid behandlingen av denna punkt som gäller anslaget till trafiksäkerhetsforskning.

Kungl. Maj:t har höjt anslaget med 125 000 kronor, vilket nått och jämnt torde motsvara kostnadsökningarna under perioden. Med detta anslag torde in-

te ens den befintliga forskningskapaciteten kunna utnyttjas, och i ett läge då vi behöver en intensifierad forskning på det här området är detta mycket anmärkningsvärt. Jag vill understryka behovet av det belopp som trafiksäkerhetsrådet begär och yrkar bifall till reservationen nr 6.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m):

Herr talman! Arbetet med trafiksäkerheten är i själva verket mycket komplicerat, och problemen måste angripas från många olika utgångspunkter för att man skall kunna nå resultat. När man sysslat med detta arbete litet mera ingående märker man att det inte går att finna Columbi ägg. Det går inte att säga: Gör nu bara på det eller det sättet så nedbringas antalet svåra olyckor med många procent. Nej, man får försöka leta efter möjligheter både här och där att sänka olycksantalet med procent eller delar av procent. Man är därför tvungen att gå till botten med problemen och ägna sig åt en tålmodig och intensiv forskning. Utan denna forskning är trafiksäkerhetsarbetet ett arbete i mörker; man famlar omkring och vet inte om de insatser man gör är de riktiga eller ens om de går i rätt riktning.

Det är således utomordentligt viktigt att man har den grundläggande forskningen till ledning för sitt arbete, och det är en mängd olika discipliner som därvid måste samverka. Jag skall här bara nämna några. Matematik och statistik spelar mycket stor roll när det gäller att beräkna verkningarna av olika åtgärder. Andra viktiga ämnen är fordonsteknik, trafikteknik och vägteknik. Vidare måste den medicinska forskningen vara med; jag vill bara erinra om trötthetsproblemet, som ju har blivit föremål för en ingående analys i trafiksäkerhetsrådet. Även psykologin och psykiatrin måste medverka, och enligt min mening vore det mycket dålig eko-

Trafiksäkerhetsforskning

nomi att inte låta samtliga berörda forskare arbeta för fullt. Vi behöver deras resultat, och vi behöver dem snabbt för att med den intensitet som hänsynen till människoliv kräver kunna angripa det stora sociala onda som trafikolyckorna på våra vägar utgör.

Herr talman! Med det anförda vill jag instämma i det yrkande som här ställts av herr Gustafson i Göteborg om bifall till reservationen.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Reservanternas talesmän har här fattat sig föredömligt kort, och trots att vi här diskuterar en stor fråga som förtjänar att belysas ingående skall jag försöka tillägna mig samma teknik som de, d. v. s. tala mycket kort.

Enligt min mening gör oppositionen det lätt för sig, när man bara accepterar av berörda verk presenterade petita. Det är ingen större konst att biträda verkens önskemål, och trafiksäkerhetsrådets petita, som de borgerliga talesmännen här accepterat utan några prutningar, är naturligtvis som alltid väl underbyggda.

Men jag känner mig tvungen att på nytt erinra om det som gick igenom debatten om föregående ärende rörande väganlagen, att det är regering och riksdag som skall göra den totala bedömningen med hänsyn till de samhälls-ekonomiska resurserna. När jag säger detta vill jag inte bli beskylld för att ge uttryck för förnöjsamhet. I och för sig skulle jag också önska att anslaget höjdes. Men jag vill ändå påpeka att ökningen inte är så dålig. Att höja anslaget från 2 508 000 till 3 miljoner kronor är inte någon liten ökning — även om jag vill erkänna att behoven på detta område är mycket stora.

Vi har tyvärr tvingats pruta på många områden, men trafiksäkerhetssektorn har blivit bättre tillgodosedd än andra. Som framgått av debatten pågår nu ett omfattande forsknings- och utredningsarbete, och statens trafiksäker-

hetsverk och planeringsnämnden har i år presenterat ett omfattande handlingsprogram.

I likhet med reservanternas har utskottsmajoriteten ansett att trafiksäkerhetsrådet måste få ökade resurser för sitt betydelsefulla arbete, och den av Kungl. Maj:ts föreslagna medelstillelsen bör möjliggöra en viss ökning av forskningsinsatserna. Men på längre sikt är det måhända av större intresse att 1964 års transportforskningsutredningsförslag för närvarande prövas inom Kungl. Maj:ts kansli, vilket också framhållits i utskottets utlåtande, och i avvaktan på resultatet härav har utskottet ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m):

Herr talman! När herr Lindahl säger att vi inom oppositionen gör det lätt för oss genom att bara begära höjning av anslagen i enlighet med verkens petita vill jag säga att detta — om jag inte missminner mig — är den enda punkt på budgeten där jag föreslagit ett höjt anslag, och det är väl ganska blygsamt när det gäller en budget på över 40 miljarder kronor. Jag tycker att det är väl använda pengar om man på ett så centralt område verkligen kan gå till botten av problemen och ge trafiksäkerhetsverket grundvalarna för dess verksamhet i form av ordentliga väl bestyrkta forskningsresultat.

Vad trafiksäkerhetsverkets uppgifter angår vet herr Lindahl måhända att jag är utomordentligt entusiastisk över detta verk och har motionerat för dess tillkomst, jag tror under tio års tid.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Med anledning av vad utskottsmajoritetens talesman sade beträffande anslagsökningar på denna punkt är det kanske motiverat att fästa uppmärksamheten på att ökningen när det gäller anslaget *forskningsan-*

Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

del bara är 125 000 kronor. Som jag framhöll i mitt första anförande i ärendet räcker detta inte till stort mer än att täcka kostnadsökningarna. Inte ens den befintliga forskningskapaciteten kan utnyttjas med detta anslag.

Vi har självfallet gjort olika bedömningar härvidlag. Reservanterna anser att den samlade bilden av vad som samhällsekonomiskt och statsfinansiellt är möjligt att åstadkomma visar att detta, såsom herr Lindahl också sade, väl underbyggda äskande från trafiksäkerhetsverket kan tillgodoses.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller statsutskottets hemställan i punkten 7) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen 6) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 74 nej.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 8—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14

Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

Kungl. Maj:t hade (punkt H 2, s. 149—150) föreslagit riksdagen att till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 9 935 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 120 av herrar *Strandberg* och *Schött* samt II: 139 av herrar *Petersson* i Gäddvik och *Nilsson* i Agnäs, vari hemställdes att riksdagen måtte besluta att den generella gränsen för bidragsgivning till icke lönsamma busslinjer höjdes till 3 kronor per bidragsberättigad vagnmil, samt att riksdagen till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1969/70 måtte anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 266 av herrar *Hübinette* och *Axel Georg Pettersson* samt II: 360 av herrar *Ringaby* och *Andersson* i Örebro, vari hemställdes att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av K. K. den 7 maj 1965 (nr 201) om statsbidrag till viss linjetrafik på landsbygden, att bidrag fr. o. m. kalenderåret 1969 generellt medgäves med upp till tre kronor per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete, samt att till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 12 100 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 630

Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

av herr *Tistad m. fl.* och *II: 700* av herr *Josefson* i *Arrie m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 12 075 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 120 och II: 139, I: 266 och II: 360 samt I: 630 och II: 700 till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 9 935 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits beträffande *anslagsberäkningen* av herrar *Virgin* (m), *Ivar Johansson* (cp), *Bengtson* (cp), *Eric Peterson* (fp), *Strandberg* (m), *Nils Persson* (fp), *Lindblad* (fp), *Bohman* (m), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Mattsson* (cp), *Enskog* (fp), *Antonsson* (cp), *Cassel* (m) och *Dahlgren* (cp), som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 266 och II: 360 samt I: 630 och II: 700 och med bifall till motionerna I: 120 och II: 139 till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr TOBE (fp):

Herr talman! Under punkten 14 behandlades statsbidraget för ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer. På detta område gör ett statligt organ, transportnämnden, bedömningarna när ansökningarna från företagen kommer in. Nämnden redovisar för 1967 att anslag lämnats till 471 företag, därav 43 statliga. Pengar-

na har alltså delvis gått tillbaka till staten. Samtidigt uttalar nämnden att den ekonomiska situationen för dessa företag över huvud taget har försämrats betydligt under det gångna budgetåret och föreslår en höjning av maximianslaget från 2:50 per vagnmil, som gäller från den 1 januari 1968, till 3 kronor. Nämnden beräknar medelsbehovet till 12 075 000 kronor.

Departementschefen har haft tillgång till senare siffror beträffande ansökningarna och anger att det under 1968 inlämnades 472 ansökningar av vilka 45 avsåg statliga företag. Om samtliga dessa ansökningar bifallits vet man däremot inte. Departementschefen har emellertid tillkallat en sakkunnig som skall undersöka den lämpliga formen för ett sådant här understöd till den kollektiva trafiken i glesbygderna, som det framför allt gäller. Han vill avvakta resultatet av denna undersökning och begränsar sig till att föreslå ett anslag av 9 935 000 kronor. Det innebär en höjning med 935 000 kronor, grundad på det belopp som gäller från den 1 januari 1968, nämligen 2:50 kronor per vagnmil. Utskottsmajoriteten instämmer i departementschefens argumentering och »avstyrker följaktligen samtliga i ämnet väckta motioner».

I det motionspar jag närmast vill tala för, I: 630 och II: 700, godtas transportnämndens beräkning, medan departementschefens följaktligen underkänns. I reservationen 7 har de utskottsledamöter som stöder motionerna enat sig om att föreslå en höjning till 12 miljoner — alltså 75 000 kronor mindre än vad transportnämnden begärt. Jag skulle faktiskt vilja sätta in denna fråga i ett större sammanhang. Det talas mycket här i riksdagen och även annorstädes om glesbygdsfrågor, och detta är en verkligt viktig sådan fråga. Vill man göra något för kollektivtrafiken i glesbygderna måste i första hand befintliga bussföretag stödjas. Den utredning om lokal trafikservice

Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

som lades fram förra året — det var en specialundersökning som gällde den vidsträcktta Vilhelmina kommun i Västerbottens län — visade vilka svårigheter man ställs inför då busslinjerna på grund av liten trafikfrekvens och låga understöd från staten måste läggas ned.

Det är alldeles uppenbart att glesbygdfrågorna — det gäller inte bara kommunikationsdepartementets verksamhetsområde utan också bl. a. inrikesdepartementets — måste tas på allvar. Vi är väl också litet till mans beredda att satsa en hel del av vårt överskott på glesbygderna. Den satsning som gäller de mindre lönsamma busslinjerna tror jag utgör en av grundförutsättningarna, ty har en busslinje en gång lagts ned går det inte att börja driva den igen utan att övervinna stora svårigheter.

Man får då övergå till trafik med taxibilar, vilket föreslagits i Vilhelmina. Det sägs ingenting direkt om finansieringen av det hela, men staten räknar inte med att satsa något utan det blir väl kommunen som får göra det. Man förutskickar emellertid att det skall bli fråga om ett extra skattebidrag och av statsverkspropositionen framgår också att en del kommer att satsas skatteutjämningsvägen.

Om nu denna fråga skall utredas — när utredningen blir klar vet vi ännu inte — kan det inte gärna bli så att staten sänker bidragen. Det är ganska uppenbart att staten i stället måste höja dem och göra en mera reell insats på detta område. I avvidan på att man utreder denna fråga och för att undvika att ytterligare busslinjer läggs ned har vi med vår reservation velat motivera tillämpandet av ett högre anslag, som dock är något lägre än vad det statliga organet transportnämnden har föreslagit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 7 i utskottets utlåtande nr 6.

Herr andre vice talmannen CASSEL (m):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att helt instämma med herr Tobé, men jag skulle vilja beröra några erfarenheter från mitt eget hemlän Värmland.

Det finns i Värmland stora ödebygder, inte minst längst uppe i norr, där människor som på grund av dåliga inkomster, dålig hälsa eller ålder inte kan hålla sig med eller köra egen bil sitter fullständigt fast, om det inte på något sätt ordnas med publika transportmedel. Men transportmedlen kan inte leva sitt eget liv; det finns inte möjlighet att med biljettintäkter finansiera busslinjer i dessa glesbygder. På något sätt måste man hjälpa busslinjerna, och problemet är nu vem som skall göra det. Staten har givit sig in på detta — med all rätt — och lämnat busslinjerna ett belopp av 2:50 per bidragsberättigad mil. Men det visar sig att bidraget inte räcker, ty sedan beslutet fattades har genom andra riksdagens beslut både kostnaderna för drivmedel och fordonsskatter ökats. Busslinjerna klarar sig därför inte med det bidrag på 2:50 som utgår.

Man har då att välja mellan att låta dem lägga ned trafiken eller att förmå kommunerna där uppe att satsa pengar. Det är fråga om kommuner som befinner sig i en besvärlig situation och som har dålig skattekraft. Man kunde också försöka förmå landstinget att hjälpa kommunerna.

Det kan dock inte vara en rationell anordning att här eventuellt ha tre huvudmän: staten, landstinget och primärkommunerna. Det lämpligaste vore väl att staten, eftersom den börjat med saken, ger ett bidrag som är rimligt och tillmätt på ett sådant sätt att det räcker för att hålla trafiken i gång. Jag tror att det vore oriktigt om vi låte dessa företag dö bort i avvidan på en utredning. Vi skulle även förhindra nya företag att komma till.

Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

Därför är det klokast att gå med på reservationen och höja bidraget per mil med de 50 öre som har begärts. Om man ser på statens och kommunernas samlade utgifter, finner man att det inte rör sig om någon höjning, utan bara om att kommunerna inte kopplas in. De är nämligen tvungna att bidra, om inte staten höjer sitt bidrag.

Jag kan inte tänka mig att man med den föreslagna ökningen skulle föregripa den utredning som pågår, ty den måste komma att föreslå minst lika betydande höjningar som det här är fråga om.

Herr JOSEFSON i Arrie (cp):

Herr talman! I motionerna I: 630 och II: 700 har ett flertal företrädare för mittenpartierna hemställt att riksdagen måtte besluta att höja statsbidraget för drift av icke lönsamma busslinjer från nuvarande 2: 50 kronor till 3 kronor per vagnmil. Redan förra året väckte vi en liknande motion. Visserligen höjde man då bidraget från 2 kronor till 2: 50 kronor, men vi ansåg detta vara alldeles otillräckligt. I samband med denna höjning bör uppmärksammas att bidragsbeloppet under åren 1961—1968 varit oförändrat. För att man förra året skulle ha återställt värdet till utgångsläget år 1961, skulle höjningen ha varit betydligt större.

Det sammanlagda underskottet på dessa busslinjer uppgår enligt de preliminära uppgifter som lämnats i transportnämndens framställning till över 40 miljoner kronor, fördelat på 18,6 miljoner kronor på de statliga och 23,1 miljoner kronor på de enskilda och kommunala företagen. Det totala underskottet ökar år från år. Enligt uppgifter från biltrafiknämnden och transportnämnden har det stigit med 6,1 miljoner kronor år 1966 och med 2,4 miljoner år 1967. Den ökning av bidraget med drygt 2 miljoner kronor som vi motionärer nu begär täcker alltså inte helt den ökning av den totala för-

lust som uppstår på dessa linjer under nämnda år.

Kungl. Maj:t har tillsatt en utredning för att göra en översyn av frågan, och detta åberopas av utskottsmajoriteten som skäl för dess negativa inställning. Ett liknande motiv antyddes förra året, då man sade att det skulle komma en utredning på detta område. Samtidigt yttrade emellertid utskottsmajoritetens talesman vid debatten i denna kammare bl. a. följande: »Utskottsmajoriteten har kraftigt understrukit vikten av att denna översyn kommer till stånd och påpekat att det är synnerligen önskvärt att förslag kan föreläggas nästa års riksdag.»

Jag hade hoppats att så skulle bli fallet, och det var anledningen till att jag i slutet av fjolåret i en enkel fråga till kommunikationsministern undrade när man kunde förvänta att utredningen skulle vara klar med sitt arbete. Svaret blev inte vad jag väntat; det var endast ett konstaterande av att utredningsarbetet pågick. När arbetet kunde beräknas vara avslutat kunde statsrådet vid denna tidpunkt inte säga något om.

I denna situation, och då regeringen inte tagit hänsyn till den utveckling som har skett på den ekonomiska sidan, har vi motionärer på nytt aktualiserat frågan. Vi anser det vara orimligt att nedläggningstakten av ekonomiska skäl skall öka medan utredningsarbetet pågår. Enligt vår mening bör det under denna tid vara statens skyldighet att se till, att de ekonomiska möjligheterna inte beskärs för berörda företag att tills vidare fortsätta sin för glesbygden så betydelsefulla verksamhet.

Vi stöder i dag trafiken på icke lönsamma järnvägslinjer, och jag anser att detta är fullt riktigt. Det är lika betydelsefullt att stödja den ersättning för tidigare nedlagda järnvägslinjer som busslinjerna för närvarande i många fall utgör. När man lägger ned en järnväg ges i regel en viss ersättning genom insättande av busslinjer, men när

Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

dessa försvinner återstår inget av de kollektiva trafikmedlen. Därför skapar indragning av icke lönsamma busslinjer stora problem. Jag anser för min del denna fråga vara så angelägen att riksdagen vid den votering som snart följer borde biträda föreliggande förslag om ett högre bidrag per vagnmil för de icke lönsamma busslinjerna.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen 7 av herr Virgin m. fl.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Såsom framhållits av de tre ledamöter som talat för reservationen vill man höja ersättningen till icke lönsam busstrafik från 2:50 till 3 kronor per vagnmil. Ett bifall till den reservationen skulle innebära en anslagsökning med 2 065 000 kronor. Låt mig bara konstatera att detta är den andra punkt där herr Cassel på en kort stund varit med om att föreslå en höjning av anslag.

Ersättningen till icke lönsam busstrafik höjdes den 1 januari 1968 till nuvarande 2:50 per vagnmil. I förra årets budgetförslag annonserade statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att han skulle tillsätta en utredning som skulle pröva formerna för hur detta anslag skulle utgå i fortsättningen. Denna utredning är nu tillsatt. Jag är inte övertygad om att problemet kan lösas enbart genom en höjning av ersättningen per vagnmil; många andra frågor kan vara sammanvävda med ersättningsfrågan. Utskotts-majoriteten anser därför att bidraget inte bör höjas så länge utredning pågår.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 14.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Norrköping nämnde att bidraget höjdes så

sent som den 1 januari 1968 med 50 öre. Detta motsvarar emellertid inte den ökning av bilskatterna som skett sedan dess. Transportnämnden, som har överblick över dessa frågor, har framhållit att busslinjerna nu blivit mindre lönsamma och att höjningen med 50 öre inte längre räcker.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att den utredning som begärdes och som nu är tillsatt inte bara skall ta upp frågan om bidraget per vagnmil utan även formerna för bidragsgivningen. Därför tycker jag att vi skall vänta tills utredningen är färdig med sitt arbete.

Herr JOSEFSON i Arrie (cp):

Herr talman! Jag har ingenting att erinra mot vad herr Johansson i Norrköping säger om att utredningen inte bara omfattar bidraget per vagnmil. Vad det närmast gäller är emellertid om vi skall tillåta att det sker en ännu snabbare nedläggning av busslinjer under den tid utredningen pågår. Vi är medvetna om att det kan finnas andra vägar för att stödja de kollektiva transportmedlen, men det väsentliga är att tills utredningen har presenterat något nytt system för bidragsgivningen bör icke företagets ekonomiska möjligheter att fortsätta sin verksamhet försämrats.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 7); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Tobé begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Beskattningen av totalisatorvinster

statsutskottets hemställan i punkten 14) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 7) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Tobé begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 100 ja och 76 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 15

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16

Lades till handlingarna.

§ 6

Beskattningen av totalisatorvinster

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 21, med anledning av motion beträffande beskattningen av totalisatorvinster.

I motionen II: 822 av herrar *Werner* och *Fridolfsson* i Stockholm hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om översyn av lotteriförordningen i vad avsåge beskattningen av vinst på totalisator vid hästtävlingar.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå motionen II: 822.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Tistad* (fp).

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *WERNER* (m):

Herr talman! Jag och min medmotionär, herr *Fridolfsson*, har under ett par år yrkat på en ökad beskattning av vinster på totalisatorspel. I år återkommer vi med motion II: 822. Den är något mer moderat och yrkar på en utredning av dessa förhållanden.

Vi har två väsentliga skäl för våra yrkanden. För det första anser vi att det gäller en rättvisesak. Extraknacker man över totalisatorn på Jägersro eller Solvalla borde sådan arbetsfri sidoinkomst beskattas minst lika hårt som sidoinkomst av vanligt hederligt arbete. Det är ju svårt att bestrida riktigheten av ett sådant påstående.

För det andra bör staten inte genom skattelindring favorisera en verksamhet som visst inte bara »bereder människor rekreation, spänning och förströelse» — såsom utskottet skriver — utan lika ofta åstadkommer förstörelse av vederbörandes ekonomi, vilket som bekant drar med sig en hel del besvärligheter.

Dessa senare sociala motiv bemöter inte utskottet, vilket är klokt. Det är nämligen omöjligt att bemöta utan att blunda för de familjebekymmer av ofta katastrofalt slag som följer det bredade spelintresset i spåren.

Vad har nu skett under de här åren? I stället för att skatten på spelvinster ökat har den minskat. Sedan 1965 har staten sänkt sin andel i det s. k. vinstavdrag som arrangören har att göra, ett vinstavdrag som skall användas dels för att täcka arrangörens omkostnad av olika slag, dels för att ge staten en andel. Det framgår visserligen inte av handlingarna att den statliga andelen har decimerats, men om man ser på tablån i handlingarna från i fjol finner man att statens andel var högre före ändringen den 1 februari 1969.

Utskottet påstår att vi motionärer har

missuppfattat problemen med beskattning av totalisatorspel. Visst är reglerna tillkrånglade, men jag anser verkligen inte att vi har missuppfattat beräkningsgrunderna.

Utskottet anför i sin skrivning ett exempel som är valt för att passa utskottets inställning. Man åberopar ett V 5-spel med en omsättning av en halv miljon kronor, där det sker 35 procents vinstavdrag. Det betyder att staten får 30 procent i skatt, eftersom 5 procent disponeras för att täcka arrangörens utgifter.

Det är inget fel med det exemplet, men man kan lika gärna, mina damer och herrar, räkna fram ett annat exempel med hjälp av tablåerna i handlingarna. Det gäller en galopptävling med en omsättning av 200 000 kronor, där statens andel är 3 500 kronor eller 1,75 procent. Läger man till detta de 10 procent som utgår vid kombinationsspel och beräknar procentsatsen inte på omsättningen utan på nettovinsten, kommer man bara till omkring 15 procent.

Nu bör det också sägas, att V 5-spelet representerar en relativt blygsam del, ungefär en femtedel, av den totala omsättningen på trav- och galopptävlingar — det framgår av tablan.

Efter utskottets redogörelse framstår det ännu klarare att det är hög tid för en ordentlig utredning om beskattningen inte bara av totalisatorspel utan av spel över huvud taget. Det kan inte vara rimligt att tillämpa olika beskattningsprinciper för samma typ av inkomster, men det är följderna av vårt krångliga beskattningssystem för vinster av skilda slag.

En spelare som skaffar sig extrainkomst av pokerspel — det betraktas som bekant — såsom »tillfällig förvärvsverksamhet» och man får verkligen hoppas att den är av tillfällig natur — får betala vanlig inkomstskatt. Om han i stället köper en lott i penninglotteriet och vinner, får han betala 30 procent av

Beskattningen av totalisatorvinster

vinsten i form av skatt. Vinner han på statens premieobligationer är skattesatsen 20 procent, och spelar han på totalisator kan skattesatsen variera beroende på hur stor omsättningen är just den dagen och vilket slag av hästkapplöpning det gäller.

Herr talman! Jag tycker det anförda talar sitt tydliga språk och visar att man bör utreda hela frågan om beskattningen av spel där vinsten utgörs av penningmedel. Jag ber därför att få yrka bifall till motion II: 822.

I detta anförande instämde herr *Friedolfsson* i Stockholm (m).

Herr *MAGNUSSON* i Borås (m):

Herr talman! De moraliska bevekelsegrunder, som ligger bakom de antaganden som herr *Werner* började sitt anförande med, finns det givetvis all anledning att hysa respekt för, men det är ju inte bara på detta område som vi har att räkna med oarter. Det är inte heller detta som saken i dag gäller utan frågan om huruvida beskattningen av totalisatorspel skall höjas.

I motionen gör man sig skyldig till det misstaget, att man säger att totalisatorvinster icke är föremål för någon beskattning. Vad som sker är att i stället för ett avdrag på den vinst som betalas ut ett uttag görs på det samlade belopp som står till förfogande efter det att vederbörande har verkställt sina inbetalningar.

Å andra sidan kräver motionärerna, att totalisatorspel skall bli föremål för samma hårda beskattning som drabbar alla arbetsinkomster. Visst ligger det någonting i detta, herr *Werner*, men det skulle i så fall drabba inte bara totalisatorspelet utan också alla andra spel och lotterier, och jag vet inte om motionärerna är beredda att stå för något sådant.

Vad sedan gäller frågan om totalisatorspelet bör bli föremål för samma hårda beskattning som andra spel,

Beskattningen av totalisatorvinster

d. v. s. de 30 procent som tas ut exempelvis i penninglotteriet eller på obligationsvinster, bör man betänka att vid alla de stora V 5-spelen och spelen på de stora travbanorna blir det minst 30 procents beskattning. Det är endast vid mycket små tävlingar som beskattningen kan bli mindre, men totalt kommer skattesatsen att ligga vid 30 procent, eftersom den övervägande delen av de vinster som betalas ut vid det mest vanliga spelet, nämligen plats- och vinnarspelet, vid dessa tävlingar utgörs av belopp som i allmänhet understiger 50 kronor. Om vi i stället skulle begagna oss av de bestämmelser som i dag finns i lotteriförordningen, skulle staten med all säkerhet få betydligt lägre inkomster. Det skulle med andra ord visa sig att vi redan beskattar denna del av spelverksamheten på ett hårdare sätt.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WERNER (m):

Missuppfattningen från vår sida är väl inte stor i detta sammanhang, herr talman. Vi anför att beskattningen av spelvinsterna är mycket blygsam, så blygsam att man kan betrakta den som en företagsbeskattning där utdelningen på insatserna blir friställda. Herr Magnusson i Borås menar annorlunda. Bedömningen beror på vilket synsätt man har på frågan.

Vi vill alltså ha en utredning som visar vilka möjligheter det finns att höja beskattningen. V 5-spelet representerar bara en femtedel av insatserna, och vi kan alltså inte grunda våra exempel på det. Där är »beskattningen» 30 procent — det är riktigt. Men det finns ett sätt att klart och tydligt påvisa den genomsnittliga skattesatsen. Jag vill inte försöka undervisa en i företagekonomiska ting så lärd man som herr Magnusson i Borås, men det framgår att finansministern i årets finansplan räknar med 105 miljoner i intäkt

av totalisatorspel. Man kan räkna med att ca 720 miljoner kommer att satsas totalt — en ökning alltså med ca 50 miljoner liksom i fjol. Drar man så av de 5 procent som skall täcka arrangörens utgifter — det är den procentsats utskottet räknat med för detta ändamål — kommer man ner till 684 miljoner kronor. 15 procent därav är 105 miljoner kronor. Staten får alltså 15 procent av vinsten. Jag anser att detta är en alldeles för låg beskattning av så lätt förvärvade inkomster.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Herr Werner gör sig skyldig till en felbedömning när han beräknar procentsiffran för skatt på det totalt inbetalade beloppet. Från detta skall nämligen avgå de omkostnader som är förenade med arrangerandet. Man skulle kunna komma fram till samma resultat om man räknade beträffande andra s. k. lotterianordningar. Som jag nämnde i mitt första anförande skulle nämligen en överväldigande del av utbetalningarna om vi skulle tillämpa lotteriförordningen vara helt fritagna från beskattning. Om vi går tillbaka till den utredning som gjordes 1960 skulle vi finna att det var en mycket obetydlig del som skulle bli föremål för beskattning. Jag vill minnas att 98 procent av de utbetalningar som gjordes på platsspel inte skulle bli föremål för någon som helst beskattning. Av den anledningen blir den inbetalda skatten mindre än 30 procent när man jämför med det belopp som är föremål för spel.

Herr WERNER (m):

Herr talman! Nej, herr Magnusson i Borås, jag glömde visst inte bort de omkostnader arrangören har. Jag sade att den totala omsättningen var 720 miljoner kronor. Därifrån drar vi 5 procent — utskottet räknar självt med att arrangören behöver 5 procent — och får kvar 684 miljoner kronor. 105 mil-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

joner kronor är 15 procent av detta belopp. Det är en matematisk sanning.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II: 822; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Werner begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II: 822.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Werner begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 147 ja och 13 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 24 med anledning av motioner om rätt till avdrag vid beskatt-

ningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

Bevillningsutskottet behandlade i detta betänkande följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 77 av fröken *Stenberg m. fl.* och II: 146 av fru *Anér m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning rörande införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt för gåvor — med visst maximibelopp — till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål;

2) de likalydande motionerna I: 78 av herr *Svenungsson* och II: 90 av herr *Fridolfsson* i Stockholm *m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor som den skattskyldige skänkt till religiösa, humanitära, kulturella, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål;

3) de likalydande motionerna I: 679 av herr *Axel Andersson* samt II: 818 av herrarna *Sellgren* och *Westberg* i Ljusdal, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning rörande införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt för gåvor till organisationer som bedreve utvecklingshjälp;

4) de likalydande motionerna I: 702 av fröken *Stenberg* och II: 812 av herr *Nilsson* i Agnäs *m. fl.*;

5) de likalydande motionerna I: 708 av herr *Tistad m. fl.* samt II: 787 av herrarna *Ericsson* i Ätvidaberg och *Larsson* i Umeå, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag till åtgärder i syfte att genom undanröjande av brister i den nuvarande svenska skattelagstiftningen stimulera svenska investeringar i lämpliga utvecklingsländer.

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå

- 1) motionerna I: 77 och II: 146,
- 2) motionerna I: 78 och II: 90,
- 3) motionerna I: 679 och II: 818,
- 4) motionerna I: 702 och II: 812 samt
- 5) motionerna I: 708 och II: 787.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Sundin* (cp), *Gösta Jacobsson* (m), *Tistad* (fp), *Annerås* (fp), *Karl Pettersson* (m), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Larsson* i Umeå (fp), *Enarsson* (m) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka ansett, att utskottet under 1—3 bort hemställa,

att riksdagen måtte med anledning av motionerna I: 77 och II: 146, I: 78 och II: 90 samt I: 679 och II: 818 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid inkomsttaxeringen för gåvor till u-hjälp och till kulturella, humanitära, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål;

2) av herrar *Sundin* (cp), *Gösta Jacobsson* (m), *Tistad* (fp), *Annerås* (fp), *Karl Pettersson* (m), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Larsson* i Umeå (fp), *Enarsson* (m) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka ansett, att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 708 och II: 787 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till åtgärder i syfte att genom undanröjande av brister i den nuvarande svenska skattelagstiftningen stimulera svenska investeringar i lämpliga utvecklingsländer.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Till bevillningsutskottets betänkande nr 24 har fogats två reservationer. I den första reservationen begärs en utredning om införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid

inkomsttaxeringen för gåvor till u-hjälp och till kulturella, humanitära, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål. Synpunkter på den reservationen kommer fru Anér att senare redovisa, varför jag går över till reservationen 2.

Den reservationen bygger på motionen I: 708 och motionen II: 787, vilken senare jag undertecknat tillsammans med en annan ledamot av kammaren. Där behandlas frågan om de skatteförmåner som u-länderna ger för att locka till sig industrier.

Utvecklingen i u-länderna är ju beroende av att de kan få investeringsvilligt utländskt kapital. Över huvud taget är det väl i dessa u-länder bristen på industriell verksamhet som är den mest bidragande orsaken till den låga levnadsstandarden. Där är jordbruket huvudnäring. Även på det området är eftersläpningen stor, även om det på många håll föreligger naturliga, goda betingelser för ett väl utvecklat jordbruk. Utvecklingen av jordbruksnäringen för att få fram livsmedel är ju högst angelägen. Därvidlag är det av vikt för dessa länder att dra till sig lämpliga företag och industrier, som kan skapa fram de råvaror, exempelvis gödningsämnen, som är erforderliga för att bygga upp en ordentlig jordbruksproduktion. Emellertid är det kanske framför allt i fråga om industrin i övrigt som det är mest angeläget att få i gång företag som kan ge arbete, så att man på den vägen kan höja levnadsstandarden i dessa länder.

Utskottet hänvisar bl. a. till »credit of tax»-systemet som beslutades 1966. Det systemet innebär i princip att man betalar skatt endast en gång men enligt den skattesats som tillämpas i det land som tar ut den högsta skatten. Om ett u-land har en lägre skatt än exempelvis vi har i Sverige, får företaget betala skatt i Sverige med avdrag för den skatt företaget har betalat i vederbörande u-land. Om ett u-land ger en skatte-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

favör för att locka till sig företag innebär detta alltså, att denna förmån, som företaget får för att etablera sig, äts upp genom att företaget i stället får betala den skatten i hemlandet.

Frågan har uppmärksammats av FN. År 1965 antog FN:s generalförsamling enhälligt en rekommendation, vari bl. a. ingick en uppmaning till regeringarna i de kapitalexporterande länderna att undvika åtgärder som hindrade eller begränsade utflödet av kapital från sådana länder till u-länderna och att vidta nödiga åtgärder för att främja strömmen av enskilda investeringar i u-länderna, exempelvis i form av befrielse från eller lättnader i beskattningen och genom investeringsgarantier för dem som investerade i u-länder och genom stöd till utbildning av företagsledare och teknisk personal.

Här föreligger alltså en direkt rekommendation från FN:s sida om gynnsam behandling i skattehänseende. OECD:s skattekommitté har också berört denna fråga, varvid det betonats att det är önskvärt att dubbelbeskattningsavtalen mellan industriländer och utvecklingsländer snabbt ökar i antal.

Utskottet hänvisar till pågående underhandlingar om dubbelbeskattningsavtal och framhåller, att Sverige inlett eller snart kommer att inleda underhandlingar med tio u-länder. Det gäller framför allt u-länder i Afrika och Asien. Jag vill understryka att det är i högsta grad önskvärt att dubbelbeskattningsavtal upprättas, men det kommer att ta avsevärd tid, eftersom ett dubbelbeskattningsavtal inte kan genomföras så särskilt snabbt. Det kan dröja många år, ja, enligt uppgift upp till tio år.

Då vi vet att det är mycket angeläget att det skapas sysselsättning i u-länder genom att företag etableras där anser vi reservanter att snabba åtgärder bör vidtas för att undanröja hindren för u-länderna att locka till sig företag. Det är av vikt att vi har skattebestämmel-

ser som inte motverkar eller omintetgör de uppoffringar i beskattningshänseende som u-länderna önskar göra och som syftar till att förbättra befolkningens levnadsförhållanden. Man måste ha klart för sig att när u-länder som lockbete ger företagen skattelättnader, så gör de en uppoffring. De avstår nämligen från skatteinkomster. Då är väl ingenting rimligare än att de rika industriländerna inte omintetgör de fattiga u-ländernas uppoffringar genom att beskatta företagen i hemlandet.

Herr talman! Med det sagda ber jag få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 som fogats till utskottets betänkande.

Herr andre vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr JOSEFSON i Arrie (cp):

Herr talman! I bevillningsutskottets förevarande betänkande nr 24 behandlas ett antal motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt till kulturella, religiösa, vetenskapliga eller andra uppenbart allmännyttiga ändamål. Det är ingen ny fråga för riksdagen. Liknande motioner har tidigare behandlats under en lång följd av år. Det synes mig heller inte råda några delade meningar om värdet av den verksamhet som bedrivs på de områden jag här nämnt. Frågan är närmast hur denna verksamhet skall stödjas. Skall man utöver de bidrag som i dag utgår dessutom stimulera till ökade frivilliga bidrag från enskilda personer?

Utskottets majoritet har yrkat avslag på motionerna och pekat på de svårigheter som skulle uppstå vid bedömningen av de ändamål där avdragsrätt skulle vara motiverad. Givet är att det föreligger svårigheter att fastställa de gränser inom vilka avdragsrätten skall gälla, men reservanterna begär en utredning om den saken. Vid ett bifall till reservationen blir det givetvis utred-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

ningens uppgift att klarlägga möjligheterna och bedöma de svårigheter som eventuellt kan uppstå i det fallet. Jag anser inte att svårigheterna bör vara större än att det går att lösa dem. Vi har i vårt nuvarande skattesystem rätt att göra vissa maximerade avdrag, och systemet som sådant är alltså inte nytt. Däremot är ändamålet nytt.

I många länder tillämpas i dag en avdragsrätt liknande den som motionärerna har begärt, och jag anser det därför vara befogat med en utredning. Vid vissa tillfällen har vi även här i landet prövat ett system med avdragsrätt för vissa speciella ändamål, bl. a. under 1940-talet. Utan tvivel är en sådan avdragsrätt en stark stimulans för ökade frivilliga bidrag. Med hänsyn till det stora behovet av ekonomiskt stöd till här nämnda verksamhet, framför allt i u-länderna, bör det vara angeläget att stimulera till ökade ekonomiska insatser i denna verksamhet.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen nr 1 av herr Sundin m. fl.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m):

Herr talman! Frågan om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor som skänkts till allmännyttiga ändamål har som bekant diskuterats i riksdagen under ett par, tre decennier. Många av kammarens ledamöter är därför väl förtrogna med den argumentering för och emot avdragsrätten som brukar förekomma. Jag har också i år väckt en motion i ärendet, nämligen motion II: 90. Om sammansättningen av denna kammare hade varit densamma som under de närmast förflutna åren skulle jag ha förskonat ledamöterna från detta mitt inlägg, men eftersom vi från och med årets riksdag har en stor grupp nya ledamöter vill jag nu helt kort anföra ett par synpunkter.

Från framför allt socialdemokratiskt

håll gör man ofta gällande att samhällets stöd till ideella organisationer bör utgå i form av statsbidrag, inte genom förmåner vid beskattningen. Låt mig för undvikande av missförstånd säga att jag naturligtvis är medveten om att statsbidrag innebär ett gott stöd för olika organisationers arbete i vårt samhälle, men det stödet är ofta otillräckligt och har vissa nackdelar. Att bygga sin verksamhet i förtröstan på statsbidrag kan vara vanskligt. En ideell eller religiös organisation som ansökt om statsbidrag för sitt arbete och kanske känner sig säker på att få ekonomiskt stöd kan råka i den situationen att få ett negativt besked från statsmakterna. Anledningen till ett avslag kan vara brist på pengar men kan också vara att ärendets handläggning påverkats av politiskt taktiskt tänkande.

En annan nackdel är att det är staten som skall bedöma angelägenhetsgraden av ansökningarna och klassificera bidragsobjekten därefter. Vad är det som säger att staten har bättre förutsättningar än den enskilde att bedöma angelägenhetsgraden av de ändamål till vilka ekonomiskt stöd skall utgå?

Genom våra skatter får vi alla vara med om att betala de statsbidrag som utgår. Vi får medverka till att subventionera verksamheter som vi måhända har litet eller intet intresse för — ja, vi är kanske rent av motståndare till den institution som får statsbidrag. Men genom att bidragen utgår på detta sätt får vi ändå alla vara med om att betala.

I början av mitt inlägg nämnde jag att statsbidragen otvivelaktigt för många organisationer är en absolut nödvändig betingelse. Det finns dock grupper i samhället — organisationer — som genom frivilliga gåvor gör stora uppoffringar för att kunna bedriva samhällsnyttig verksamhet och som måhända inte får eller kan kvittera ut ett enda öre i statsbidrag. Är det då för mycket begärt att dessa samhällsnyttiga orga-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

nisationer premieras genom att staten tillerkänner deras bidragsgivare avdragsrätt?

En möjlighet till ett skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål skulle naturligtvis öka gåvornas antal och storlek. Det skattebortfall som samhället skulle få vidkännas skulle komma att betala sig genom effekten av de från samhällets synpunkt viktiga ändamål till vilka gåvorna skulle gå.

Denna frågas behandling har under lång tid följts med mycket stort intresse av alla dem som utanför detta hus inom olika organisationer är sysselsatta med samhällsnyttigt arbete. Detta gäller naturligtvis i högsta grad människorna inom de religiösa samfundet.

Det är ganska naturligt om riksdagen, som år efter år haft att ta ställning i en fråga med i stort sett enahanda yrkanden, behandlar detta ärende rätt slentrianmässigt. I år har dock på grund av en utomparlamentarisk aktion, som riktats mot mig för vad jag sagt från denna talarstol i ett annat ärende, frågan kommit att om inte direkt stå i fokus så i varje fall aktualiseras. Det har hänt, herr talman, att även jag när vi behandlat denna eller liknande frågor från denna talarstol vädjat till en speciell liten grupp inom det socialdemokratiska partiet. Denna min vädjan har både förklingat ohörd och blivit misstolkad. Det har av någon — för mig obegriplig — anledning varit en smula eldfängt att vädja om stöd från endast några få socialdemokrater, nämligen sådana ledamöter som jag trott haft speciellt intresse för denna fråga. Jag skall därför, herr talman, i dag inte framställa min vädjan på samma sätt.

Eftersom de borgerliga partierna stött motionen i utskottet, vill jag — och jag hoppas att herr Zachrisson hör vad jag säger — avslutningsvis inte endast vädja till de nio medlemmarna av Broderskapsrörelsen bland ledamöterna från regeringspartiet utan också till de övriga 116 socialdemokraterna i den-

na kammare. Ty var så säkra, mina damer och herrar, att en kraftig majoritet för en utredning av det aktuella spørsmålet skulle hälsas med mycket stor tillfredsställelse i framför allt kristna kretsar!

Jag yrkar bifall till reservationen 1.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Riksdagen har ju tidigare diskuterat olika former av ökad hjälp till u-länderna, och vi är väl inom samtliga politiska partier överens om att denna hjälp bör öka under åren framöver. Vad vi främst varit oense om är hur snabbt hjälpen skall öka, men i princip är vi alltså överens.

Oenighet har också rätt om huruvida hjälpen skall lämnas via skattefavourer till enskilda och till företag. Därvidlag har vi socialdemokrater hela tiden hävdad att hjälp till u-länderna i form av gåvor eller i form av företagsetableringar inte bör gå via skattelättnader. Samma princip har vi för övrigt hävdad när det gäller hjälp som ges inom vårt eget land. Det bör enligt vår mening i stället lämnas ett direkt statligt stöd genom bidrag som prövas i första hand av SIDA och slutgiltigt beslutas här i riksdagen.

Om nu herr Fridolfsson i Stockholm tycker att de anslag för hjälp till u-länderna, som riksdagen fattar beslut om, inte är ändamålsenliga eller går till fel land, så har han ju möjlighet att genom motioner här i riksdagen fästa vår uppmärksamhet på saken och försöka övertyga oss om att vi lämnar oriktig hjälp ifall vi följer de förslag som främst SIDA lagt fram.

Riksdagen har ju också antagit en plan för hur stor u-hjälpen skall vara och i vilken takt den skall öka. Om vi skulle bifalla reservationen och införa avdragsrätt för gåvor till u-länderna finge vi alltså en diskussion om huruvida de angivna ändamålen är allmännyttiga eller inte. Det skulle bli besvärligheter även i taxeringsnämnderna, där man skulle tvingas göra just en bedöm-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

ning av om ändamålet är samhällsnyttigt eller inte. Under sådana förhållanden skulle det heller inte bli möjligt för riksdagen att göra en detaljerad prövning av varje särskilt fall. Den prövning vi nu har möjlighet att göra skulle överflyttas till den enskilda personen eller till den organisation som lämnar hjälpen.

Vad jag sagt gäller reservationen 1. I reservationen 2 yrkas på åtgärder i syfte att genom skattelättnader underlätta för svenska företag att göra investeringar i — som det heter — lämpliga utvecklingsländer. Vi inom utskottsmajoriteten anser att det önskemål som framförs i reservationen bäst tillgodoses genom att Sverige ingår dubbelbeskattningsavtal — då löses i stort sett hela problemet. Sverige har ingått en mängd sådana dubbelbeskattningsavtal, och som herr Larsson i Umeå redan påpekat pågår underhandlingar med ytterligare tio länder — samtliga u-länder — om dubbelbeskattningsavtal. Underhandlingarna med ett elfte land är praktiskt taget klara.

Detta är alltså den väg som vårt land bör gå. Den har också rekommenderats av en arbetsgrupp inom FN, som bestått av representanter för både u-länder och i-länder. Arbetsgruppens rapport behandlas för närvarande inom OECD:s skattekommitté. När ett slutgiltigt ställningstagande gjorts där får vi i vårt land avgöra, om det finns anledning för oss att ändra texten i avtalen eller bygga ut dessa. Vi kommer väl då att följa rekommendationerna från OECD:s skattekommitté.

Herr Fridolfsson i Stockholm försökte i sitt senaste inlägg på ett annat sätt än tidigare föra fram en vädjan till de nio broderskaparna i denna kammare att rösta för reservationen 1. För min del hoppas jag att broderskaparna nu liksom tidigare skall följa utskottsmajoriteten.

Herr Fridolfsson i Stockholm sade att det inte går att bygga sin tillit till stats-

bidrag när det gäller att lämna hjälp i olika former. Men statsbidragen är väl ändå säkrare än allmosor från enskilda människor eller organisationer, herr Fridolfsson. Senast i september förra året fick vi en kraftig väljaropinion för att statsbidragen skall bli säkrare. Denna säkerhet ligger i att de moderata inte fick majoritet i den lagstiftande församlingen. Detta är en garanti för att staten kommer att få sådana inkomster, att den även i fortsättningen kan lämna säkra bidrag till hjälpbehövande människor, till u-länder, till organisationer som behöver den. Socialdemokratin utgör en garanti för att bidragen i framtiden kommer att kunna lämnas. Om herr Fridolfssons parti, moderata samlingspartiet, skulle få majoritet blir situationen högst osäker. Det kan jag hålla med om.

Jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m) kort genmäle:

Herr talman! Det fanns ett par intressanta saker i herr Kristensons inlägg.

Att ta ordet Broderskapsrörelsen i sin mun är ibland liktydigt med rena krutdurken. Det är väl inte fråga om en organisation som endast uppträder i valrörelsen. Man proklamerar sina synpunkter med flygande fanor och klingande spel. Man är m. a. o. en del av ett parti, och jag ser Broderskapsrörelsen som en del av det socialdemokratiska partiet.

Den som lyssnade uppmärksamt till mitt första inlägg måste ha märkt vilken glidning jag gjort. Jag frångick min gamla metod genom att vädja till *hela* det socialdemokratiska partiet. Därmed trodde jag hela denna sak var överspelad. Men herr Kristenson blev en aning orolig och vädjade till de nio att följa partilinjén. Vi får väl se vad som händer vid voteringen.

Till sist vill jag vädja till herr Kristenson att inte tala nedlåtande om de verksamheter som bedrivs med hjälp

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

av allmosor, offer och insamlingar. Här i landet insamlas ett tiotal miljoner kronor årligen i och för att bedriva kristen och ideell verksamhet. Visst är man tacksam för det stöd man kan få från staten — detta sade jag också i mitt inlägg — men naturligtvis skall inte staten ta åt sig äran av att det i detta land kan bedrivas en intensiv och omfattande kristen verksamhet just på grund av att det finns offervilligt folk. Det är därför vi från det moderata samlingspartiets sida och för övrigt från borgerligt håll genom avdragsrätt vill hjälpa dem som via uppoffringar — kalla gärna bidragen allmosor — gör en betydelsefull insats.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om vi skulle lyckas få dubbelbeskattningsavtal med ifrågavarande u-länder, skulle detta i stort sett betyda att vi fick »credit of tax»-systemet, och de innebär bara att man därigenom inte blir dubbelbeskattad. Om detta system inryms i våra dubbelbeskattningsavtal, tar vi i alla fall i Sverige tillbaka en eventuell lätnad som ett u-land har beviljat. Vi reserverar anser att riktmärket bör vara att förmånen av skattefrihet i ett u-land inte på något sätt upphävs genom beskattning i Sverige. Vi är inte nöjda enbart med att man undanröjer dubbelbeskattningen. Vi anser det både rättvist och rättfärdigt att man inte här i Sverige tar tillbaka en förmån som ett fattigt u-land har givit, ty då blir denna förmån närmast illusorisk.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fridolfsson i Stockholm påstod att jag blev orolig vid tanken på hur broderskaparna skulle rösta i denna fråga. Nej, herr Fridolfsson, jag behöver inte alls vara orolig. Vi har nämligen i stadgarna för vår riksdagsgrupp en paragraf som säger att var och en röstar efter sitt samvete. Jag

förmodar att ni inte har någon sådan inom moderata samlingspartiet; där måste ni tydligen vid varje tillfälle rösta efter den officiella partilinjens. Våra broderskapare kan alltså utan att jag eller någon av mina partikamrater blir orolig rösta precis hur de vill i den kommande voteringen. Jag är emellertid alldeles övertygad om att de av saktliga skäl kommer att rösta med utskottsmajoriteten.

Herr Larsson i Umeå gör gällande att dubbelbeskattningsavtalen — som han i och för sig finner vara riktiga — kan medföra att svenska företag gör en del vinster, som beskattas här i Sverige. Det är möjligt att det i vissa fall blir någon liten skatt, men om det inträffar hamnar de svenska företagen i precis samma läge som andra industriländers företag, och den jämställdheten kan väl vara riktig. Den arbetsgrupp inom FN med representanter för både u-länder och i-länder som har arbetat med denna fråga och överlämnat sin rapport till OECD:s skattekommitté är helt överens om detta. När denna blir färdig med sitt förslag kommer vi alltså att på nytt få ta ställning.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m) kort genmäle:

Herr talman! Kanske valde jag orden illa när jag sade att herr Kristenson verkade orolig; uppriktigt sagt: jag tror inte han behöver vara det. Jag kunde ha uttryckt mig på ett annat sätt, nämligen att det är vår förhoppning att vi skall få stöd av bl. a. de 9 broderskaparna.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristenson sade att det kan bli en liten beskattning i Sverige om ett u-land skulle ge en skattebefrielse. I själva verket befriar många u-länder företag helt från beskattning för att locka dem till sig. Detta innebär att företagets vinst i full utsträckning blir beskattad enligt svenska skattenor-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

mer. Med andra ord tar vi in full skatt här i Sverige. U-landet gör denna prestation för att locka till sig företag, men vi tar bort lockelsen genom att beskatta företagen i Sverige. Det är den verklighet som föreligger.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Den motion som jag m. fl. har väckt och som nu behandlas återkommer som en följetong år efter år. Anledning därtill är att vi vet att stora grupper människor i vårt land gärna skulle vilja ha en utökad möjlighet att själva bestämma vart deras bidrag till andra människors hjälp skall gå. Det finns dessutom, vilket brukar påpekas, ett prejudikat: 1944 och 1945 fick vi ge hjälp på ungefär dessa villkor till de krigshärjade länderna. Anledningen var den gången att det var bråttom att ge hjälp.

Jag tycker nog att det är bråttom nu också. Behövs t. ex. inte alla tänkbara nya initiativ för ungdoms- och narkomanvården? På dessa områden har det ofta visat sig att enskilda har fått gå före och göra experimenten, och sedan har samhället kommit efter så småningom och dragit nytta av erfarenheterna. Och framför allt: Behöver inte u-länderna snabbt allt det stöd de kan få innan ännu fler dör? U-hjälp är inte bara en fråga om att skicka torrfisk och torrmjök — det är också en fråga om att skicka unga tekniker och skaffa familjeplaneringskliniker. Även detta är brådskande.

När vi nu vet att det enligt beslut kommer att dröja till åtminstone 1974 innan vi kommit upp ens till 1 procent av bruttonationalprodukten, skulle vi då inte kunna våga oss på att släppa lös människornas generositet och låta dem få ge inte bara vad de har råd med utan även skatten på det? Det är nämligen så det kommer att verka, det vågar jag faktiskt tro efter vad jag har sett både hos unga familjer och hos gamla som redan ger så mycket och som, om de fick denna lättnad, skulle sätta in på

postgiro inte bara vad de brukar sätta in utan också den skatt som de inte behövde betala.

Det blir alltså något mindre skatt åt svenska staten, men det blir kanske i stället en början till u-landsskatt. Därmed kanske vi kunde nå enprocentmålet litet fortare än vi hade tänkt oss och kunde börja fundera på nästa procent.

Riksdagen kan motargumenten här emot bättre än jag, och jag skall därför inte gå in på de tekniska frågorna — de har lösts i andra länder och kan säkert lösas här också, om vi får den utredning som begärs i motionen.

Det brukar gärna sägas att alla avdrag av detta slag mest gynnar de rika. Det är självklart; har man en progressiv beskattning gynnas de höga inkomsttagarna mest av avdrag — det är en enkel matematisk sanning. Men den nackdelen får man väl acceptera när man accepterar progressiviteten för alla dess fördelars skull. Sedan kan man också fråga sig vilka som är de rika i detta land. Hur många av oss svenska inkomsttagare har 50 procent eller mer i marginalskatt? Det är nästan en tredjedel av oss. Om man tar en marginalskatt på 40 procent, vilket verkligen skulle märkas när det gäller det som denna motion pläderar för, är vi nere i inkomster på 12 000—15 000 kronor för gifta. Det är alltså inte någon numerärt obetydlig rikemansgrupp det är fråga om. Och de verkligen rika, de som har sådana löner som vi här i kammaren har, utgör en bekant 3 procent av alla manliga inkomsttagare och 0,3 procent av alla kvinnliga. Det blir alltså inte heller någon betydande påtryckningsgrupp.

Sedan återstår det verkligt viktiga argumentet, att ett genomförande av förslaget skulle innebära att vi inför ett helt nytt drag i vår skattelagstiftning. Är det verkligen så? Har gåvor som man ger till ideella ändamål inom eller utom landet verkligen samma skattekraft som andra pengar man tjänar? Är de i själva verket inte att räkna som

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

ungefär lika litet skattekraftiga som de pengar man betalar till kommunalskatten? De pengarna får vi ju dra av och av dem får vi ändå allesammans igen mycket i form av nyttigheter.

Så ser det alltså ut från den enskilde givarens sida. Men om man ser på det från de ideella organisationernas synpunkt finns det en sak att tillägga, som blir allt tydligare för varje år och som faktiskt håller på att förändra de ideella rörelsernas situation. Ideella rörelser som inte har stark anknytning till något politiskt parti får nämligen allt svårare att hävda sig i ett samhälle där ingen kan bygga lokaler utan samhällets tillstånd, där snart ingen kan ge ut tidningar utan dess stöd och där den rörelse som får anordna en utställning på statens bekostnad får ett svåröverkomligt ekonomiskt övertag över alla de rörelser som inte får göra detsamma. Allt kulturellt och ideellt handlande i detta samhälle blir alltmer beroende av staten, d. v. s. av politikerna. Det är nödvändigt i ett land där staten tar nästan hälften av bruttonationalprodukten. Detta beror delvis på en rent teknisk-ekonomisk utveckling men även på ett idémässigt och viljebestämt handlande. Det ideella handlande som i dagens läge förblir enbart privat, hänvisat till människors privata liv och enskildas konsumtion, riskerar att bli allt blodtunnare och kraftlösare. Det är många som anser att det skall vara så.

Men jag för min del vill gärna ifrågasätta, med den här motionen som bakgrund men kanske inte bara med tanke på den, om detta verkligen är den enda i alla situationer rätta och tänkbara utvecklingen. Att det inte skulle finnas några andra ideella organisationer än de politiska och partianknutna är väl ett perspektiv som de flesta inte gärna skulle acceptera, men det skattesystem som vi har är, tillsammans med andra tekniska faktorer, på väg att leda oss till det tillståndet.

Skulle vi då inte kunna i det speciella fall, som motionen handlar om och

där pengarna i alla fall — det föreställer jag mig att utredningen skulle komma fram till — skulle gå till i förväg noga bestämda och kontrollerade ändamål, få själva bestämma över vilka av dessa ändamål som vi skulle vilja stödja med våra pengar? Jag föreställer mig att utredningen skulle leda till att det bleve en sorts godkänd lista över organisationer som finge ta emot gåvor med sådant här skatteavdrag, och att komma på denna godkända lista vore i praktiken liktydigt med att få ett statligt bidrag, om också inte alldeles storleksbestämt. Den saken skulle i alla fall bero på ett politiskt beslut.

Ur statens synpunkt skulle det göra ganska liten skillnad, vart pengarna ginge, men för den enskilde givaren skulle det betyda ganska mycket att för en gångs skull direkt och frivilligt få ge även sina skattepengar till de ändamål han själv hade valt. Det mesta vi gör i dag är vi tvungna att göra kollektivt, och det kommer inte att bli mindre i framtiden — det vet jag lika väl som någon annan — men jag tror inte vi blir sämre samhällsmedborgare för att vi får denna uppmuntran att någon enda gång gå den direkta, privata vägen. Jag tror det är många som då kommer att visa, kanske ännu tydligare än de kan göra med röstsedeln, hur mycket de anser att de är skyldiga dem som har det sämre än vi.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för gåvor till humanitära, religiösa m. fl. ändamål anses av en mycket stor grupp medborgare som en solklar rättighet, och förväningen över riksdagsmajoritetens kallsinne mot tidigare framställningar i den här frågan är därför mycket stor ute i landet. Här erbjuds ju en utomordentlig samarbetsform mellan staten å ena sidan samt

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

de frivilliga organisationerna och deras medlemmar å den andra sidan.

I ett demokratiskt och liberalt samhälle, där man hävdar den enskildes både skyldigheter och rättigheter, borde man inom ramen för den enskildes initiativförmåga kunna ge stor frihet för verksamhet på detta område. Här finns plats för staten att genom en generös skattelagstiftning stimulera verksamhet som ger ett meningsfullt livsinnehåll åt skilda kategorier. De frivilliga organisationerna engagerar i mycket stor utsträckning ungdom och kompletterar samhällets åtgärder på en rad områden såväl inom vårt eget land som i flertalet länder där vårt land bedriver biståndsverksamhet.

Vad vore då naturligare än att de möts av stimulerande åtgärder från samhällets sida? Visserligen utgår i begränsad utsträckning direkta statliga bidrag till den frivilliga verksamheten, men dessa utgör en ringa del av det totala behovet och går inom den religiösa verksamheten endast till lokalbyggnadskostnader och till studieverksamhet. Bidragen motsvarar endast någon procent av det totala behovet.

Det är värt att notera att avdragsrätt för gåvor inte är något unikt i vårt land. Från slutet av 1930-talet till mitten av 1940-talet kunde skattskyldig vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt få åtnjuta avdrag för penninggåvor till vissa humanitära ändamål. Även om skattelagsakkunniga år 1956 hade invändningar mot principen, anvisade de en enkel avdragsform. Riksdagen har trots detta flera år avslagit motioner om avdragsrätt för gåvor.

Vid behandlingen av 1966 och 1967 väckta motioner rönt motionärerna viss framgång genom beviljningsutskottets hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning rörande införande av rätt till avdrag vid beskattningen av gåvor till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt till kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga

ändamål. Man måste beklaga att reserverna för avslagsyrkandet lyckades få majoritet i riksdagen.

Motionsparet I: 679 och II: 818, som jag närmast talar för, berör biståndsarbetet i u-länderna. Alla är medvetna om det enorma pionjärbete de kristna missionsällskapen utfört långt innan begreppet u-hjälp präglades. Intresset är icke mindre i dag. Det finns en grupp människor som, samtidigt med att de villigt ger bidrag genom sin skatt, även offrar pengar till u-hjälp genom sina egna församlingar eller andra stiftelser. En stor del av dessa skulle kunna öka sina insatser om staten ville medge lättnader vid beskattningen.

Att det blir fråga om mycket effektiva pengar har framhållits i min motion. Detta förringar inte SIDA:s verksamhet, men det är ovedersägligt att missionen genom sin redan etablerade verksamhet kan genomföra vissa projekt billigare än någon annan. Under föregående år färdigställde svenska staten genom SIDA och byggnadsstyrelsen ett lärarseminarium i Nairobi. Anläggningen omfattar ett 30-tal hus med utrymme för samlings- och undervisningslokaler, bostäder för lärare och elever m. m. Internatet, som ger plats för 288 elever, har kostat 18 miljoner kronor eller 62 500 kronor per elev. Ungefär samtidigt bygger den svenska pingstmissionen ett annat lärarseminarium för 270 elever i Kiremba, Burundi. Även här rör det sig om ett internat med samlings- och undervisningslokaler, sov- och matsalar, kök, ekonomiutrymmen, sammanlagt ett 30-tal hus. Kapacitetsmässigt är alltså anläggningen jämförbar med Nairobi-bygget, men kostnaderna har här beräknats till 1,4 miljon kronor eller 5 200 kronor per elev. SIDA har bidraget med 1 miljon kronor. Det är klart att det statliga projektet kan redovisa högre standard, men de 13 gånger högre kostnaderna talar för att man genom missionen får ett mycket gott utbyte för de pengar som satsas den vägen. Målet för u-biståndet bör na-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

turligtvis vara att åstadkomma mesta möjliga hjälp med tillgängliga resurser. Det finns en mycket stor och tydlig för många okänd grupp av medborgare i vårt land, som genom missionen vill verka för en utjämning mellan folken. Där finner man också ungdomen väl företrädd.

Avdragsrätten skulle stimulera till en kraftig ökning av de frivilliga insatserna. Statens bortfall av skattemedel bleve obetydlig i förhållande till den effekt den utökade hjälpen skulle få. Låt oss göra ett litet räkneexempel. Antag att avdrag medgäves för 1 000 kronor och att 10 000 personer skänkte detta belopp. För enkelhetens skull räknar vi med en marginalskatt av 50 procent. Årligen går då 10 miljoner kronor till u-hjälpen med ett skattebortfall på högst 5 miljoner kronor. Effekten skulle sannolikt bli ännu högre därför att många även skulle offra den skattelättnad de skulle erhålla. Skattebortfallet skulle alltså få en mångfaldigad effekt ute på fältet. Detta borde vara en särskild angelägenhet för staten, eftersom utvecklingstakten inom SIDA inte kan höjas hur snabbt som helst samtidigt som man fordrar snabba insatser. Varje liten breddning av hjälpen får även en progressiv verkan. Den ökning av exempelvis lärarutbildningen man kan uppnå i dag medför att om några år ännu flera kommer att stå färdiga att undervisa den unga generationen. Man kan också uttrycka det så, att man får en accelererande effekt på u-landsverksamheten. Detta är en utmaning från de frivilliga organisationernas sida som staten verkligen borde ta upp.

Det är mot den bakgrunden som jag har motionerat om att åtminstone bidrag till u-hjälpen borde vara undantagna från beskattningen. Eftersom bevillningsutskottet nu föreslår att riksdagen skall avslå även denna begränsade avdragsrätt, finner jag det skäligast att ansluta mig till reservanterna. Jag yrkar därför bifall till reservationen nr 1 av herr Sundin m. fl.

I detta anförande instämde herr *Westberg* i Ljusdal (fp).

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var några funderingar av fru Anér och herr Sellgren som gav mig anledning att begära replik.

Fru Anér säger att det finns många människor som vill lämna ytterligare hjälp, om de får skattelättnader. Ja, det är naturligtvis ingen som förbjuder någon människa att ge hjälp till u-länder eller till ändamål inom vårt eget land som vederbörande sympatiserar med. Men, fru Anér, varför skall man bara öka hjälpen, eller lämna hjälp, när man får stöd av staten för att framstå som en människa som ger 1 000 eller 10 000 eller 100 000 kronor, samtidigt som man underlåter att tala om, att det är tack vare att staten avstår från skatter — d. v. s. tack vare att man får avdragsrätt i sin egen deklaration — som dessa belopp kan lämnas? Blir det då inte fråga om litet av skrymteri?

Vidare säger fru Anér, att hälften av alla inkomster i samhället går till skatt. Det är ett generellt påstående. Det är väl möjligt, men såvitt jag vet framförs det mycket sällan några krav här i riksdagen eller i de kommunala församlingarna eller i landstingsförsamlingarna på att man skall avstå från statlig, kommunal eller landstingsservice, utan vi betalar vår gemensamma konsumtion genom den statliga och kommunala inkomstbeskattningen. Såvitt jag vet är de politiska partierna i riksdagen överens om att så skall det tillgå. Vi kan visserligen tvista om några hundra miljoner mer eller mindre i statsutgifter, men detta har ingenting med själva principen att göra.

Att bidra med skattelättnader för att kunna lämna bistånd till u-länderna, säger herr Sellgren, skulle bli en ypperlig samarbetsform mellan staten och den enskilde. Det skulle alltså betyda att staten i så fall skulle vara med om

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

att dels diskutera med den enskilde eller med organisationer och dels pröva i varje enskilt fall vart den humanitära hjälpen skall gå.

Sedan gör jag en reflexion till, herr talman, nämligen att en liberal bara tycks kunna vara ideell när han har pengar som drivfjäder.

Fru ANÉR (fp) kort genmäle:

Herr talman! Helt kort: Var det där skrymteriet skulle komma in vet jag inte — det står ingenstans i vad vi har bett om, och jag har aldrig antytt att man skulle offentliggöra hur mycket man ger; det vet jag inte vem som gör. Den enda som skulle få reda på det vore taxeringsnämnden, men taxeringsnämnden och taxeringsintendenten har tystnadsplikt.

Jag nämnde vidare att hälften av bruttonationalinkomsten går till skatt, men detta gjorde jag på intet vis för att polemisera mot detta faktum, utan jag nämnde det bara såsom den sociologiska bakgrunden till att ideella rörelser av alla sorter i dag har en helt annan svårighet att verka än på den tiden när denna rörelsevåg en gång startades. Det blir svårare och svårare, och det blir smalare och smalare utrymme för det enskilda arbetet. Som jag sade beror detta inte alls bara på att några elaka människor sitter och beskattar oss, utan på en helt naturlig och ofrånkomlig utveckling. Jag menade att man måste se klart vad som händer, när utrymmet krymper allt mer och mer för de enskilda initiativen. I ett sådant enstaka fall, där det skulle vara utomordentligt väl kontrollerat vart pengarna ginge och att de skulle gå till precis lika goda ändamål som någonting som staten bestämmer, skulle man kanske kunna ge de enskilda glädjen att få lämna sina bidrag direkt — givaren får ju inte någon glädje av pengarna, utan det är bara den man ger åt som får glädje av gåvorna.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! De motioner som bevillningsutskottets betänkande behandlar är till allra största delen gamla bekanta för de flesta av kammarens ledamöter. I grund och botten är vi nog många som anser att det skulle vara värdefullt om det ginge att anvisa en väg till avdragsrätt till ett visst maximum för gåvor till de angivna ändamålen: kulturella, religiösa, u-hjälpsbetonade.

Från det ena hållet — och dit räknar jag mig — hävdas att det bör finnas möjligheter att göra avdrag hos oss lika väl som det har visat sig möjligt i Danmark, Tyskland, USA, Finland, Frankrike, Belgien, Holland och Italien. De frivilliga bidragen — det är, herr Kristenson, i många fall inte allmosor utan ganska stora offer och bidrag som ges — kommer utan tvekan att bli ännu större om det ges en möjlighet till avdrag i deklaration just för dessa ändamål.

Från det andra hållet — och där står utskottsmajoriteten — uppställer man stora svårigheter när det gäller tillämpningen av sådana undantagsbestämmelser. Jag förmenar att man borde kunna ena sig om en förutsättningslös utredning.

Utskottsmajoriteten säger att direkta statliga bidrag vore att föredraga. Men såväl utskottets medlemmar som alla vi andra vet att den vägen knappast är framkomlig. När det gäller i varje fall den evangeliska verksamheten skulle missionsorganisationerna tacka nej till ett sådant bidrag. Vi vet också hur svårt det är att få fram pengar just för u-hjälpsverksamheten. Vi har haft den frågan uppe gång på gång. När det gäller att snabbare komma fram till målet 1 procent av nationalprodukten vet vi hur svårt detta är. Förvisso skulle också denna verksamhet få en betydlig ökning om denna utväg användes.

Vi som anser att man i varje fall borde försöka denna väg skall inte döma

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

dem som vägrar att vara med eller som anvisar andra vägar. Men som många gånger annars gäller det att vi ser ensidigt på frågan, och vi har olika åsikter om vad som är det bästa. Herr Kristenson sade att var och en får rösta efter sitt samvete och sin åsikt. Detta är givetvis helt oantastligt, och därom är vi alla ense. Framför allt skall vi inte säga att det ena förslaget är mer kristet än det andra. Vi har rätt att vädja till varandra — och det har gjorts här — om stöd för den av oss anvisade vägen. Jag tror att man skulle ge t. ex. den svenska missionen ökade möjligheter att delta i materiellt och humanitärt hjälparbete. De allra flesta torde vara eniga om att missionen har större möjligheter än några andra att på ett relativt billigt och effektivt sätt göra en insats.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna.

I detta anförande instämde herr *Wiklund* i Stockholm (fp).

Herr ENARSSON (m):

Herr talman! Den fråga som vi just nu behandlar, nämligen rätt till avdrag vid beskattning för gåvor till religiös verksamhet och andra eljest uppenbart allmännyttiga ändamål, omfattas sedan länge, som tidigare framhållits från denna talarstol, med stort intresse av många människor. Det framgår tydligt av de många framstötter i saken som gjorts här i riksdagen och av diskussioner i den allmänna debatten.

Som framgår av utskottets redogörelse har frågan behandlats bl. a. vid 1961, 1964 och 1965 års riksdagar. I samtliga fall har riksdagen på bevillningsutskottets förslag avslagit motionerna. Vid 1966 och 1967 års riksdagar har utskottet med lottens hjälp biträtt förslag om att hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande införande av rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor av denna art. 1967 synes i varje

fall vara första gången som u-hjälp särskilt har omnämnts i sammanhanget. Utskottets förslag rönt dock samma öde som tidigare reservationsvis framförda förslag, nämligen att det blev avslag i båda kamrarna.

Senast 1968 har avslagsproceduren upprepats. Bevillningsutskottets majoritet hävdade då — utöver den förut intagna ståndpunkten, att de allmännyttiga strävandena borde tillgodoses genom direkta bidrag av allmänna medel — att det vore mycket svårt att göra en för det praktiska taxeringsarbetet lämplig avgränsning av de ändamål som skulle kunna motivera en avdragsrätt vid beskattningen. I det nu föreliggande betänkandet säger utskottsmajoriteten också att den av riksdagen intagna ståndpunkten, att ifrågavarande ändamål bäst främjas genom direkta statliga bidrag och inte skall stödjas genom avdrag vid beskattningen, alltså vidhålls.

Det är ju klart att liksom i många andra fall det här kan råda delade meningar i sakfrågan om efter vilka riktlinjer den bör lösas, och man kan inte såvitt jag förstår utan vidare underkänna någotdera av argumenten.

Vi reser vanter hyser dock fortfarande den uppfattningen att, då det finns ett så starkt intresse för vår ståndpunkt dels som jag nyss sade i den allmänna debatten och dels ute bland enskilda människor, inte minst här i riksdagen, där förslaget ihärdigt har framförts och vid två tillfällen genom lottning vunnit majoritet i utskottet, utgör samtliga dessa yttringar goda skäl för att frågan blir föremål för utredning.

Vad beträffar svårigheterna i fråga om det praktiska taxeringsarbetet har ännu mera komplicerade frågor tidigare visat sig kunna lösas. Jag tror ganska säkert att även denna fråga taxeringstekniskt kan lösas på ett tillfredsställande sätt.

Med denna korta motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1, och jag ber även att få an-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

sluta mig till yrkandet under reservationen 2.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Detta är som fru Anér sade något av en följetång. Det som är nytt i dag är ju att man har fört in u-hjälpen i katalogen över vad det gäller.

Jag är alltid förvånad över att man tar så kolossalt lätt på frågan hur stor nytta av ett sådant här avdrag en människa får och att man alltså ser så enkelt på den regressiva sidan av problemet. En dylik avdragsrätt innebär ju, att de som har höga inkomster får mera nytta av avdraget än de som har låga inkomster. Det kan väl inte vara riktigt, när vi går in för likställighet.

Jag har en tabell över en uträkning av vad avdragsrätten medför för olika inkomsttagare. Om man har 15 000 kronor i inkomst, blir den nettoutgift som den enskilde får vidkännas, om han ger en gåva på 1 000 kronor, 665 kronor. Resten får han indirekt i statsbidrag. För den som har en inkomst på 50 000 kronor blir det ungefär hälften som han får tillbaka genom avdraget, såsom också har sagts tidigare här. Vid en inkomst på 100 000 kronor blir nettoutgiften för den enskilde ungefär 375 kronor. Det kan väl inte vara rimligt att samhället ger bidrag som slår på detta sätt.

I detta sammanhang dyker det alltid upp en annan fråga, som det är besvärande att man inte tycks förstå. I deklara-tionsögonblicket skall man tänka på vad man gett till sin församling eller till andra ändamål och försöka ta upp så mycket som möjligt för att slip-pa skatt. Denna sammankoppling är inte så trevlig. I varje fall vill inte jag vara med om den.

En annan fråga är hur många det egentligen gäller. Enligt den uppräkn-ning som görs rör det sig om en stor mängd. Det gäller religiösa, humanitära, kulturella, vetenskapliga eller, som det står i herr Fridolfssons i Stockholm motion, »eljest uppenbart allmännytti-

ga» ändamål. Hur mycket i samhället omfattar detta? Som jag nämnt i ett ti-digare anförande har man i Danmark fått in 759 organisationer på en sådan lista. Jag vet inte vilka kriterierna är i Danmark, men jag förmodar att all-männnyttigheten spelar en stor roll. Det blir alltså fråga om synnerligen många ändamål och till slut kommer man kan-ske fram till att det borde finnas ett schablonavdrag, eftersom ju alla egent-ligen ger någonting.

Herr Fridolfsson har i dag så att säga gått ner i varv. Han har talat å den kristna gruppens vägnar tidigare, men nu säger han att han kanske inte vill göra detta. Men han tar med en mycket stor mängd människor i landet, framför allt dem med kristen bekännelse. För min del kan jag tala för den grupp som sluter upp kring Broderskapsrörelsen. Under alla de år frågan varit aktuell har inte i en enda motion på våra kongresser framförts detta krav. Det bety-der att den lilla grupp i riksdagen som nu apostroferats i detta fall inte är isole-rad. Åsikterna grupperar sig efter poli-tiska uppfattningar, och för den som har en liberal eller konservativ inställ-ning innebär skattestimulansen någont-ning som mycket väl kan godtas i sam-manhanget.

U-hjälpen har varit på tal, och jag utgår från att alla i denna kammare har starka sympatier för den. Det har ju lämnats statsbidrag till u-hjälpen, och enligt min mening är det också riktigt att det lämnas ett direkt statsbidrag. Hittills har missionsorganisationerna i stort sett fått det statsbidrag som be-gärts, men det är kriterierna på stats-bidraget som undergår en viss föränd-ring. Medan det tidigare varit fråga om investeringar kommer det framdeles att också kunna lämnas statsbidrag till drif-ten. Jag förmodar att det statsbidrag som nu utgår med låt oss säga 4 miljo-ner kronor om året mycket väl kan hö-jas med åtskilliga miljoner, och jag ty-cker det vore en värdefull insats för u-hjälpen om missionsorganisationerna

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

finge del av en sådan höjning. Ty dessa organisationer utför ett mycket bra arbete, som bedrivs ute bland människorna. De har mycket god kontakt med folket, och det är värdefullt i all ut-
hjälp.

Här gäller det om vi skall ha direkt eller indirekt statligt stöd, och vi väljer för vår del den direkta vägen, som vi tycker är den riktigaste. Det har i sammanhanget sagts att utrymmet för de enskilda organisationerna då blir mindre men effekten där är naturligtvis svår att mäta. Vi vet inte hur därmed förhåller sig. Men när vi diskuterade denna fråga för några år sedan samlade jag in uppgifter om hur mycket medlemmar i Svenska missionsförbundet gav under en viss period. Argumentationen var densamma då som nu: skatterna var höga och samhället tog så mycket att möjligheterna att ge bidrag blev mindre och mindre. Vid närmare eftertanke inser givetvis de allra flesta att detta är fel. Vår levnadsstandard blir ju bättre och bättre. Det visade sig också att gåvorna i Svenska missionsförbundet i stort sett följde reallöneutvecklingen i landet. Det är troligen alldeles fel att utrymmet för enskild verksamhet i dessa sammanhang blir mindre och mindre. Däremot kan det sägas att i grunden beror givmildheten på om människor är intresserade av den verksamhet det gäller eller inte.

Herr talman! Jag har här bara velat motivera vår inställning, och jag kan säga att jag i det avseendet har talat på Broderskapsrörelsens vägnar.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv sade att det på Broderskapsrörelsens stämmor inte har förekommit några motioner om den avdragsrätt vi här diskuterar — men bevisar det att er uppfattning är riktig? Herr Svensson och hans kamrater i rörelsen sitter ju här i riksdagen och deklarerar här sin uppfattning i frågan. En ordförande

med herr Svenssons kapacitet har naturligtvis också ett stort inflytande över Broderskapsrörelsen.

Får jag också slå fast att jag aldrig talat å kristna gruppens vägnar. Jag har endast representerat mig själv och mitt parti. Det anförande jag för en stund sedan höll var enligt mitt eget förmenande mycket lugnt och dämpat. Jag begick däri inte det enligt vissa riksdagsmäns uppfattning oförlåtliga felet att vädja till en viss grupp inom ett parti eller till någon grupp här i riksdagen. Denna gång vädjade jag till regeringspartiet i dess helhet. Men det var tydligen inte heller riktigt bra. Man tog illa vid sig. Trots regeringspartiets massiva majoritet är medlemmarna där tydligen mycket ömma i skinnet. Om det efter denna debatt kommer att skrivas insändare i tidningarna om den vädjan jag här framställt, så bör de inte undertecknas av någon enskild socialdemokratisk ledamot av kammaren, utan de måste såvitt jag förstår undertecknas av gruppledaren Bo Martinsson.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utskottsmajoritetens talesman herr Kristenson fällde ett yttrande som förvånade mig oerhört. Det fälldes i en replik och var kanske inte så noga övertänkt. Jag tror i varje fall inte att han i detta avseende kan tala å utskottsmajoritetens vägnar. Herr Kristenson sade att en liberal kan vara ideell bara när det är pengar som är drivfjädern. Skulle det alltså innebära att han anser, att de tusentals liberala människor, som i folkrörelserna arbetar sida vid sida med socialdemokrater och med medlemmar i de övriga partierna och som offerar tid och pengar för denna verksamhet, skulle ha penningen som drivfjäder? Det är väl ett sådant överord som man kanske ibland tar till i debattens hetta men som jag hoppas inte skall stå kvar som en beskyllning.

Herr Svensson i Ljungskile, förlåt,

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

herr Svensson i Kungälv — jag förstår att han inte har något emot att bli förväxlad med herr Svensson i Ljungskile — sade att avdragsprincipen inte kan vara riktig därför att den ger större skatteavdrag åt den som har större inkomster. Men tror man verkligen att motionsyrkandet i fråga framförts i syfte att ge lägre skatt för människor som ger bidrag till frivilliga ideella ändamål? Nej, syftet är, såsom påpekats i motionerna, just att öka möjligheterna att ge till dessa ändamål.

Jag är säker på att ledamöterna av denna kammare, som ju ger en hel del till u-landshjälp och andra ideella ändamål, om de skulle få en möjlighet till skatteavdrag för detta — på samma sätt som i de flesta västerländska länder — inte skulle säga: Det är utmärkt, ty det skulle jag tjäna en massa pengar på! De skulle i stället säga att det är mycket bra, eftersom de då får möjlighet att öka sina bidrag till dessa angelägna ändamål.

När en tidigare utredning, nämligen skattelagssakkunniga, i förbigående tog upp denna fråga i samband med sin prövning av spørsmålet om periodiskt understöd anförde den som ett motiv *mot* ett system med avdragsrätt att högre inkomsttagare då skulle bli uppvakade av en mängd personer, som ville ha anslag till frivilliga organisationer och ideella ändamål. För min del har jag menat att detta skulle vara utmärkt. Jag har inget förbarmande med denna grupp av inkomsttagare. Dessa personer kan gott bli uppvakade av människor som vill ha bidrag till allmännyttiga ändamål. Om en avdragsrätt skulle finnas, kunde man ställa större krav på deras givande och de skulle också få större möjligheter att ge.

Jag hörde i en tidigare debatt till min förvåning en representant för socialdemokratiska partiet säga att en frivillig avdragsrätt inte är bra, ty ett införande av en sådan skulle medföra att

de rika skulle kunna få ett större inflytande på de frivilliga organisationerna. Låt mig som exempel ta en riksdagsledamot som ger 5 000 kronor av sin inkomst till ett sådant ändamål — vilket inte får sägas vara något större belopp med tanke på våra inkomster — och som skulle kunna få en möjlighet till skatteavdrag på 1 000 kronor för detta ändamål. Han skulle alltså kunna öka sitt givande med cirka 600 kronor. Är det någon som tror att detta skulle ge honom möjlighet att otillbörligt påverka verksamheten inom denna frivilliga organisation? Nej, också detta skäl måste vid en närmare granskning visa sig inte vara särskilt hållbart.

Herr talman! Självfallet kan man ha olika uppfattningar om detta spørsmål, och jag är beklämd över att man tar upp en debatt om vilket som skulle vara mera kristligt och mindre kristligt eller mera representativt för den ena kristna gruppen än för den andra.

Jag tror inte heller att man egentligen kan finna att det ligger någon avgörande skillnad rent ideologiskt mellan socialdemokratin å ena sidan och liberala partier å den andra sidan. Eftersom stora socialistiska partier i andra länder har gått med på denna ordning och varit med om att genomföra den, kan det inte vara någon avgörande ideologisk skillnad i detta avseende.

Nej, frågan gäller vad vi anser vara riktigt och lämpligt, och därvidlag kan vi ha olika uppfattningar utan att ifrågasätta varandras goda vilja. Vi som företräder reservationen anser att detta är ett effektivt och riktigt sätt att öka möjligheterna för de ideella organisationerna att få bidrag för sin verksamhet. De arbetar ju ofta under svåra ekonomiska förhållanden.

Det är i den andan, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till reservationerna.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:
Herr talman! Herr Gustafson i Göte-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

borg sade att han hade reagerat när jag yttrade att en liberal är ideell bara när pengar är med som drivfjäder. Ja, herr Gustafson, jag kan förstå att man reagerar och skriker till när man blir trampad på en tå som förmodligen är öm. Jag står alltså fortfarande för mitt uttalande.

Det är väl bra att, som herr Gustafson påstår, liberaler, socialdemokrater, högermän, centerpartister och andra arbetar sida vid sida i ideella organisationer för ökad hjälp till u-länderna och ett aktivt u-landsarbete över huvud taget. Men mig veterligt har ännu ingen socialdemokrat begärt skattelättnad för att år efter år syssla med denna verksamhet för u-länderna. Det är högermän, det är liberaler och det är centerpartister som begär en sådan skattelättnad för att fortsätta med sin hjälp till u-länderna.

Som löntagare betalar vi en skatt varje år. Om jag skulle få möjligheten att göra avdrag för den hjälp jag lämnar till u-länderna skulle därigenom, tycker jag, en helt ny princip införas för användningen av skattepengarna, ty när jag nu varje år betalar min skatt går den till olika ändamål — till handikappade, till pensionärer, till barnfamiljer, till försvaret, till polisen o. s. v. Men om jag får en skattelättnad därför att en del av min inkomst går till u-länderna minskas ju samhällets möjligheter att få inkomster för att betala ut pensioner, barnbidrag, bidrag till handikappade, pengar till försvaret etc. Det blir alltså de skattebetalare som inte erhåller avdragsrätt som får betala hela den inhemska verksamheten.

Jag tycker alltså att detta vore att införa en helt ny princip för användningen av skattepengarna.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Her talman! Med anledning av herr Fridolfssons i Stockholm yttrande vill jag bara göra ett kort och ganska själv-

klart konstaterande. Det är att jag och de andra som tillhör Broderskapsrörelsen är valda av den valkrets vi representerar, och där finns naturligtvis olika religiösa uppfattningar. Men vi har ingenting emot att, som vi gör, tala för en grupp i samhället som har en kristen och socialistisk uppfattning.

Och när jag sade att det inte väckts någon motion i denna fråga till våra kongresser avsåg jag närmast att klargöra att det inte tycks finnas något intresse för saken inom Broderskapsrörelsen. Funnes ett sådant intresse, hade naturligtvis motioner väckts. — Jag kan inte riktigt förstå vad herr Fridolfsson menar. Tydligt är jag en mycket betydelsefull person, men jag dirigerar ju inte medlemmarnas motionsskrivande. Motioner väcks när någon har synpunkter att framföra.

Det är en sak som inte finns med i denna uppräknig som alls inte varit uppe i diskussionen. Jag avser här fackföreningsrörelsen och de avgifter som där betalas. Varför önskar ni inte införa avdragsrätt också för denna avgift? Varför är inte sådan avdragsrätt exemplifierad? Men det är signifikativt att fackföreningsrörelsen aldrig kommit på den tanken att begära skatteavdrag för sina avgifter till ett mycket samhällsnyttigt ändamål.

Alla vet vi att herr Svensson i Ljungkile är en utomordentlig människa. Som person har jag ingenting emot att bli förväxlad med honom, men jag förmodar att herr Gustafson i Göteborg har upptäckt att vi båda har olika politisk uppfattning.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först beträffande fackföreningsavgifterna säga att det i tidigare sammanhang faktiskt har diskuterats om att göra dem avdragsgilla. Men konsekvensen skulle i så fall ha blivit att strejkbidragen skulle blivit skattepliktiga. Det var av denna

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

anledning som man inte arbetade vidare med denna fråga.

Såväl herr Svensson i Kungälv som jag är fackligt organiserade, och vi vet därför att de fackföreningsavgifter som vi betalar avser att tillgodose de intresen som vi har som anställda. Om det blir konflikter, får vi ett strejkbidrag. Vi har alltså en direkt nytta av dessa avgifter. Därför skall vi inte jämföra dem med de pengar som ges ut till allmännyttiga ändamål, som vi inte har vare sig direkt eller indirekt ekonomisk nytta av.

Jag har i mitt tidigare inlägg försökt att förklara att man inte vill komma lindrigare undan, herr Kristensson, utan avsikten är tvärtom att kunna få större möjligheter att hjälpa de frivilliga och ideella organisationerna att öka sin verksamhet, som vi alla är övertygade om är samhällsnyttig.

Jag skall sedan bara konstatera att herr Kristensson hade ett tillfälle att ta tillbaka det som jag trodde var ett oöverlagt yttrande. Han begagnade icke detta tillfälle.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det är många, inte bara socialdemokrater, som finner det besvärande att progressionen i vårt skattesystem har nått en sådan höjd, att varje försök att arbeta med skatten, särskilt med skattelättnaden, som ett instrument ofta får orimliga konsekvenser i form av större utdelning i kronor räknat ju större inkomst man har.

Men i den fråga vi här diskuterar är detta verkligen ingen relevant frågeställning. Jag var utomordentligt förvånad över herr Svenssons i Kungälv första anförande. Jag vet, och vi vet allesammans, att Evert Svensson är intensivt verksam i olika ideella organisationer, politiska, kristna och andra, till en liten del organisationer av den typ som nästan helt lever på frivilliga gåvor. Herr Svensson måste ha god personlig kännedom om många av de

människor som år efter år troget och uppopfrande ger av sina inkomster till dessa ändamål. Herr Svensson måste känna dem personligen; han är själv en av dem. Jag vet det.

Nå, om vi nu skulle få en avdragsrätt vid taxering för gåvor t. ex. till de kristna samfunden, skulle det verkligen innebära att herr Svensson och hans meningsfränder skulle så att säga knapra i sig skatterabatten på den gåva de givit till sitt samfund, till sin församling därhemma i Kungälv, och att de som har höga inkomster, såsom herr Svensson, skulle kunna knapra i sig en större godbit än de som har låga inkomster? Det är inte så den sortens människor fungerar, och det vet herr Svensson. Herr Svensson skulle själv alldeles säkert höja sitt bidrag till församlingen med det belopp som han fick tillbaka på skatten. Det är ju så det är tänkt. Därför tycker jag att vi från början kan avskriva hela frågeställningen om vem som får mest nytta av ett skatteavdrag — den som har stora inkomster eller den som har små.

Församlingen, föreningen eller organisationen som får gåvan drar större nytta av skattelättnaden för personen med de stora inkomsterna än av lättnaden för den med de små. Men den sortens människor som årtionde efter årtionde troget har hållit allsköns ideell verksamhet gående i vårt land är verkligen inte så beskaffade att de själva snor åt sig en lättnad av detta slag. Den kommer i allt väsentligt att tillfalla samma ändamål som de tidigare gåvorna.

En enda sak till, herr talman! Herr Svensson i Kungälv skilde mellan direkt och indirekt statsbidrag. Med direkt bidrag menade han anslag ur statskassan, medan indirekt skulle vara skatteavdrag. Man kan verkligen diskutera vilket som är mest direkt och vilket som är mest indirekt av dessa två olika sätt att hantera frågan. Jag skulle snarare vilja säga tvärtom.

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

Det talas i dag i alla möjliga sammanhang oerhört mycket om behovet av ett ökat personligt inflytande för de enskilda människorna, av något inslag av direkt demokrati i vår i och för sig välfungerande representativa demokrati. Näväl, om jag får möjlighet att själv, med pengar som annars skulle gå till skatt, stödja ett ändamål som ligger mig varmt om hjärtat, är det enligt min mening ett mera direkt stöd, även om det ges med medel som annars skulle ha tillfallit statskassan och kanske ha gått ut i form av statsbidrag. Stödet är mera direkt om jag får ge det själv.

Finessen med detta är givetvis inte att vi skulle ta bort vad herr Svensson kallar direkt statsstöd — tvärtom; det är nödvändigt och behöver på många områden ökas — utan att det skulle kunna få en inte så liten komplettering. Även om vi erkänner en väldig mängd ideella och allmännyttiga ändamål som viktiga och angelägna har vi ju nästan alla en eller två eller tre företeelser som ligger oss särskilt varmt om hjärtat och på ett särskilt sätt stimulerar oss till bidragsgivning. Det är inte därmed sagt att t. ex. de många människor i herr Svenssons och min hemtrakt, som i nästan otrolig utsträckning årtionde efter årtionde har offrat till missionen, inte uppskattar en mängd andra behov och önskemål och gärna ser dem stödda, men personligen är de särskilt fästade vid detta ändamål.

En möjlighet att direkt till de ändamål man speciellt ömmar för få styra en liten del — det blir ändå aldrig annat — av de pengar, som annars mera anonymt skulle styras ut över hela det stödbehövande fältet, ligger det en stimulans i som vi bör ta vara på. Effekten blir inte att några människor skaffar sig själva skatterabatter och andra favörer, effekten blir att de ändamål, som vi allesammans erkänner som angelägna och berättigade, får ett bättre stöd än de får i dag.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Allt detta tal om avdragsrätt verkar på mig djupt olustigt. Någon sådan bör inte införas i svensk skattelagstiftning.

Herr Carlshamre talade om den kontakt som vi har med våra väljare och andra människor ute i landet. Det är väl ändå signifikativt, herr talman, att vi inom våra socialdemokratiska organisationer aldrig hör talas om denna avdragsrätt som någonting utomordentligt önskvärt. Kraven på en sådan kommer från människor som tillhör det borgerliga blocket i vårt samhälle, framför allt från dem som har högre inkomster.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Mitt inlägg kan bli lika kort. Herr Svensson i Kungälv missuppfattade mig något. Jag talade inte alls om kontakten med väljarna och våra politiska meningsfränder; jag talade om den kontakt som jag väl vet att herr Svensson i Kungälv har med den typ av människor som ger gåvor till frivillig ideell verksamhet, religiös och annan. Herr Svensson i Kungälv måste lika väl som jag veta att dessa människor inte är så beskaffade — vare sig de har höga eller låga inkomster — att de knarpar i sig skatterabatten för egen del; de kommer att ge även den till samma ändamål till vilka de tidigare skänkt pengar.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Det vore frestande att i anslutning till fru Anérs anförande behandla folkrörelsernas ställning i det moderna samhället, men jag skall inte så här dags falla för den frestelsen.

Om jag ett ögonblick får försöka erinra mig de kunskaper som jag förvärvat som forskare på folkrörelsernas område — vilka jag inte brukar hän-

Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till utvecklingshjälp m. m.

visa till från denna talarstol — måste jag säga två saker: Beskattningens höjd påverkar knappast folkrörelsernas ställning i det moderna samhället. Finansieringsmetoderna är vidare högst olika inom olika folkrörelser.

I motioner och inlägg talas hela tiden om gåvor. Man har då en speciell typ av organisationer i tankarna: den typ där man finansierar verksamheten med gåvor. Det finns andra ideella rörelser, där man bygger på avgifter. Enligt reservationen skulle den som ger en gåva få göra avdrag, men den som betalar en avgift får inte göra avdrag. Detta måste skapa oerhörda svårigheter och leda till orättvisa mellan olika typer av rörelser.

Detta försökte jag påpeka i ett inlägg 1961. Jag tror inte att mitt inlägg i dag gör större effekt än mitt inlägg 1961 gjorde på dem som strävar efter införandet av denna rätt till avdrag, ty de har tydligen helt försvurit sig åt denna linje.

I debatten har dykt upp ett uttryck för den direkta demokratin, för att tala med herr Carlshamre. Därav skulle man dra den slutsatsen — och fru Anér var inne på sådana tankegångar — att människorna själva skulle vilja bestämma för vilka ändamål deras skattepengar skulle utnyttjas. Ja, nog skulle det vara en form av direkt demokrati om varje skattebetalare samtidigt som han betalade in sin skatt fick ange för vilka statliga och kommunala ändamål den skulle utnyttjas, men hur skulle vi klara oss här i riksdagen under sådana förhållanden?

Jag är fullt medveten om det goda syftet med motionerna: man vill stärka vissa organisationers arbetsmöjligheter. Som redan påpekats här blir effekten för den enskilde som lämnar sin gåva att avdragets storlek blir beroende av vederbörandes inkomster. Därmed har jag inte sagt att man är ute för att få avdrag, men man skapar ingalunda någon jämlikhet mellan dem som skall

ge sådana gåvor inom organisationerna. Framför allt av dessa skäl, herr talmann, stöder jag utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkterna 1—3

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på bifall till reservationen 1); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkterna 1) — 3) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 107 ja och 72 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Missbruk av s. k. T-sprit

Punkten 5

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 5) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 106 ja och 76 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8

Missbruk av s. k. T-sprit

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 27, med anledning av motioner beträffande missbruk av s. k. T-sprit.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Fru EKROTH (s):

Herr talman! Motionen av fru Sundström och mig har i första hand sin upprinnelse i julfesten för hemlösa i Stockholm, som blottade åtskilliga problem inte minst med missbruk av T-sprit. Redan tidigare hade man på känn att T-spriten var begärlig för många, varför händelserna i Stockholm bara bekräftade att problemet är mycket allvarligt. Så sent som i gårdagens tidningar kunde man i en braskande rubrik läsa: »Fredrik dog av T-sprit». I allmänhet hittas de döda i rivningshus, skyddsrum, bunkrar eller avlägset belägna skrymslen i parker och bergsområden.

Många olyckligt lottade människor berusar sig med T-sprit därför att den är billig och därför att den ger bättre ruseffekt, då man själv kan bestämma alkoholhalten. Jämfört med de tidigare spritsorterna blå- respektive rödsprit har det genom T-spriten blivit betydligt enklare för missbrukarna att köpa en billig och utan reningsförfarande förhållandevis aptitlig alkoholstark dryck.

T-spriten har en förödande verkan på de människor som använder den; den förstör dem mycket snabbt, och ingen känd väg finns väl i dag till rehabilitering. Det tillförda bittermedlet saknar praktiskt taget betydelse, en del av missbrukarna anser t. o. m. att bitrex har gett T-spriten en friskare och starkare smak.

De nykterhetsvårdande myndigheterna har den uppfattningen att vane-drinkare av T-sprit är i sämre kondition än någon annan grupp av alkoholmissbrukare och att deras arbetsresultat och uthållighet ligger väsentligt under genomsnittet för andra missbrukare.

Av en enkätundersökning som kontrollstyrelsen gjorde tillsammans med socialstyrelsen 1967 rörande förtäring av T-sprit visade det sig, att det mestadels är det med sociala anpassnings-

Interpellation ang. utredning rörande en allmän försvarsplikt omfattande både män och kvinnor

och bostadsproblem belastade klientelet som utnyttjar T-sprit i berusnings-syfte. Det verkar vidare som om man dricker mera ogenerat än tidigare.

Försäljningsställena för T-sprit är många, men mest betyder bensinstationerna för denna grupp av människor. Vid besök på en bensinstation märks inte deras i allmänhet dåliga klädsel på samma sätt som i en affär, och där blir de mottagna på ett annat och enklare sätt. Men påpekas bör att problemen med T-spriten ingalunda är knutna till Stockholm. Man finner dem lite varstans i landet.

Med tanke på den uppenbara fara som hotar dessa människor har vår motion tillkommit för att skydda dem, och det är också därför som vi har hemställt om en undersökning av förut-sättningarna för att genom licensför-farande begränsa tillgången till T-sprit. Vi hade hoppats att detta skulle vara ett medel att skydda missbrukare från en så utomordentlig fara som T-spriten innebär och att man därmed skulle hjälpa till att rädda liv.

Vi har fått avslag på vår motion. Vi är också väl medvetna om att dessa framkomstvägar är svåra men dock inte oöverkomliga.

Herr talman! Med vetskap om att det redan är mycket på gång mot missbruk och att T-sprit enligt tidningarna kan ge antabuseffekt har jag inget yrkande, men jag hoppas att alla ansträngningar kommer att göras för en bättre tingens ordning på detta område.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9

Föredrogs vart för sig

bevillningsutskottets betänkande nr 28, med anledning av motioner beträffande skatt på utlandsresor; och

första lagutskottets utlåtande nr 24, i

anledning av motioner om ersättning för skada vid lämnande av hjälp i samband med trafikolycka.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

På förslag av herr andre vice talmanen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kam-marens sammanträde onsdagen den 16 innevarande april.

§ 10

Interpellation ang. utredning rörande en allmän försvarsplikt omfattande både män och kvinnor

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (m), som yttrade:

Herr talman! Viljan att försvara vårt land om så skulle visa sig nödvändigt även med väpnat motstånd bärs upp av praktiskt taget hela svenska folket. Denna vilja finner man såväl hos gamla som unga, hos män som kvinnor. Den allmänna värnplikten i dess nuvarande utformning omfattar emellertid i princip endast den vuxna manliga befolkningen och innebär att varje vapenför man skall bibringas soldatutbildning.

En sådan begränsning framstår numera som otidsenlig. Män och kvinnor måste i dag anses ha lika stor rätt och skyldighet att deltaga i lösandet av olika samhällsfrågor. Ingen torde bestrida att frågan om vårt lands försvar är en samhällsfråga av grundläggande betydelse för hela vårt folk. Det är därför naturligt att krav framförts från allt flera håll att kvinnor i ökad utsträckning skall kunna engageras i försvaret.

Chefen för flygvapnet har för sin del föreslagit att kvinnor skall kunna engageras inom krigsmaktens fredsorganisation i militära befattningar. Detta ser

jag som ett steg i rätt riktning. Enligt min mening är tiden emellertid nu mogen att undersöka om inte också kvinnor kan inplaceras i krigsorganisationen och om inte värnplikten för män skulle utbytas mot en allmän försvarspflicht för både män och kvinnor.

Det måste vara av värde att kunna utnyttja de lämpligaste bland både män och kvinnor för tjänstgöring i försvaret. Detta ligger helt i linje med kravet på en förstärkning av försvarets kvalitet. Utgångspunkten för en dylik allmän försvarspflicht måste därvid vara att alla funktioner — de må fullgöras inom krigsmakten eller inom totalförsvaret i övrigt — är av lika värde även om de kräver olika utbildning i fredstid och olika mått av fysisk anspänning i krigstid.

Ett väsentigt syfte med en övergång från nuvarande värnplikten till en allmän försvarspflicht måste vara att därmed också öka krigsmaktens och totalförsvarets effektivitet. Skall så kunna ske, måste tiden för utbildningen såväl inom krigsmakten som inom övriga totalförsvarsfunktioner differentieras efter krigsplaceringsarten och kan givetvis variera från nuvarande längsta värnpliktsutbildningstid till några veckor men bör endast styras av det krav som den faktiska krigsplaceringsuppgiften ställer.

Eftersom det moderna kriget är totalt och skär rakt igenom samhället, är det naturligt att samtliga vuxna medborgare krigsplaceras i olika funktioner inom totalförsvaret. Den nu pågående översynen av värnpliktsutbildningen med sikte på en större differentiering av utbildningen efter de olika militära funktionernas krav är ett steg i rätt riktning. Målsättningen för denna utredning är dock enligt min mening alltför begränsad. Jag anser nu tiden vara inne för en diskussion om införande av en allmän försvarspflicht omfattande både män och kvinnor med målsättning att därvid öka försvarets effektivitet.

Interpellation ang. fisket i Östersjön

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet överväga att tillätta en parlamentarisk utredning för att undersöka möjligheten att genomföra en allmän försvarspflicht omfattande både män och kvinnor och möjligheten att differentiera utbildningstiden för olika funktioner inom totalförsvaret efter de behov som krigsplaceringsuppgiften ställer?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. fisket i Östersjön

Ordet lämnades på begäran till
Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp),
som yttrade:

Herr talman! Trots att lönsamheten inom fiskerinäringen på senare tid har minskat, har konkurrensen om fiskebeståndet i Östersjön blivit allt hårdare. Redan nu är situationen mycket besvärlig när det gäller tillgången på vissa fisksorter, främst lax. På längre sikt kan utvecklingen leda till en direkt katastrofsituation, om man inte vidtar förebyggande åtgärder.

Förhållandena sammanhänger med den utveckling som fisket genomgått i alla länder runt Östersjön. Yrkesfiskarna har övergått från kustfiske med mindre båtar till havsfiske med trålare. Båtarna har också utrustats med effektivare redskap, varigenom fisket blivit allt intensivare. Fångstmängderna har ökat trots att antalet yrkesfiskare har gått tillbaka.

Med ett intensifierat fiske följer alltid risker för att fiskbeståndet i de mest använda fiskevattnen tunnas ut.

Interpellation ang. fisket i Östersjön

I Östersjön har så också redan skett i vissa avseenden. Det har exempelvis klarlagts, att medelvikten på den fångade laxen under 1960-talet har minskat från sex till tre kilo. Den lax som utplanteras fångas numera ofta redan vid ett års ålder, d. v. s. innan den har hunnit gå upp i älvarna och till lekplatserna.

Torsken och strömmingen verkar hittills inte ha drabbats lika hårt av utfiskningen som laxen. Några bestämda uppgifter på denna punkt torde dock inte gå att få fram, innan de undersökningar om fiskbeståndet och dess utveckling som pågår blir klara. Särskilt om laxbeståndet tunnast ut ytterligare, finns uppenbarligen risk för att även andra fisksorter kommer i farozonen.

Som nämnts sker förnyelsen av laxbeståndet redan nu i betydande utsträckning genom utplantering. Då de största fiskodlingarna är belägna i vårt land, drar Sverige en betydligt större andel av kostnaden för utplanteringen än vad som svarar mot svenska fiskares andel av fångsten.

Från fiskenäringen har man vid flera tillfällen gett uttryck för uppfattningen, att kraftigare åtgärder måste vidtas för att skydda fiskbeståndet i Östersjön genom bl. a. en internationell överenskommelse om förbud mot laxfiske under vissa delar av året. Det är också önskvärt, att man kan få en rimligare fördelning av kostnaderna för laxproduktionen mellan de laxfiskande länderna.

Åtgärder behöver dessutom vidtas mot bl. a. den osunda konkurrens om fiskeplatserna som nu förekommer mellan båtar från olika länder. Det tycks t. ex. ha blivit mycket vanligt, att fiskebåtar från andra länder pejlar svenska båtars position per radio och därefter omedelbart söker upp den svenska båtens fiskeplats, om det av radiotrafiken framgår, att fångstmöjligheterna verkar gynnsamma på den svenska båtens plats. De svenska fiskelagen ser sig därigenom vid vissa tillfällen tvingade att an-

vända radion så litet som möjligt med de olägenheter detta medför.

Förbättringar i dessa avseenden kan inte åstadkommas utan att man träffar överenskommelser mellan alla länder, som bedriver fiske i Östersjön. Lättast torde detta förverkligas, om man får till stånd en allmän överläggning om fisket i Östersjön mellan de berörda länderna.

Med hänvisning till vad som anförts i interpellationen hemställer jag om kammarrens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Vill statsrådet ta initiativ till en allmän överläggning mellan berörda länder angående förutsättningarna för att trygga fiskbeståndet och få till stånd en gemensam reglering av fisket i Östersjön?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets memorial och utlåtande:

nr 18, i anledning av granskning av statsrådsprotokollen, och

nr 19, i anledning av motioner om åtgärder mot pornografi;

statsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av motioner om statligt kreditstöd vid förvärv av skogsmark, m. m.,

nr 8, i anledning av motioner om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk, och

nr 9, i anledning av motioner om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familjejordbruk.

§ 13

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 106, i anledning av motion angående hyressättningen för inackorderingsrum m. m.;

nr 107, i anledning av motion om tvångsförvaltning av bostadsfastighet i vissa fall;

nr 112, i anledning av motioner om förbud mot ofullständig prisangivelse; och

nr 113, i anledning av dels motioner angående ökat konsumentinflytande vid stadsplanering m. m., dels motioner angående samhällsplaneringen i viss del, dels ock motioner angående beaktande vid stads- och byggnadsplanering av behovet av friluftsliv.

§ 14

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 52, angående lärarutbildning för folkhögskolan m. m.,

nr 63, med förslag om införande av enhetlig kommunbeteckning, m. m.,

nr 66, angående avskaffande av almanacksprivilegiet m. m.,

nr 76, med förslag till lag om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt, m. m.,

nr 78, med förslag till lag om vissa sanktioner mot Rhodesia m. m.,

nr 79, om vissa pensionsfrågor, m. m.,

nr 84, med förslag till lag om ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag,

nr 89, med anledning av ändrad fördelning av ärendena mellan statsdepartementen,

nr 91, med förslag till lag om ändring i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt,

nr 92, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947

(nr 577) om statlig förmögenhetsskatt, nr 98, angående upphävande av förordningen den 8 maj 1942 (nr 341) med vissa bestämmelser angående nötboskapsaveln, och

nr 103, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15

Anmäldes följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 31, angående forskarutbildning och forskarkarriär m. m., motionerna:

nr 1131, av herr *Holmberg m. fl.*,

nr 1132, av herr *Källstad m. fl.*,

nr 1133, av fröken *Ljungberg* och herr *Oskarson*,

nr 1134, av herr *Mattsson m. fl.*,

nr 1135, av herr *Nordstrandh*,

nr 1136, av herr *Nordstrandh*,

nr 1137, av herr *Nordstrandh*,

nr 1138, av herr *Nordstrandh m. fl.*,
och

nr 1139, av fru *Ryding* och herr *Hermansson*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 44, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m., motionerna:

nr 1140, av herr *Dockered*,

nr 1141, av herr *Dockered*,

nr 1142, av herrar *Dockered* och *Magnusson* i Nennesholm,

nr 1143, av herr *Elmstedt m. fl.*,

nr 1144, av herr *Enarsson m. fl.*,

nr 1145, av herr *Eriksson* i Arvika,

nr 1146, av herr *Eriksson* i Arvika,

nr 1147, av fru *Kristensson m. fl.*,

nr 1148, av herrar *Oskarson* och *Magnusson* i Borås,

nr 1149, av herr *Sjöholm m. fl.*,

nr 1150, av herr *Wiklund* i Stockholm,

nr 1151, av herrar *Wiklund* i Stockholm och *Eriksson* i Arvika, samt nr 1152, av herr *Hedlund m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 16

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 11—16 april 1969 för officiellt besök i Rumänien.

Stockholm den 10 april 1969

Torsten Nilsson

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles om tjänstledighet under tiden 13—31 maj 1969 för fullgörande av militärtjänst i mobiliseringsbefattning.

Stockholm den 11 april 1969

Hans Wachtmeister

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 17

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr *Sjöholm* (fp), till statsrådet fru Odhnoff angående åtgärder mot olyckor föranledda av vätgasballonger,

herr *Lindkvist* (s), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående tidpunkten för informationsutredningens framläggande av förslag om ökad samhällsinformation, och

herr *Wiklund* i Stockholm (fp), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående tidpunkten för framläggandet av proposition om förbud mot spritreklam.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 15.44.

In fidem

Sune K. Johansson